

భారతి

నవంబర్ దేవస్థాపకులు దేశాధ్యక్ష నాగేశ్వరరావుపంతులు
పెట:రూపాయిన్నర

1975

CI

భారతి

మా స ప త్రి క

*

శివలెంక శంభు ప్రసాద్

సంపాదకుడు

(1938-1972)

*

నవంబరు 1975

సంపుటము : 52 :

సంచిక : 11 :

విడిపత్రిక పండ్ల క్షాపణశాల

సమస్యల వలయంలో నుంచి

సమసమాజ చతురస్రంలో కి...

కొందరి జీవితం వడ్డించిన విస్తరి
అట్టివారు బహు కొద్దిమంది
కాని, అత్యధిక సంఖ్యకుల జీవితం
నిరంతర సమస్యల సంఘర్షణ వలయం
ఆ వలయం నుంచి వారికి విముక్తి కలిగించాలన్నదే
అందుకే..... ప్రభుత్వ సంకల్పం

- * చదువుకోదలచిన వారికి స్కాలర్‌షిప్పులు
- * ఉద్యోగాలలో రిజర్వేషన్లు
- * హాస్టల్‌లో ఉచిత భోజన వసతి సౌకర్యాలు
- * శాసనసభల్లో ప్రత్యేక సీట్లు సౌలభ్యాలు
- * భూమిలేని పేదలకు బంజర్ల పంపిణీ
- * ఇళ్లు లేని దీనఃలకు స్థలాల పంపిణీ
- * ఆర్థిక సహాయ సంస్థలద్వారా బుణాల కల్పన

అంతేకాక యింకా అనేక చర్యలు—

సమసమాజ నిర్మాణానికి వేస్తున్న దారులు

ఎన్నో ఎన్నో పున్నాయి

బలహీన వర్గాలవారికి ఆశాజ్యోతిరై నిలిచి పున్నాయి

విషయానుక్రమణిక

నవంబరు 1975

సాక్షాత్కారం	“కావ్యశ్రీ”	4
లర్యాచిన తూర్పు గంగరాజుల దేవేరులు	డా. సి. వి. రామచంద్రరావు	7
దీప్తి	శ్రీ రామా చంద్రమౌళి	12
గ్రామీణ బ్యాంకులు : కొన్ని ఆలోచనలు	శ్రీ ఐ. సత్యసుందరం	13
విముక్తి	శ్రీ కేఎస్సీ	15
జనాభాసమస్యల హార సమస్య !!	డా. బి. ఆర్. కె. రావు	16
నేను—కవిత	శ్రీ జి. శ్రీనివాసరావు	23
రక్తయజ్ఞం	శ్రీ కలువకొలను సదానంద	26
చర్య : “బాల వ్యాకరణము—తెలింగ లక్షణశేషము	శ్రీ పాతకోట రాధాకృష్ణమూర్తి	37
తెలుగురిపి సంస్కరణ : కొన్ని సమస్యలు—సమాధానాలు	డా. బయ్యా వెంకటసూర్యనారాయణ]	42
రామలవారి వ్యవసాయాభిజ్ఞత	శ్రీ కనమలూరు వెంకటశివయ్య	48
కలగూరగంప		53
గంధ విమర్శలు		58

సాక్షాత్కారం

“కావ్యశ్రీ”

విన్నాళ్లనుంచో
విన్నేళ్లనుంచో
కళ్ళల్లో వత్తులు వేసుకుని
కళ్ళు కాయలు కాసేలా
వెదుకుతున్నాను నీకోసం
విదురు చూస్తున్నాను నీకోసం.

అగుపడని అందానివని
అందని అనందానివని
అశను చంపుకోలేదు
విరాళను పెంచుకోలేదు
నీరసపడి-రావడి-
రాయిడి చెందలేదు.

కాంక్షనే రూపంగా మలిచి
సాక్షాత్కరించుకోవాలని
రంగుల ఊహకు ప్రాణంపోసి
ప్రత్యక్షంగా చూడాలని
కాలంలోని షణ షణం
నిరీక్షిస్తున్నాను నీకోసం
ప్రకృతిలోని ప్రత్యణువు
పరీక్షిస్తున్నాను నీకోసం

నిన్ను చూడాలనే తపన
తపమై-ఆతపమై
వయసును నిండిస్తుంటే
మనసును వండిస్తుంటే
నా చుట్టూనేనే పరిభ్రమిస్తూ
నా మదిలో నేనే పరిక్రమిస్తూ
వెదుకుతున్నాను నీకోసం
విదురుచూస్తున్నాను నీకోసం

కాంక్షకు రూపం కలగదేం ?
కలిగింది కళ్ళలో నింపదేం ?
సృష్టిలోని ఒక్కొక్క కణం
నీలోని ఒక్కొక్క అణువుగా
ప్రకృతిలోని ఒక్కొక్క రంగు
నీలోని ఒక్కొక్క అందంలా
విడిగా - విడి విడిగా
అంతమా కనిపిస్తావు -

అయినా ఒక్కటే కాకున్నావు
ఏకత్వంలోని భిన్నత్వమా ?
భిన్నత్వంలోని ఏకత్వమా ?
ద్వైతమా ? అద్వైతమా ?

నసంత వికస్యత
పర్వవిశాప రూపంలో

నీ తనూ లోవణ్యం
నీ మనో విలాసం
ప్రకటిత మయింది—
ప్రవచింప బడింది.

గ్రీష్మ తప ప్రవాళ
ప్రభా ససారంలో
నీ ఓరచూపుల వాడి
నీ దోరచూపులవేడి
ద్యోతకమయింది —
దోబూచులాడింది.

పర్వాభ్రమణ్యముల
నీరదాంతరంగంలో
నీ చిరునవ్వుల విరిజల్లు
నీ సీరిమోమున పారిపిల్లు
చలిమంటలు వేసింది —
చెలికారం చేసింది.

శరదాకా సుధా నిధి
శీతా తపశోభిలలో
నీ షోడశాబ్దముల వయసు
నీ షోడబ్రాత్రమైన మనసు
నిశ్చలమై నిలిచింది—
నిర్మలమై నిలిచింది.

హేమంత ప్రశాంత
ప్రాతస్వినీ కవోష్ణజలాలలో
నీ సుధామయ హృదయం

నీ కళాధాత జననం
తొంగి తొంగి చూచింది
తొణికిస లాడింది.

శశిర తుషారశీకర
శోభిత శాద్వల సౌందర్యంలో
నీ సవలా సయ సయగారం
నీ సవనీత నవక శృంగారం
కనుల విందుచేసింది—
మనసునందు పూచింది.

అన్నీ ! అవన్నీ ! నీవే ! నీవే !
లయివా ఒకటిగా లేవే ?
ఒకే ఉదారంలో అన్నీ
ఒకటైన రూపంలో,
అవతరించ వేం ?
అనుగ్రహించ వేం ?
ఎన్నాళ్ళ తపన ?
ఎన్నేళ్ళి యాపన ?

అనుకొనే సమయంలో
అలోచనా విహీయనంలో
ఈ శుభ ముహూర్తంలో
ఈ పర్య మహోదయంలో
నీ సమగ్ర సౌందర్యంలో
నీ సంపూర్ణ రూపంలో
సాక్షాత్కరించావు —
సంభ్రమానంద సమ్మోహలలో
ఒక్కొక్కటిగా నన్నుక్కిరి చిక్కిరి చేశావు.

వసంత వికస్వర వర్ణవితాన రూపానివా ?
 గ్రీష్మోతప ప్రవాళ ప్రభా ప్రసారనివా ?
 వర్షాభిమత్యామల నీరతాంత రంగానివా ?
 శరదాకా సుధానిధి శీతా తపశోభవా ?
 హేమంత ప్రశాంత సోతస్వినీ జలకవోష్లానివా ?
 శశిర తుషార శీకర శోభిత శాద్య సౌందర్యానివా ?

కాదు -

ఏ ఒక్కటీ నీవు కాదు
 నీవే అవన్నీ !
 అన్నీ కలిసిన
 ఆరూపానికి పేరులేదు -
 అదే నీ సంపూర్ణ స్వరూపం.
 అంతటా నిండిన
 అందానికి నిర్వచనంలేదు -
 అదే నీ సమగ్ర సౌందర్యం.
 ఆరూపంతో ఆసౌందర్యంతో
 ప్రత్యక్షమయ్యావు -
 పట్టుబడిపోయావు.

నావంక చూశావు
 కడలి అడగు చల్లదనం

ముక్తచేసి నాతలపై
 అద్వినట్లయింది.
 నసుచూచి నవ్వావు
 నీ దోసిట నిండావెన్నెల
 నింపుకొని నా మోముపై
 ఒంపినట్లయింది.

చేతులుచాపి లంఘిస్తావు
 సృష్టిలోని అనురాగమంతా
 పుష్పాచేసి నామీద
 గుప్పిల్చి చల్లినట్లయింది

కాగిలరో సన్నిముద్దుకున్నావు
 ప్రకృతిలోని ఆనందమంతా
 అమృతం చేసి నన్ను విలుపునా
 అభివ్రేకించి నట్లయింది.

నేను నీలో లీనమయ్యాను -
 అనుకొన్నాను - నిజానికి -
 నీవే నారో లీనమయ్యావు
 నీవు నా ఆత్మపుకదా !

అర్వాచీన తూర్పు గాంగరాజుల దేవేరులు

డా. సి. వి. రామచంద్రరావు

అర్వాచీన తూర్పు గాంగరాజులు వదునేడుగురు మహనదీ-గోదావరీ మధ్య కళింగాంధ్రమును నాలుగు నందరి నుండు (క్రీ.శ.1038-1434) అనిచ్చన్నముగా పరిపాలించిరి. వీరిలో మొదటివాడు అనంతవర్మ అను బిరుదనామమును వహించిన వజ్రహస్తదేవుడు (క్రీ. శ. 1038-1070). అతని తరువాత వారు, వరుసగా, దేవేంద్రవర్మ బిరుదాంకితుడయిన రాజరాజ దేవుడు (క్రీ.శ.1070-1078); ఆనంతవర్మ చోడగంగదేవుడు (క్రీ. శ. 1078-1152); కామార్జువుడు (క్రీ. శ. 1147-1156); రాఘవుడు (క్రీ. శ. 1156-1170); ఇమ్మడి రాజరాజ దేవుడు (క్రీ. శ. 1170-1190); ఇమ్మడి అనియంక భీముడు (క్రీ.శ. 1190-1198); ముమ్మడి రాజరాజదేవుడు (క్రీ. శ. 1198-1211); ముమ్మడి అనియంక భీముడు (క్రీ. శ. 1211 - 1238); మొదటి నరసింహుడు (క్రీ. శ. 1238-1263); మొదటి భాను దేవుడు (క్రీ. శ. 1263 - 1278); ఇమ్మడి నరసింహుడు (క్రీ. శ. 1278-1305); ఇమ్మడి భానుదేవుడు (క్రీ. శ. 1305-1327); ముమ్మడి నరసింహుడు (క్రీ. శ. 1327-1353); ముమ్మడి భానుదేవుడు (క్రీ. శ. 1353-1378); నాల్గిడి నరసింహుడు (క్రీ. శ. 1378-1409); నాల్గిడి భాను దేవుడు (క్రీ. శ. 1409-1434). వీరిలో వజ్రహస్తదేవుని ముమ్మడి వజ్రహస్తదేవుడనుటయు కలదు. ఇవట ఇమ్మడి, ముమ్మడి అను గణనము, వీరి ముందువారును, వీరి వెగోతీకులును అగు పూర్వగాంగులనుండి చేసిన గణనము. వజ్రహస్తాని తండ్రి కామార్జువుడు పూర్వగాంగుల జాబితాలోని వాడు. కామార్జువుని ముగ్గురు కొడుకులలో చివరివాడు వజ్రహస్త దేవుడు. వజ్రహస్త దేవుడు తన లగ్నజాలైన గుండమరాజు, మధుకామార్జువుల తర్వాత, క్రీ. శ.

1038 లో సింహాసనాధిష్ఠించి, కొన్ని విశిష్టమైన చారి త-కారణములవల్ల, అర్వాచీన గాంగులలో ప్రథముడుగా పరిగణింపబడ చున్నాడు.

అర్వాచీన గాంగరాజులలో అనికులు అనేక రాణులను కలనారు వీరి వివాహములు కొన్ని యు పక్షముల రాజకీయ లాభముల నుండు జరిగి యుండవచ్చును. వీరిలో మొదటి ముగ్గురు రాజుల తా ము వట్టికలు, వజ్రహస్తాని తల్లి వినయ మహాదేవి వైదుంబుల అడ వడంచని తెలుఘ మున్నది. శాలివాహన శకము (శా. శ 982) (క్రీ. శ. 1060) నాటి వజ్రహస్తాని చిక్కలవలస శకము ఆమె వైదుంబుల వశమనడి పాలకడలో క్షీణిదేవి నెలె పుట్టినది తెలుపుచున్నది. “శియా ఎవ వైదుమ్పాన్వయ పయః ఎయోది సముదృవాశ్చిరుః సమజని వినయ మహాదేవ్యాః శ్రీ న జహ్ను ఇతి తనయః”¹. వైదుంబులు 9వ శతాబ్దములో రెనాడు, 7000 ఏకలై యుండినారు. బాణరాజుల సామంతులై యుండిన వీరు. 10వ శతాబ్ద కత్తరార్థమునాటికి చోళుల సామంతులై వారిలో సంబంధ. బాంధవ్యములు నెరపిరి. అరింజయ చోళుడు (క్రీ. శ. 956-7) ఒక వైదుంబు రాకుమారిని పెండ్లాడినాడ. వారికి కలిగిన వాడే సుందర చోళుడు (క్రీ. శ 957-73). ఏవో కొన్ని పేర్లు తప్పించి, వైదుంబుల చరి త అంతగా తెలియరాదు. వజ్ర హస్తాని తల్లియైన వినయ మహాదేవి తల్లిగొండులు మనకు ఎరుక రారు.

వజ్రహస్తాని దేవేరులు :

1) నంగు లేక అనంగ మహాదేవి : ఈమె వజ్రహస్తాని తర్వాత సింహాసన మధిష్ఠించిన రాజరాజ దేవేంద్రుని వ.

హస్తుని మొదలు అనంతవర్మ చోడగంగుని వరకుగల తామ్రపట్టి కలలో గని, ముఖలింగం, శ్రీకూర్మం, సింహాచలము మొదలుగాగల తీరాంధ్రపవిత్రక్షేత్రములలో లభ్యమైన అనేక గంగ శిలాశాసనములలో కాని ఈమె పేరు కానరాదు. ముమ్మడి రాజరాజు కాలమునుండి లభ్యమగు గంగరాజుల తామ్రపట్టికల అవతారికలో ఈమె వజ్రహస్తుని భార్యగా, దేవేంద్రవర్మ రాజరాజు తల్లిగా చెప్పబడి ఉన్నది. ముమ్మడి రాజరాజు దశగోబ (క్రి. శ. 1198.) తామ్రశాసనమున, ఈమెను గూర్చి “మహిషీ నంగమా తస్య పార్వతీన పినాకినః తస్మాత్తస్య మభూద్భీరో రాజరాజో మహిషతిః” అని మాత్రము చెప్పబడి ఉన్నది.²

2) పుట్టిమహాదేవి : ముఖలింగమందలి తేదీ లేని ఒక సంస్కృత శిలాశాసనమున వజ్రహస్తుని అగ్రమహిషిగా పేర్కొనబడినది.³ ఈ శాసనమున పుట్టిమహాదేవి, వజ్రహస్తుని మరొక రాణియైన ‘మారజయ’తో కలిసి మధురేశ్వరునికి అభండదీపము సమర్పించినది. ఇంతకన్న ఈమెను గూర్చి వివరములు తెలియరావు.

3) మారజయ : పైన పేర్కొనబడిన శాసనము ఈమె విభ్యాతుడైన ధర్మసత్తిరాజు తనయగా చెప్పబడినది. “తస్య రాజ్యే మహాదేవి మారజయా భిదేయా విభ్యాత ధర్మసత్తిరాజస్య తనయా” విభ్యాతుడని చెప్పబడ్డ ఈ ధర్మసత్తి రాజెవరో తెలియరాదు.

4) బెజియదేవి : శా. శ. 998నాటి ముఖలింగమందలి ఒక సంస్కృత శాసనమున ఈమె పైహయ వంశమునకు చెందినదని, భీముని ౩ తియనియు చెప్పబడ్డది. “స్వతే శ్రీ వజ్రహస్తస్య యాదేవి పైయయ రాజవంశ తిలకం జామాతృ భీమాత్మజా దీపం దివ్య గుణాన్వితా బెజియ మాచం దార్కతారం స్థిరం.”⁵ వశిష్టా, వృద్ధ గౌతమీ నదుల అంతర్వేదియైన కోన రాష్ట్రమును పరిపాలించిన కోన పైహయులలో మనకింతవరకు తెలిసిన మొదటికోన పైహయ వంశజుడు ముమ్మడి భీమమహిషతి. ఇతనికి కులోత్తుంగ రాజేంద్ర చోళుడు (క్రి. శ. 1070-1120) సామంత రాజవిహ్నముల వొసగి మండలేశ్వరుని గావించెను. బెజియ ఈ కోన పైహయ వంశ జాడైన ముమ్మడి భీముని పులికయిని వింపవలసియున్నది. తిప్పరి పైహయులనబడు కలచరి వంశజులలో భీమనామధారులు లేరు.

రాజరాజ దేవేంద్రవర్మ దేవేరులు

1) రాసుందరి : అర్వాచీన గంగ శిలాశాసనములు రాజరాజ

దేవేంద్రవర్మ రాజులగూర్చి ఏమియు తెలుపవు. అనంతవర్మ చోడ తామ్రపట్టికల అవతారిక, అతని తరువాత మూడవ రాజరాజ మొదలుగాగల రాజుల తామ్రపట్టికల అవతారికలనుండి రాజసుందరిని రాజరాజదేవేంద్రవర్మ అగ్రమహిషిగా తెలియుచున్నాము. శా. శ. 1034 నాటి అనంతవర్మ చోడగంగుని కొర్నిశాసనము, రాజరాజ దేవేంద్రవర్మ ద్రావిడావహమున మొదట జయశ్రీని వరించి అటు తర్వాత రాజసుందరి సుద్వాహ మాయెనని చెప్పబడ్డది. “న రాజరాజః ప్రథమం జయ శిరుః వతిర్భూవా ద్రావిడావహోత్సవే నిరావహా మథ రాజసుందరీ ముదాథవాక శ్చోడ మహి భుజాత్మజాం.”⁶ శా. శ. 1003 నాటి చోడగంగుని కొర్నిశాసనమున రాజసుందరి రాజేంద్రచోళుని కుమార్తె అనియు, రాజరాజ దేవేంద్రవర్మ అగ్ర మహిషి అనియు పేర్కొనబడ్డది. “రాజేంద్రచోళస్య తవయా రాజ సుందరీ రాజ్యోత్తస్యాగ్రమహిషీ నతీను తామమాయతా”.⁷ తరువాతి రాజుల తామ్ర శాసనములు ఆమెను “తస్యాగ్ర మహిషీ రాజ్యో నామ్నా భూ ద్రాజ సుందరీ రక్షీర్నారాయణ సైన్య చక్రవర్తీ స్యే వతు రోహిణీ తతస్తస్యా మాభూద్దేవ శ్చోడ గజ్జోనరేశ్వరః” అని నర్ణించినవి. రాజ రాజ దేవేంద్రవర్మ మిడితిన రాజుల విషయము తెలియదు.

అనంతవర్మ చోడగంగుని దేవేరులు

శిలాశాసనములనుండి, తామ్ర శాసనములనుండి అనంతవర్మ చోడగంగుని 16 గురు రాజుల పేర్లు మనకు విరుళపడుచున్నవి. కాని, వీదో కొన్ని అల్ప విశేషములు మినహా, ఈ శాసనములు ఈ రాజుల తల్లిదండ్రులగూర్చిగాని, వంశాదుల గూర్చిగాని ఏమియు తెలుపవు. అనంతవర్మ చోడగంగుని తర్వాత వచ్చిన తూర్పుగంగ రాజు పచ్చలందరి ఇది వర్తించును. ఇరవై అనంతవర్మ చోడ గంగుని రాజులను గూర్చి శాసనములలో వారి పేర్లు పేర్కొనబడిన కాలక్రమమున తెలుపుదుము. గంగరాజుల పేర్లు చాలమటుకు గంగగళా శాసనముల మూలమున మాత్రమే తెలియుచున్నవి. గంగ తామ్రశాసనములు, వాని అవతారికలలోగల వంశానుక్రమణికయందు పట్టాభిషిక్తులైన రాజుల తల్లిదండ్రులను మాత్రమే పేర్కొనును. తీరాంధ్రదేశమున వివిధ ప్రదేశముల, ముఖ్యముగా ముఖలింగం, శ్రీకూర్మం, సింహాచలం, ద్రాక్షారామం మొదలైన క్షేత్రములలో శిలా శాసనములనుండి చోడగంగుని ఈ క్రింది రాజుల పేర్లు తెలియుచున్నవి.

1) లక్ష్మీదేవి : నిశానపట్టణం జిల్లాలో రోణంకియందు

లభ్యమైన శా. శ. 1015 నాటి రెండు తెలుగు శాసనములు, “శ్రీ మచ్యోడ గంగదేవర ద్వితీయ లక్ష్మీమైన లక్ష్మీదేవులు” అని లక్ష్మీదేవిని చోడగంగుని రెండవభార్యగా పేర్కొనుచున్నది⁹ ఒకదాని ప్రతి మరియొకటియైన ఈ రెండు శాసనములు లక్ష్మీదేవి ఉత్తరా యణమువాడు రోణంకి సిద్ధేశ్వర దేవర “నివేద్యమునకుగా నిరువుట్ట చేసి” ఇచ్చిగని తెలుపును. ముఖలింగమందలి శా. శ. 1032 నాటి మరియొక శాసనమున, మధుకేశ్వర దేవనికి నిత్యసేవము సమర్పించిన ఈమె “దయిలూంశ్రీ గంగమాదామచే స్సౌత్యం తనుదే భువాచ పతతం వాణ్యాచ్య లక్ష్మీ చయా” అని వర్ణింపబడినది.¹⁰ ఈమెను గూర్చి ఇంకొక వివరములు తెలియవు.

శా. శ. 1015 నాటికి చోడగంగునికి 25 సంవత్సరములు పైబడి యుండవు. వివాహ, శా. శ. 999లో ఇతడు సింహాసనము నకు వచ్చు నాటికి 7 లేక 8 ఏండ్ల వయసు. శా. శ. 1015 నాటి శాసనములో లక్ష్మీదేవి ఇతని రెండవభార్య అని చెప్పబడి యుండుటచే, ఆనాటికే ఇతడు ఇద్దరు కన్యలను పెండ్లాడి నాడని తెలియును. శా. శ. 1050 నాటి ఒక దాక్షారామ శాసనమున జయంగొండ చోడదేవి అనునామె చోడగంగుని “పట్టాన్ మహాదేవి” అని అతని అగ్రమహిషిగా చెప్పబడి యున్నది¹¹ బహుశః లక్ష్మీదేవిని పరిణయమాడుటకు ముందు చోడగంగుడు జయంగొండ చోడ దేవిని పెండ్లాడి యుండవచ్చును.

2) సోమలదేవి : శా. శ. 1030 నాటి ఒక ముఖలింగ

శాసనమున ఈమె “గుణ ధామా సోమల మహాదేవి మనోమానస హంపి యా శ్రీకలింగ మణ్ణల వతేః శ్రీగంగ మాదామచే” అని చోడగంగుని మనోమానస హంపిగా వర్ణింపబడినది.¹² గంగ శాసన ములనుండి ఇతర వివరములు ఈమెనుగూర్చి తెలియరావు. శా. శ. 987 నాటి దాక్షారామమందలి ఒక పద్య శాసనమున తూర్పు చాళుక్యరాజైన రాజరాజ నరేంద్రునికి (కీ. శ. 1019-1061) రేవలదేవిపల్ల జరిగిన ఒక సోమలదేవి పేర్కొనబడియున్నది.¹³ బహుశః చోడగంగుని భార్య సోమలదేవి, రాజరాజ నరేంద్రుని పు లిక సోమలదేవి మనుషరాల్మ ఉండవచ్చునని ఊహ. అంతే వరకే చోడ గంగుని మువిషమముడైన మువ్వడి అని యంకుని భార్య ఒకతె సోమలదేవి నామధేయ కలదు. ఈమె విషమమున డి. పి. సర్కారు ట్టి మాధవే దామిని యున్నారు¹⁴

3) సృష్టిమహాదేవి : శా. శ. 1035 నాటి ముఖలింగ

శాసనమందు, మధుకేశ్వర దేవనికి అబండ దీపమును సమర్పించు చున్న ఈమె, శ్రీచోడ గంగుని దయితగా (“దయిలూ శ్రీ చోడ గంగ స్వ”) : వర్ణింపబడినది¹⁵ ఈమెనుగూర్చి ఇతర వివరము లెనియు తెలియరావు.

4) యరకమ్మ : శా. శ. 1035 నాటి ముఖలింగశాసనము

ఈమెను గూర్చి “సద్వ్యక్తిరైన చోడగంగ స్వతః ప్రేక్షక సాత్ర మ్మహాదేవి శ్రీ యజుఃమ్మ నామ విదితా నేమాంబికా నందనా” అని చెప్పియున్నది¹⁶ లంకిపేరు చెప్పక, “నేమాంబికా నందనా” అని మాత్రమే ఈమె పేరొనబడి యుండుటచే, బహుశః ఈమె వేశ్యా పు తికయై యుండవలెను. నాడు భోగస్థిలకు, గణికలకు సంఘ మున గౌరవముండుటచే, ఇక్కడ బంధము అచ్చెరువు నాడు భోగ స్థిలు దర్శనార్హులలో పాటు పమాన గౌరవ ప్రపత్తులతో పేర్కొన బడుట అనేక శాసనములందు గాంచవచ్చును.

శా. శ. 1050 చోడ గంగుని రాణులు చాలమంది అతనిలోగలసి దాక్షారామ భీమేశ్వరుని దర్శించి, ఆదేవునికి అబండ దీపక్షైంకర్యముచేసిన దాక్షారామ శాసనములవలన తెలియుచున్నది. ఈ రాణులందరు తాము చేసిన క్షైంకర్యమును పేర్కొనుచు, పేరు పేరుక శిలాశాసనముల వేయించినను, ప్రతిరాణి శాసనమందు “శ్రీ ముగనన్తనర్మ దేవర మహాదేవి” అని చెప్పబడి యున్నది. ఈ శాసన ములు వీరిని గురించి ఇతర వివరములేమియు తెలుసవు. ఈ శాసనము లన్నిట, శా. శ. 1050 సర్వతోకా శయ శ్రీ విష్ణువర్ధన మహా రాజుల 2 లేక 3 వ పరిపాలనా వ్యూరముగ పేర్కొనబడినది. ప్రతి శాసనము, “నమరముఖానక రిపుదర్శమర్దన భుజబల వరాక్రమ పరమ మాహేశ్వర పరమ దత్తారక మహావాచాధిరాజ రాజ సరవేశ్వర గంగాస్వయా వలంబన స్తంభ” అను చోడగంగుని దిరుద పశ్చిని క్షాగియున్నది. ఈ శిలా శాసనములవలన చోడగంగుని ఈ క్రింది రాణుల పెర్లు తెలియుచున్నవి.

5) రాజలదేవి ¹⁷

6) కర్మదేవి ¹⁸

7) య గొండ చోడదేవి : శాసన స స్కృత కా మున

ఈమెను గూర్చి “.....ం గొణ చోడతి దేవి నెయం శ్రీ చోడ గంగ వీక్షితి ప వర నిభోశ్చోడన స్త” అని చెప్పబడి డి¹⁹ ఈమెను “శ్రీ మదనస్తనా దేవర పట్టాన మహాదేవి కలింగ మహాదేవి”

జెయం గొణ్డ చోడియం వారు" అని పేర్కొనబడినది. ఇలా వ మహాదేవి అనుటచే ఈ మె చోడగంగుని ఆగమహిషి అనుట విదితము. పేరునుబట్టి ఈమె చోళరాజకుమారి అనుకొనవచ్చును. ఈమె తల్లిదండ్రులెవరో తెలియరాదు. ఈమెకు సంతానము కలిగినట్లు లేదు. నిలసన, అనంత వర్మ చోడగంగుని తర్వాత కన్మూరి కామో దిని దేవి²⁰ తనయుడైన కామార్లవుడు సింహాసన మధిష్ఠించినాడు.

8) శ్రీయాదేవి:²¹

9) లిలావతి: ఈమె పైన చెప్పిన యగకమ్మవలె తన తల్లి లక్ష్మీదేవిని మాతము పేర్కొని, తండ్రిపేరు చెప్పలేదు.²²

10) కళ్యాణ దేవి²³

11) లావణ్యవతి దేవి²⁴

12) దెన్యవ మహాదేవి: శా. శ. 1071 నాటి ఒక ద్రాక్షారామ శాసనమున అట్లుహాసదేవుడనువాడు, భీమేశ్వరుని ఆఖండ దీప సమర్పణ చేయుచు, తాను అనంతవర్మ దేవర దిగ్విజయక్షి యైన దెన్యవ మహాదేవి కొడుకునని చెప్పకొనియున్నాడు²⁵ కని, పైన కనుపరచినట్లు, శా. శ. 1015, 1032 నాటి శాసనము లలో లక్ష్మీదేవి అనునామె అనంతవర్మ చోడగంగుని దిగ్విజయక్షిగా పేర్కొనబడినది; బహుశా, శా. శ. 1071 నాటికి లక్ష్మీ దేవి గలిం చగా, దెన్యవ మహాదేవి ఆమెస్థానము; దిగ్విజయ కార్యగా ఆక్రమించిన దని తలచవలసి యున్నది. అట్లుహాసదేవుని కుమారుడు చోడగంగుని శాసనముకంటే సింహాసనమున గలడు.

13) సోమాంబిక: శా. శ. 1037నాటి ఒక ముఖలింగ శాసనమున లోకాంబిక అనునామె తాను "శ్రీ చోడగంగావసీనాథ క్షేత్ర పరంపరోదధి జలోద్భవ్యంద్రరేఖాకృతి" నని చెప్పికొని యున్నది.²⁶ అదే శాసనమున ఆమె "సోమాంబికావందనా" అని చెప్పబడియున్నది. ఈ వర్ణనలుబట్టి, లోకాంబిక చోడగంగునికి సోమాంబికవలన కలిగిన కూతురని తలచవలసియున్నది. ఈ సోమాం బికపైన పేర్కొనబడిన సోమలదేవి²⁷ ఒకరేనో, లేక వేరేరు న్నకులలో చెప్పట కష్టము.

మూడవ రాజరాజ కాలమాదిగా లభ్యమగుచున్న చోడగంగుని తరువాతి రాజుల తామ్రపట్టికల అవతారికనుండి, చోడగంగుని రాణుల పేర్లు మరి మూడు తెలియుచున్నవి.

14) కన్మూరి కామోదిని: ఈమె చోడగంగుని తర్వాత సింహాసన మధిష్ఠించిన కామార్లవుని తల్లి.²⁸

15) ఇందిర: కామార్లవుని తర్వాత గద్దెకెక్కిన రాఘవుని తల్లి. "రవి కులద్యవ రాజపుత్రీ" అని చెప్పబడ్డది.²⁹

16) చందలేఖ: రాఘవుని తర్వాత వరుసగా రాజ్యమునకు వచ్చిన ఇమ్మడి రాజరాజ, ఇమ్మడి అని యంకభీముల రల్లి. ఈమెను గూర్చి శాసనము, "చోడగంగక్షితి వలయపతే ర్యంశ సన్మానవల్లి కన్దశ్రీ చన గ్రేఖాసు ఎట మదితి రివశేయసీ కళ్యవస్య", అని చెప్పినది.³⁰

ఈ పేర్లు ముగ్గురు రాణులపేర్లు, శిలాశాసనములు కానరావు.

చోడగంగుని రాణులలో కొందరు తమ తల్లల పేరుమాతము చెప్పకొని యుండుటనుబట్టి, వారు వేళ్ళకు పుటినవారని తలన వలసియున్నది. వారిని చక్రవర్తి తన రాణులగ గ్రహించి యుండ వచ్చును. నాటికి ఆచారము అమలులో కలదని చెప్పటకు, వేళ్ళయైన చిన్నాదేవి కృష్ణదేవరాయలు తన దేవేరిగా పరిగ్రహించుటే తార్కాణము. అంజెగక నాటి సమాజమున, భోగస్థీలును, వేళ్ళలును, అగ్నిసాక్షిగ పెండ్లాడిన భార్యలతోపాటు, సమాన స్థాయిని, గౌరవ మును సంఘమున పొందుచుండిరని చెప్పటకు అనేక శాసన నిదర్శన ములు కలవు.³¹

సమకాలీన భృగ్వాన్తములు రాజులకు బహుభార్యత్వము నిషేధించలేదు. రాజయొక్క భార్యలు, మహిషి లేక మహాదేవి (పట్నాభిషిక్తురాలైన రాణి), దేవి (రాజవంశోద్భవ), పరివృక్తి (గౌరవరాజనయైనది), వావతా (పేమ పాతయగునది), స్వామిని (రాజకుమార్తెకానిది), పాలాకలి (రణమున గలిచి తెచ్చుకొన్నది), అని, ఆరు రకములుగ విభజించబడిరి. రాజవంశమునకువెంది అగ్ని సాక్షిగ పరిగ్రహించబడిన వీరుగక, రాజ తన ఆనందమునకై వివిధ కళాకుశలురైన 'గణిక'లను, వైశ్య, శూద్ర జాతులకు చెందిన 'అప రోధ వధువు'లను, 'విలాసిన'లను సరిగ్రహించుటకు అభ్యంతరము లేదు. అనంతవర్మ చోడగంగుడు ఈ స్మారములను పూర్తిగ అమలు లలో పెట్టినట్లున్నది.

(స శే ష ము)

అ ధో జ్ఞా పి క లు

1. భారతి, 1925, ఫిబ్రవరి, పు. 138 మొ

అర్యావీన చూర్వుగంగరాజు దేవేరులు

1. దిపి గాసియా ఇండికా (ఎ. ఇ), XXX iii,
పు. 141-146లు.
2. ఎ. ఇండికా, XXXI, పు. 249-262లు:
3. దక్షిణ హిందూదేశ శాసనములు. (ద. హిం. శా.),
V. 1122.
4. అదే.
5. ద. హిం. శా. 1120
6. భారతి. 1925, నవంబరు, పు. 101 మొ॥
7. భారతి. 1925, ఆగష్టు, పు. 74-86.
8. ముమ్మడి రాజరాజు దశగోబ తామశాసనము,
శా. శ. 1120, ఎ. ఇండికా, పు. 249 262;
ఇమ్మడి నరసింహుని కెందుపట్టు తామశాసనము
ఇళింగ నంచిక, పు. 89.
9. ద. హిం. శా, V, 1337, 1348.
10. ద. హిం. శా. V. 1079.
11. జయంగొండ చోడదేవి (శీర్షిక. 7) క్రింద చూడు.
12. ద. హిం. శా. V. 1012.
13. ద. హిం. శా. IV. 1007. శాసనమున ఈ సోమరి
దేవిని గూర్చి, “శ్రీ విష్ణువర్ధన భూవిదుదా భూమి
దేవింబోరె రేవరిదేవికనిన సోమదేవి” అని చెప్పబడినది.
ఈమెను రాజరాజురేం దుని తనయగా గుర్తించినవారు
శ్రీ కొమ్మరాజు లక్ష్మణరావుగారు. చూడు,
రాజరాజనరేంద్ర పట్టాభిషేక నంచిక, పు. 25 మొ॥
14. ఎ. ఇండికా, XXI, పు. 101.
15. ద. హిం. శా, V. 1050
16. ద. హిం. శా. V. 1084
17. ద. హిం శా. IV. 1191
18. ద. హిం. శా. IV. 1192
19. ద. హిం. శా. IV. 1194
20. కమ్మూరి కామోదిని-(శీర్షిక. 14) క్రింద చూడు.
21. ద. హిం. శా. IV. 1195
22. ద. హిం. శా. IV. 1196, 1197
23. ద. హిం. శా, IV. 1198
24. ద. హిం. శా, IV. 1184
25. ద. హిం. శా. IV. 1199
26. ద. హిం. శా. V. 1076
27. చూడు పైన. శీర్షిక 2. క్రింద.
28. ముమ్మడి రాజరాజు దశగోబ తామశాసనము, శా. శ.
1120, ఎ. ఇండికా, పు. 249-262.
- ఇమ్మడి నరసింహుని కెందుపట్టు తామశాసనము,
ఇళింగనంచిక, పు. 89.
29. అదే.
30. అదే.
31. ద. హిం శా. V. 1083, 1090; VI
668, 876.

దీప్తి

శ్రీ రామా చంద్రమౌళి

నేను ఒంటరిగా నడిచిపోతున్నాను ఎడారిలో
అనంతకాలం క్రింద
నా తలతో ఆలోచనల గోళాలు పరిభ్రమిస్తున్నాయి
గుండెల్లోనుండి రస యురులు జాల్వారుతూ
ఒళ్ళు ఒళ్ళంతా —
అణువణువూ సముద్రంలా స్పందిస్తోంది
ఈ సాంద్ర విశ్వబద్ధ ముద్రలోనుండి
స్వనిశ్లేషణలో పురులు విప్పుకుంటూ
కన్నీళ్ళ గలగలలు,
ఆకలి ప్రేగుల చిరుధ్వనులు...;
శాపగస్తుల్లా బండవారిన బ్రతుకుల అశుభస్వనాలూ
—అన్నీ పొంగుతున్నాయి.
నేను విశ్వయానవుణ్ణి — ఒక్కొక్క
చరిత్ర పుటమీద ఒక్కో అడుగెసుకుంటూ పోతున్నాను
మళ్ళీ “రేపు” ను సృష్టించేందుకు
ఈ కన్నీళ్ళూ, బాధలూ, చీకటి ధారలూ
ఎన్నడూ శాశ్వతంగా లేవు
— అదిగో
అరుణ దీప్తిలో
సూర్యోదయ మౌతోంది.

గ్రామీణ బ్యాంకులు :

కొన్ని ఆలోచనలు

శ్రీ ఐ. సత్యసుందరం

అక్కోబరు రెండు నాటికి వదిలేసు గ్రామీణ బ్యాంకులు స్థాపించ వలెననెడి ప్రభుత్వ నిర్ణయము ఆనందించ దగినది. అయితే, గ్రామీణ బ్యాంకులను స్థాపించుటలో ఉన్న ఇబ్బందులను, అవి ఎదుర్కొనవలసిన సమస్యలను ప్రభుత్వము, బ్యాంకింగు సిబ్బంది సరిగా అవగాహన చేపకొనక పోయినచో వీటివలన సరియైన ఫలితాలు కన్పించవు. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో సన్నకారు గైతులకు, ఆర్థికంగా వెనుకబడినవారికి పరపతి సౌకర్యాలు ఎక్కువగా కన్పించుటయే ఈ గ్రామీణ బ్యాంకుల స్థాపన ముఖ్యోద్దేశము. ఏప్రిల్ ఒకటి 1977 నాటికి ప్రభుత్వం 50 గ్రామీణ బ్యాంకులు స్థాపించ దానిని. ప్రతి గ్రామీణ బ్యాంకుయొక్క అధిష్టత మూలధనం (authorised capital) ఒక కోటి రూపాయలు, చెల్లించిన మూలధనము (paid-up capital) 25 లక్షల రూపాయలు. వాటా మూలధనం సమకూర్పుటలో కేంద్ర ప్రభుత్వము, రాష్ట్ర ప్రభుత్వము, గ్రామీణ బ్యాంకు స్థాపనకు ఆసన తిరిగిన వాణిజ్య బ్యాంకు 50, 15, 35 విస్తృతిలో పాల్గొనును. ఆర్థికంగా వెనుకబడిన ప్రాంతాలలోగాని, కొన్ని జాతుల ప్రజలు నివసించే ప్రాంతాలలోగాని, రెక వాణిజ్య బ్యాంకులు, సహకార సంఘాలనుండి సౌకర్యాలు లేని ప్రాంతాలలో గ్రామీణ బ్యాంకులు స్థాపించుట జరుగును. అయితే ఈ ప్రాంతాలకు అభివృద్ధి అవకాశములు ఉండవలెను. అంటే గ్రామీణ బ్యాంకులు సమకూర్చే పరపతి నహాయముతో ఆ ప్రాంతాలకు అభివృద్ధి చెంద గలిగే శక్తి వుండవలెను.

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ధనవంతులకు పొదుపుచేసే అలవాటు తక్కువగా వుండుట వలన బ్యాంకులు ఆ ప్రాంతాలనుండి ఎక్కువగా డిపాజిట్లు సేకరించుటకు అవకాశమున్నది. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో సామాన్యంగా ఉత్పత్తికి ఉపయోగపడని పెట్టుబడి ఉదాహరణకు బంగారం, వగైరా రూపంలో ఎక్కువగా వున్నది. అంటే ఈ ప్రాం

తాలలో పొదుపుచేసే శక్తి ఎక్కువగా వున్నప్పటికి చాల తక్కువ పెట్టుబడిని ఉత్పత్తికి ఉపయోగించుటచే గ్రామీణ ప్రాంతాల ఉత్పత్తి రుంబుపడుచున్నది. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో అధిక సంఖ్యలో లనుబంధ శాఖలను స్థాపించినంత మాత్రాన ఈ సమస్య తీరదు. గ్రామీణ ధనికులకు బ్యాంకులతో సంబంధము తక్కువ. పట్టణ ప్రాంతాలలో డిపాజిట్లను పెంపొందించుటకు అవలంబించే పద్ధతులు గ్రామీణ ప్రాంతాలకు సరిపడవు. గ్రామీణ ప్రజల అలవాట్లు, దృక్పథాలు, అవసరాలు వేరుగా నుండుటచే ఆ ప్రాంతాలలో డిపాజిట్లను పెంపొందించుటకు ప్రత్యేక పద్ధతులు అవలంబించ వలయును.

గ్రామీణ ప్రాంతాల వాతావరణంలో ఎక్కువమంది నిరక్షరాస్యు లగుటచేతను పొదుపు మొత్తాలను డిపాజిట్లు చెయ్యటలో మూ లుగా పట్టణ ప్రాంతాలలో అవలంబించే పద్ధతులు వారికి సరిపోవు. గ్రామీణ బ్యాంకులు పనిచేసేటటు గ్రామీణ వాతావరణము ఎటువంటి ఇబ్బందులు కన్పించవని ప్రముఖము లెలసినది. ప్రాంతీయ బాషలోనే బాంకు పనుల్నియు జరుగును ముఖ్యము తిరిగివేవారి అరబ్బిన బ్యాంకు ఉద్యోగులే సారములను పూర్తిచేయుట జరుగును. ఈ విధంగా మధ్యవర్తిత్వంనుండి వచ్చే ఇబ్బందులను తొలగించుట జరుగును.

పై వివరాలనుబట్టి గ్రామీణ బ్యాంకులు సిబ్బంది విషయము లోను, పనిచేసే రీతులోను మామూలు వాణిజ్య బ్యాంకులవలెరాకుండా గ్రామీణ పరిస్థితులకు సంబంధించి వుండునని చెలియుచున్నది. టిఎల కాలంలో సన్నకారు గైతులకు ఇరవ ఆర్థికంగా వెనుకబడిన వారికి వాణిజ్య బ్యాంకులు ఎక్కువ ముఖాలు సమకూర్చుట జరి గెను. అయితే దేశ జనాభాలో 70 శాతము వ్యూహపాదురంగంపై ఆధారపడుట వలన, 80 శాతంమంది గ్రామీణ ప్రాంతాలలో నివ

సింఘాసలన గ్రామీణ ప్రాంతాలకు పరవతి సౌకర్యాలు తక్కువ స్థాయిలో వున్నవి. టిబెట కాలంలో సహకార సంఘాల స్వల్పకాలిక మధ్యకాలిక ఋణాలు 1951-52లో 24 కోట్ల రూపాయలు ఉండగా, 1971-72లో 6000 కోట్ల రూపాయలు, 1973-74లో 815 కోట్ల రూపాయలు వుండెను. ప్రస్తుతం రైతుల ఋణాలలో 30% సహకార సంఘాలు సమకూర్చుచున్నవి. అయినప్పటికీ, వ్యవసాయరంగానికి కావలసిన మొత్తం పరవతిలో 2/3వంతు మాత్రమే సంస్థలద్వారా లభించుచున్నది. గ్రామీణ ప్రాంతాల పరిస్థితులు సహకార సంఘాలకు బాగా తెలిసినప్పటికీ పరిపాలనా నిర్వహణలో లోపములుండుట వలన అవి డిపాజిట్లను ఎక్కువగా సంపాదించుటలేదు. వీటిపై కొంతమంది వ్యక్తుల ప్రాబల్యమున్నది.

1969లో జాతీయము చేసిన తరువాత వాణిజ్య బ్యాంకులు వ్యవసాయరంగమునకు ఋణాలను ఎక్కువగా పెంచినవి. 1969 జూన్లో గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో అనుబంధ శాఖల సంఖ్య 1833 వుండగా, 1975 మార్చిలో వీటిసంఖ్య 6,697 వున్నది. కొత్తగా స్థాపించిన అనుబంధ శాఖలలో 48% గ్రామీణ ప్రాంతాలలో వున్నది. 1969 జూన్లో వ్యవసాయ రంగానికి వాణిజ్య బ్యాంకుల ప్రత్యక్ష ఋణాలు 54కోట్ల రూపాయలు వుండగా జూన్ 1974 నాటికి అవి 435 కోట్ల రూపాయలు, 1974 డిసెంబరు నాటికి అది 540 కోట్ల రూపాయలకు పెరిగినది. ఈ పెరుగుదల ఎక్కువగా కన్పించినప్పటికీ, వాణిజ్య బ్యాంకులు తమ మొత్తం ఋణాల కంటే డిపాజిట్ల పేకరింగతోనే ఎక్కువ శ్రద్ధ చూపును. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ఎక్కువ అనుబంధ శాఖలు తాము సమర్థవంతంగా పనిచేయుటకు వీలుగా డిపాజిట్లను సేకరించుట జరుగలేదు.

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో సేకరించిన డిపాజిట్లు పట్టణ ప్రాంతాల అభివృద్ధికి వినియోగించుట హానికరం. ఇందువలన గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో అధిక సంఖ్యలో అనుబంధశాఖలు స్థాపించుట వలన ప్రయోజనముండదు. గ్రామీణ అనుబంధ శాఖలు వెనుక బడిన ప్రాంతాలలో స్థాపింప బడినప్పటికీ వాటి అభివృద్ధి విషయంలో అవి తగిన శ్రద్ధ చూపుటలేదు. వాణిజ్య బ్యాంకులు గ్రామీణ బ్యాంకులు ఈ పరిస్థితిని మార్చి గ్రామీణ ప్రాంతాలలో సేకరించిన డిపాజిట్లు ఆ ప్రాంతాల అభివృద్ధికి వినియోగించునట్లు చూడవలెను. పెట్టుబడి గ్రామీణ ప్రాంతాలనుండి పట్టణ ప్రాంతాలకు పంపుటవలన అనేక సమస్యలు పచ్చుచున్నవి అభివృద్ధి కార్య కమములు విస్తృత పరచుట ద్వారా వాణిజ్య బ్యాంకులు, గ్రామీణ బ్యాంకులు

గ్రామీణ ప్రజలకు గ్రామీణ ప్రాంతాలలోనే ఎక్కువగా ఉద్యోగావకాశములు కల్పించ వలయును.

ఇంతకుముందు చెప్పినట్లుగా గ్రామీణ ప్రజల ప్రవర్తనలో, దృక్పథంలో సరియైన మార్పు తెచ్చుట గ్రామీణ బ్యాంకుల ముఖ్య కర్తవ్యము. పొదుపు పెట్టుబడిని పెంచవలసిన అవసరమును గ్రామీణ ప్రజలకు గ్రామీణ బ్యాంకులు తెలుప వలయును. కేవలం ఋణాలను సమకూర్చుట డిపాజిట్లను సేకరించుటలో గ్రామీణ బ్యాంకులు సంతృప్తి చెందకూడదు. గ్రామీణ ప్రాంతాల అభివృద్ధి విషయంగా ఇంకా అనేక యితర విధాలుగా గ్రామీణ బ్యాంకులు పాల్గొన వలయును. ఉత్పత్తికి ఉపయోగపడే పెట్టుబడియొక్క ఆకర్షకతను ప్రజలకు గుర్తుచేయుటద్వారా, సాంఘికచారాలపై ప్రజల అనవసరపు ఖర్చులను తగ్గించవలయును. సాంఘికచారాలపై ప్రజల అనవసరపు ఖర్చు చేయుటవలన గ్రామీణ పజుతో ఎక్కువ మంది శాశ్వతంగా బుణగిస్తున్నారని గుర్తుచేస్తారు. ప్రస్తుతం గ్రామీణ బుణగిస్తూ తగ్గించుటకు ప్రభుత్వము కృషిస్తున్నప్పటికీ గ్రామీణ ప్రజలు ఉత్పత్తికి ప్రయోగపడే పెట్టుబడియందు, కష్టపడి పనిచేయుట యందు ఎక్కువ శ్రద్ధ చూపించకపోవడంతో ప్రయోజనముండదు. కర్మ సద్దాంతముపై ప్రజల నమ్మకమును పోగొట్టవలయును.

గ్రామీణ బ్యాంకులను నడుపుటకు సిబ్బందిని ఎన్నుకొనుటలో తగిన బాగితను చూపవలయును. వాణిజ్య బ్యాంకులు పట్టణ ప్రాంతాలలో ముందుగా స్థాపింపబడుటచే వాటిని నడిపే సిబ్బందికి పట్టణ ప్రాంతాలపైనే శ్రద్ధ ఎక్కువ. గ్రామీణ ప్రాంతాల అభివృద్ధి విషయంలో శ్రద్ధ తక్కువ. స్థానిక పరిస్థితులను అవగాహన చేసికొన్న సిబ్బందిని మాత్రమే గ్రామీణ బ్యాంకులలో నియమించ వలయును. వారు గ్రామీణ ప్రజల పరిస్థితులను పూర్తిగా అర్థము చేసికొనుటయేగాక ఆ ప్రాంతాభివృద్ధికి సంబంధించిన సమస్యలను అర్థము చేసికొనవలయును. అందుకు అవి సహకార సంఘాలపై ఆధారపడి వుండవలయును.

గ్రామీణ ప్రాంతాల పరిస్థితులకు సరిగా అవగాహన చేసికొనినచో, ఋణాలను వ్యక్తముగా వినియోగించుకొనే వారిని గుర్తించుట తేలిక. సరియైన భద్రత లెకపోయిన బాగా కష్టపడి కొన్ని వ్యాపారమునైన పమర్తవంతముగా నిర్వహించినచో ఋణాలను సమకూర్చు

వలయును. ఈ విధంగా గ్రామీణ బ్యాంకులు గ్రామీణ ప్రాంతాల మొత్తం అభివృద్ధిలో పాల్గొనను.

ఇంతేకాక అభివృద్ధి కార్యక్రమాల ప్రాధాన్యతను కూడ గ్రామీణ బ్యాంకులు గుర్తించవలయును. అంటే ఏ అభివృద్ధి కార్యక్రమములను ముందు చేపట్టవలయును, వీటిని రరువారే చేపట్టవచ్చునో, గ్రామీణ బ్యాంకులు నిర్ణయించుకోవలయును. ఒక ప్రాంతంలో అభివృద్ధి నిరోధక శక్తులను కూడ గ్రామీణ బ్యాంకులు గుర్తించి నిర్మూలించవలయును. తగినంత పరిశోధన పొందుటవలన తాము అభివృద్ధి చెందగలమను విశ్వాసము గ్రామీణ ప్రజలలో కల్పించవలయును. నెస్తుతం గ్రామీణ ధనికులు అంచనా వ్యాపారమునకు ప్రాధాన్యత యిచ్చుటచే పెట్టుబడి ఉత్పత్తి ఉపయోగపడుటలేదు. ఇందువలన అభివృద్ధికి అనుకూలమైన దృక్పథము వాతావరణము సృష్టించుటయే గ్రామీణ బ్యాంకుల ముఖ్య కర్తవ్యము.

గ్రామీణ ప్రాంతాలలో నిరుద్యోగము విక్రమంగా వృద్ధి. గ్రామీణ ప్రజలకు సంవత్సరంలో కొంతకాలము మాత్రమే పని పున్నది ఉద్యోగావకాశాలు తక్కువగా నుండుటచే తక్కువమంది చేయగల పనిని ఎక్కువమంది చేయుచున్నారు. దీనికే ప్రభుత్వ విరుద్యోగము అంటారు. ఈ కారణంగా ఉద్యోగావకాశములు విక్రమంగా పెంచే అభివృద్ధి కార్యక్రమాలలో గ్రామీణ బ్యాంకులు విక్రమ శ్రద్ధ చూపవలయును. అయితే కేవలం ఉద్యోగావకాశములు కల్పించుటచే కాకుండ చేపట్టిన ప్రాజెక్టులు గ్రామీణ ప్రాంతాల అభివృద్ధికి కూడ తోడ్పడవలయును. ప్రభుత్వ, ప్రజల సహాయంతో గ్రామీణ ప్రాంతాల మొత్తం అభివృద్ధిని సాధించుటలో గ్రామీణ బ్యాంకులు మంచి విజయాన్ని సాధించవచ్చు ఆశించ వచ్చును.

వి ము క్తి

శ్రీ కేవలీ

నానకాలపు నల్లమబ్బును నేను

ఎక్కడ పుట్టెనో !

ఎక్కడెక్కడ తిరిగేనో !

ఇక్కడి కెందుకొచ్చేను ?

ఓ-మృత్యు శీతల పవనమా ! రా !

నన్ను కదిలించు !

నన్ను కదిలించు ! కదిలించు !

నా గుండె కరిగిపోనీ !

నా కనులు కరిగిపోనీ !

ఈ 'నేను' కరిగిపోనీ !

ఈ మట్టిలోకి పురిసిపోతాను !

ఈ మట్టిలో ఇంకిపోతాను !

మళ్ళీ తరెత్తను —

జనాభా సమస్య ఆహార సమస్యా?!

డా. బి. ఆర్. కె. రావు

జనాభా విషయం ప్రత్యేక రీతిలో ఆతురతను రెచ్చగొడుతోంది. గట్టి ఉదేకాల్ని పుట్టిస్తోంది జనాభాచిన్నదా, పెద్దదా, పెరుగుతోందా లేక తరుగుతోందా అనే విషయం ప్రాముఖ్యం వహిస్తోంది. జనాభా పరిమాణంలో అనేక కారణాలవల్ల మార్పులు వస్తున్నవి. ఇందువల్ల అనేక ఫలితాలు కలుగుతున్నవి, అయితే జనాభా విషయం ఖచ్చితంగా ఎలా ముఖ్యమైనది; ఎందుకు ముఖ్యమైనది అనే విషయం చెప్పడం బహు సంక్లిష్టతతో కూడుకున్నది. ముఖ్యమైన విషయాల్లో అనిశ్చితత మౌఢ్యవాదానికి ప్రోవలీయగా, జనాభాను గురించిన అభిప్రాయాలు కేవలం విశ్వాసాలుగా మిగిలిపోతున్నవి. నాడు, నేడూకూడా జనాభానుగురించిన తీవ్రాభిప్రాయాలు వాటిని సమర్థించడానికి లభ్యమౌతున్నా సాక్ష్యాధారాలకు విరోధ సంబంధంతో ఉంటున్నవి.

జనాభా సమస్యలపై జరిగే చర్చలో జీవితానికి సంబంధించిన జనన, జనోత్పాదన, మరణాలు ప్రముఖస్థానం వహిస్తున్నవి ఈ చర్చలు కొన్ని వందలసార్లలో సరస్వర విరుద్ధమైన అభిప్రాయాలతో కూడిన సవిష్టి కర్మవైపుకు సాగుతున్నవి. తరుగుతున్న జనాభా వృద్ధి జనాభాతరిగి, నశించే అవకాశంగాను, పెరుగుతున్న జనాభా తెగ బలాన్ని, జాతి బలాన్ని పెంచుతున్నట్లు, అధిక సంఖ్యలో కన్పించే జనాభా క్షామానికి, ఆకలికి ప్రోవలీస్తున్నట్లు భావించబడుతోంది. ఇటువంటి ప్రాతిపదిక అభిప్రాయాలు జనాభా ఆలోచనను గతంలో ప్రభావితం చేయడమేగాక నేటికీ చెలామణి అవుతున్నవి.

ఈనాడు పెరుగుతున్న జనాభా, ఆహార సరఫరా పెరుగుదలను అదిగమించి ప్రపంచాన్ని రెడా కనీసం అల్పాభివృద్ధి దేశాల బీదల్ని ఆకలి బాధకు గురిచేస్తున్నది అనేకమంది ఆందోళన చెందుతున్నారు. అయితే ఇటువంటి భయాలు కొత్తవేమీకాదు. మార్కెట్ కుముందే, అధిక జనాభాను చూపించి, తగినరీతిలో ఆహారం అందవలసిన వారనేకమందవ్వారని చెప్పడం జరిగింది.

జనాభావృద్ధికి ఆహారసరఫరా హద్దు పెంకొల్పితుందని, ఆహారం లభ్యమైనమేరకు జనాభా పెరుగుతుందని చెప్పే సూత్రంకంటే అసభ్యులి పార్సైన పద్ధంతం చరిత్రలో మరొకటిలేదు. పైసూత్రాన్ని చెప్పేవారు వ్యవసాయరంగంలో మార్పులు లేవే ప్రక్రియను ఊహించ లేకపోయారని విమర్శించబడింది. కాని సాక్ష్యం అంత స్పష్టంగా లేకపోయినప్పటికీ, కొన్నిచోట్ల జనాభావృద్ధి ఆహారకొరతను సృష్టించింది. కాని యానాడు అల్పాభివృద్ధి దేశాల్లో జనాభా పెరుగుదల పరిమాణం, యిదివరకు యితరదేశాల్లో జరిగిన జనాభా పెరుగుదల పరిమాణంకంటే చాలాపెద్దది. ఆకలి, అల్పపోషణ పెద్దవిత్తున భవిష్యత్తులో కన్పించబోవడమేగాక, అవి యానాడు నిజంగా బీదదేశాల్లో ఉపస్థితమైఉన్నవి. రానున్న దశాబ్దాల్లో జనాభా పెరుగుదలవల్ల బీదదేశాల ఆహార డిమాండ్ ఎక్కువగా పెరుగుతుందని చెప్పడానికి నేడదేశాల్లో పెరుగుతున్న ఆహార డిమాండ్ సబబమైన ఆధారంగాఉన్నది.

జనాభా అగమనసూచనలు సూచిస్తున్న, పెరిగిన, జనాభా పరిమాణాన్ని పోషించే ధామికున్నదా? దీనికి సమాధానం చెప్పడం అంత సులభంకాదు. అద్యతన భావిలో ఆహార జనాభావృద్ధి ఎలా ఉంటుంది? దీర్ఘకాలంలో భూమి వింత జనాభా భారాన్నిమోసి పోషించగలుగుతుంది? ఈ రెండు విషయాలను విడివిడిగా ఆలోచించవలసి ఉన్నది.

భూమి పోషించగల గరిష్ఠ జనాభా

భూమిపోషించగల గరిష్ఠ జనసంఖ్యను అంచనా వేయడానికి భవిష్యత్తులో విజ్ఞాన వాస్తానికి, సాంకేతిక విజ్ఞానా (technology) నికి వుండే శక్తిని గురించి, ప్రజలు అనుభవించే జీవన ప్రమాణాన్ని గురించి ఉజ్జాయింపు అంచనాలు వేయవలసి ఉంటుంది. ప్రపంచ జనాభాను నేటి వివిధాగస్థాయిలో పోషించడానికి; యానాడు ధనిక దేశాల్లోవున్న జీవనస్థాయివరకు పెంచడానికి లేదా క్రమంగా జీవన

స్థాయి మెరుగుదలను ధారావాహికంగా పెంపొందించడానికి తేడా ఉన్నది. యాదంస్కీత్ చెప్పినట్లు మానవుని పొట్టకత్తి నడుసరించి ఆహార వినియోగం పరిమితమే కావచ్చు. కాని చీవన ప్రమాణం పెరిగి అనేక వస్తువులు అవసరమౌతున్న కారణంగా, భూమి సరఫరాచేసే వనరుల కొరకు ఆహారోత్పాదన, యితర వస్తు ఉత్పాదన పోటీ పడ వలసి వస్తుంది. ముఖ్యంగా విజ్ఞానశాస్త్రం ప్రకారం, అన్న, వస్త్ర, నివాస వసతుల ఉత్పాదన కనసరకుయ్యే శక్తిని గురించి అతి దూర భవిష్యత్తు వరకు అంచనాలు సాగరున్న సందర్భంగా వనరుల కొరకు పోటీపడడం పెరుగుతుంది అందువల్ల తగినట్లుగా జనాభా పోషణ జరిగిన తర్వాత మిగిలేదాన్ని గురించి చేసే అంచనాలలో తేడా వస్తుంది.

ఈమధ్య దశాబ్దాలలో పవంచ గరిష్ట జనాభాను గురించి వెల్లడించిన అంచనాలు చాలా విస్తరిగా కన్పిస్తున్నవి రానున్న శతాబ్దంలో జనాభా యా అంచనాలను అధిగమించి పెరుగుతుంది. పోరి సన్ డ్రాన్ యిచ్చిన 50 బిలియన్ల సంఖ్య, సోవియట్ విజ్ఞానశాస్త్ర వేత్త కె. యం. మాలిన్ యిచ్చిన అంచనా, అన్నింటికంటే పెద్ద అంచనాలు, ప్రపంచవ్యాప్తంగా సాగుబడి భూమిని తగినంతగా పెంచ వచ్చని, మూలధనం సహాయంలో, ముఖ్యంగా, పెంచవచ్చని, ప్రస్తుత ఉన్నత సేద్యపద్ధతులతో వ్యవసాయ దిగుబడిని నాలుగు రెట్లు పెంచవచ్చని, మరిల ప్రస్తుత విజ్ఞాన శాస్త్రాన్ని లక్షవర్తించడే దిగుబడిని మరి రెండురెట్లు పెంచవచ్చని కె. యం. మాలిన్ అభిప్రాయపడ్డారు ఈ ప్రమేయం ప్రకారం, యానాడు, మూడు బిలియన్ల ప్రజల్లో రెండు బిలియన్లకు కొద్దిగా పైగా జనాభాను పోషిస్తున్న 1.5 బిలియన్లకంటే కొంచెం ఎక్కువైన సేద్యపు భూమి దిగుబడి పరిమితి యిరవై బిలియన్ల జనాభాను పోషించ గలదు. అసంధానం లక్షకంటున్నటువంటి 9.3 బిలియన్ హెక్టార్లను సేద్యం చేసినట్లయితే 65నుండి 130 బిలియన్ ప్రజలను పోషించవచ్చు. సూర్యరశ్మినుండి వచ్చే శక్తిని ఆహారంగా మార్చ వచ్చని ఊహిస్తున్నారు. ఇదే వాస్తవరూపం దాల్చినట్లయితే 143 నుండి 933 బిలియన్ల జనాభాను పోషించవచ్చు మహాసముదాల మీదపడే సూర్యరశ్మి శక్తిని కూడా ఆహారంగా మార్చగలిగే యింకా హెచ్చుకుందిని పోషించవచ్చు అంతేగాక సముద్రాల లోపలవున్న ఆహారాలను కూడా మర్చిపోరాదు.

అయితే యిటువంటి దూకుడు గణనలకు, ప్రత్యేక పాంతాలను తీసికొని, ఊహించగలిగిన భవిష్యత్తులో అక్కడ జరగడానికి

వీలున్న వ్యవసాయాభివృద్ధిని జాగ్రత్తగా అభ్యయనంచేసి ఆహారోత్పాదన వీలును అంచనా చేయడానికి చేసే ప్రయత్నం చాలా వ్యత్యాసం ఉన్నది. నిజానికి, భూమిని అభివృద్ధి చెయ్యడానికి అయ్యే ఖర్చులను గురించి, శాస్త్రీయ వ్యవసాయంవల్ల వచ్చే రాబులన్నీ గురించి సరైన అభిప్రాయం చెప్పడానికి భవిష్యత్ వ్యవసాయోత్పాదన శక్తిని గురించి ఒక పుష్కలమైన నిగ్గయానికి రావడం అసంభవం. భవిష్యత్ వ్యవసాయాభివృద్ధి ఏ విధంగా జరిగితే అదికూడా ఫలితాలు రాగలవో సూచించడం మూత్రమే సంభవం కాగలదు.

కేంద్ర ఆఫీసా, అమెజాన్ బేసిన్లలో భూమిని ముమ్మారుపున్న నీటి సౌకర్యంగల ఉష్ణప్రాంతము భూమనరుల్లో శీతపంజవై నది; అభివృద్ధిచేస్తే మన కోర్కెలను తగినట్లు తీర్చగలది చెప్పవచ్చు. ఉష్ణదేశాల వ్యవసాయానికి సంబంధించిన పరిశోధన శ్రేణి వాస్తవంలో ఉన్నది. ఉష్ణదేశాలలోని వ్యవసాయాన్ని పాడుచేసే వ్యాధుల్ని నివారించడానికి పెద్ద ఎత్తున పరిశోధన జరగలి. ముఖ్యంగా "ప్లు ప్లు ప్లై" వ్యాధిని లేకుండా చేసేవెయ్యాలి. తగిన పంటల పద్ధతులను ఏర్పాటు చేయడంద్వారా భూసారాన్ని పోషించి, అచ్చట పుష్కలంగా అభ్యున్నయ్యే వేషిని, వీటిని ఉపయోగించుటని సంవత్సరంలో హెచ్చు సంఖ్యలో పంటలు పండించవచ్చు. వరదలను నియంత్రించే, నీటిపారుదల సౌకర్యాలను సమకూర్చి, భూసారాన్ని కాపాడే అడవుల చిత్రాన్ని నాశనం చేయడాన్ని ఆపినట్లయితే ఆహారోత్పాదనను, సమగ్రసాన్ని హెచ్చుగా అభివృద్ధి చేయవచ్చని వ్యవసాయ నిపుణులు చెబుతున్నారు.

జనాభా సాంద్రతగిల్లి, వర్షాధారాలు బాగా అభ్యున్నయ్యే దక్షిణ ఆసియాలో కూడా భూ, జల వనరుల్ని బాగా ఉపయోగించుటని ఆహారోత్పాదనను పెంచే అవకాశాలు బాగా ఉన్నవి. నీటిపారుదల సౌకర్యాలు పుష్కలంగా అభ్యున్నవడంవల్ల గతంలో గొప్పవ్యవసాయాభివృద్ధిని లక్ష్యవించి, నేడు ఎడారులుగను, అర్ధఎడారులుగను పున్న సమీప ప్రాంతంలో, మురుగునీరు పోయే సౌకర్యాలేక చవుడు. 'నీటి నిలువ' ఏర్పడి, పంటరాకుండా పోతోంది. ఆ పోట్ల నీటిని తొలగించివేసి మరిల సేద్యంచేసే పంటలు పండించవచ్చు.

దీర్ఘకాలంలో పంటరాలులన్నీ, దిగుబట్లను పెంచే అవకాశాలు బాగా ఉన్నవి కొత్తరకం విత్తనాల, రసాయనిక ఎరువులను, క్రిమినాశకాలను, నీటిపారుదల వసతులను హెచ్చుగా ఉప

యోగించడంవల్ల పంట దిగుబట్టను పెంచవచ్చు. అయితే యివన్నీ మామూలుగా పరస్పరాధారాలు.

సాపేక్షికమైన సృష్టికాలంలో కూడా హెచ్చుమోతాదుతో రసాయనిక ఎరువును ఉపయోగించడంవల్ల, ప్రత్యేక ఫలితాలువస్తున్న రసాయనిక ఎరువుకు సమాధానంగా వచ్చే ఫలితాలు పంటకాన్ని బట్టి, భూమినిబట్టి మారుతూ వుంటాయి. అపికాలోను, ఆసియాలోను యింపవరకు ఉపయోగించనిచోట, నల్లజల, ఫోస్ఫారిక్ యాసిడ్, పొటాష్లను వివిధానంగా ఉపయోగించి పంటకు హెచ్చుగా పండించవచ్చు. ప్రయోగక్షేత్రాల అనుబంధంలో ఒక కిలోగ్రాము నతజని నుపయోగించడంవల్ల అదనంగా పదిహేను కిలోగ్రాముల పరిబియ్యం వచ్చినట్లు భారతదేశంలో చేరింది. జపాన్ పంట పెరుగుదల అంచనాకూడా యిదేధంగా ఉన్నది ఇంకా మంచి విత్తనాల నుపయోగించి, చీపురుగుల్ని నియంత్రించే, జపాన్ ఉపయోగించిన ఎరువు రసాయనిక ఎరువుల్ని ఉపయోగించినట్లయితే, ఓండియా వర్షాధారంగా రాలుబడిన యిప్పటిస్థాయికి రెండున్నర రెట్లకు పెంచవచ్చు. వ్యవసాయ పరిశ్రమకు సంబంధించిన సారస్వతంలో యిటువంటి ఉదాహరణలెన్నో ఉన్నవి. దీర్ఘకాలంలో ప్రజలకు కావలసిన ఆహారం అందడమేగాక జనసాంద్రత నృష్టించే నమస్కర్మ ఎదుర్కొగలమేరకు కూడా ఆహారం అందే వీలుంది.

అయితే కాలవ్యవధి అతి కీలకమైన చలాంకము. రానున్న శతాబ్దంలో ప్రపంచము స్థబ్ధస్థితిలో నిలిచిపోయే అవకాశాలు బాగా ఉన్నవి. అయితే ప్రస్తుత జనాభా లల (wave) మన మాట వినకుండా ముందుకు సాగి తీరేటట్లు కన్పిస్తోంది భవిష్యత్తులో భూభాగితి సంబంధాలు (Population dynamics) సోమరితనంతోవుండి, వనరుల లభివృద్ధి చాలాకాలం తీసుకుంటుంది కాబట్టి. ప్రస్తుత జనాభావృద్ధి యిప్పటివలె సాగినట్లయితే, రానున్న ముప్పై ఏ, నలభై సంవత్సరాలలో, జనాభాను యీనాడు పోషిస్తున్న స్థాయిలో పోషించడానికి, యిప్పుడు ప్రపంచమంతా ఉత్పత్తి చేస్తున్నంత ఆహారాన్ని అదనంగా ఉత్పత్తి చేయవలసి ఉంటుంది. లాటిన్ అమెరికా జనాభా పెద్దరేటుతో పెరుగుతున్నందువల్ల, యీ ముప్పై, నలభై సంవత్సరాల తర్వాత యిప్పటి ఆహారాన్ని రెట్టింపు ఉత్పత్తి చేస్తేనే యీనాటి జీవన ప్రమాణంలో జనాభాను పోషించడానికి సరివురుంది. న్యూగింకారమైన స్థాయిలో ప్రపంచ జనాభాను పోషించడానికి యీనాటి ప్రపంచ ఆహారోత్పాదనకు మూడున్నరరెట్లు అదనంగా ఉత్పత్తి చేయవలసి ఉంటుంది.

ఈ గీర్వాసావసరము, నేటి ప్రపంచ ఆహారోత్పాదన ప్రవృత్తికి పూర్తిగా విరుద్ధంగా ఉన్నది.

భవిష్యత్ ఉత్పాదనను గురించి చేసే ఆర్థిక ఆగమన సూచనల విషయంలో ప్రాచీనోత్పాదకత, భవిష్యత్ శామికశక్తి బలాన్ని గురించిన ప్రయోగాలలో లేదాబులున్నవి. అయితే భవిష్యత్ ఆహార సరఫరా, భవిష్యత్లో రాబోయే పంట దిగుబడిని గురించి చేసే అంచనా సూచనలకు సేద్యయోగ్యమైన భూమిని, భవ్యమనడానికి వీలున్న పంట రాయిబడిని ఆధారంగా తీసుకుంటారు. కాని యీ అంచనాలు ఎప్పుడూ యిదేవిధంగా జరుగుతాయని చెప్పడానికి వీలులేదు. చాలా అంశ పాదలుగను, అడవి బంజరుగను నున్న భూమి సేద్యయోగ్యమైన భూమి, భాతీ మైదనాలు, వ్యక్త బయ్యల్లో దేశీ ఉండురుందో చెప్పడం కష్టంగా ఉన్నది. అగ్ని ద్వారా భూమిపై అవసరం రెంపాటిని తొలగించడం ఆర్థికంగా లాభవాయకమైనది యితే, ఆపద్ధతే సమర్థవంతమైన మార్గంగా తీసుకోబడుతోంది. ఉష్ణదేశాలలో పాదలున్న బంజరుగా వుంచడం ద్వారా భూసారాన్ని పునఃనిర్మాణం చేయవచ్చని ప్రయోగాలవల్ల లెలకింది. అందుకే, ప్రపంచంలో లభ్యమయ్యే సేద్య యోగ్య భూమిని చాలాగా అంచనా వేయడం సాధ్యంకాలేదు.

చీక పురుగులవల్ల, వ్యాధులవల్ల నాశనమైన పంటలను అంచనావేయలేదు. అత రాజ్య సమితికానిగా పనిచేస్తున్న ఆహార సృజనాయ సంస్థ లభి పాయంలో యీ నాశనమైపోయే పంట వందల మిలియన్ల హెక్టారులనుండివచ్చే పంటకు సమానంగా ఉంటుందాడంలో సందేహంలేదు. రెండవ ప్రపంచయుద్ధానంతరం కిమిసంహరణలు రయారు చేయబడినవి అభివృద్ధి చెందిన దేశాలే వాటిని పూర్తిగా ఉపయోగించడం రెను: కాగా అభివృద్ధి దేశాల్లో వాటి అనుభవంపై దాదాపు రేని దానిలో సమానంగానే ఉన్నది. లాబిన్స్ దేశాల్లో దాన్యం నిల్వలోకూడా చాలాహెచ్చు రాసులలో పాడైపోతున్న ఈ దాన్యం నిల్వలో సగంనుండిమూడవ వంతువరకు పాడైపోయాయని ఊహిస్తున్నారు: ఏమైనా యీ నిల్వలు పాడైపోయిందా కాపాడ్డంలో తగిన చర్యలు తీసుకుంటే చాలా వరకు జయప్రదం కావచ్చు.

ప్రపంచ ఆహారోత్పత్తిని వృద్ధిచేయడానికి వీలు కలుగజేసే పద్ధతుల బాధితాను సరిదిద్దే అటువంటి వృద్ధి ర్గంలో ఆకస్మిక

మైన ఆటంకాలేనీ రావని నమ్మకము. అయితే గతంలో పెరుగుదల లేనదని కనబడినచే పరిశోధన, భూస్థితి సారాల పెరుగుదల, నిలువచేసే వనరుల అవకాశాలు, వ్యవసాయక యంత్రాలు, రకము నిక ఎరువులు, క్రిమికహరకాలను లభ్యంచేయడానికి పెద్ద పెట్టుబళ్ళ అవసరమౌతాయి విజ్ఞాన, సాంకేతిక విజ్ఞాన శాస్త్రపురొగ్రసనం యింకా హెచ్చుగా ముందుకు సాగినట్లు లే ఆహారోత్పాదన ఖర్చులు బాగా పెరుగుతాయి: అయితే వ్యవసాయ ఆధునికీకరణ వేగంగా జరుగుతుందని ఊహించినట్లయితే, విజ్ఞాన శాస్త్ర (Science) నికీ, క్షీణనతిఫలప్రక్రియ (Process of diminishing returns) కూ జరుగుతున్న పరుగు పందెంలో ఫల నవారు గెలుస్తారని చెప్పివేయడానికి చేసే ప్రయత్నం అతి లొందరపాటు పని మాత్రమే కాగలదు.

స్వల్పకాలీన మెరుగుదల అవకాశాలు

జనాభా పెరుగుదల కరుగుణంగా ఆహారోత్పాదన పెరుగుతుందా అనే ప్రశ్నకు శాస్త్రీయమైన సమాధానం లేదని న్యాయ గృహీతం ప్రపంచ ఆహార వ్యవసాయ సంస్థ రిపోర్టుకటి చెబుతోంది. ఏమైనప్పటికీ ఆహార సమస్య పరిమాణాన్ని వెలుగులోకి తెచ్చేందుకు లభ్యమౌతున్న గణాంక సమాచారాన్ని పరిశీలించడం సంభవమేగాక అవసరంకూడా.

వ్యవసాయం క్షీణించడానికి వీలులేని భూమి కొరతను ఎదుర్కోబోతోందనే విషయమే హెచ్చు ఆందోళనకు కారణమౌతోంది.

చారిత్రకంగా చూచినట్లయితే, యిప్పుడు సేద్యంలోపున్న ఎకరా రాలుబడి పెరగడంవల్లకంటే, సేద్యభూమిని పెంచడంవల్ల జనాభా, మానవ సమాజాలు పెరిగినట్లు కనిపిస్తోంది. ఊతకు ముందు మన మనుకున్నట్లు, వ్యవసాయభూములకు, లక్షపులకుల వ్యర్థాసాన్ని తరచుగా నున్నానానికంటే హెచ్చుచేసి చెప్పారు. సమగ్ర దృష్టితో ఆలోచించినట్లయితే ఒక టాగన్ని లాభదాయకమయ్యే రీతిలో సేద్యభూమి, పచ్చిక బయళ్ళుగా ఉపయోగించారని, వారి భాగము పనికిరానిదని చెప్పేము సరికాదు. నిజానికి వ్యవసాయ చరిత్రను భూమిని సాంధ్రంగా ఉపయోగించడంగా చదువవలసి ఉన్నది; ఇందులో సేద్యభూమిని, తుప్పుబన్న భూమిని, అడవి బంజర్లను శాశ్వతంగా స్థిరపడి నివసించడానికి అనువుగా మార్చినట్లు కనిపిస్తుంది.

ఈ అభివృద్ధి ప్రవాహంలో ప్రతివారూ వల్లనచ్చే ప్రతిఫలాలు పడిపోతున్నట్లు, భూమి యూనిట్ రాబడి సాధారణం పెరుగుతున్నట్లు కనిపిస్తుంది. రికార్డులు లభ్యమౌతున్న దేశాలన్నిటిని పరిశీలించినట్లయితే, నరిమిలమైన భూమి ఉపయోగన్ని గణనలోకి తీసుకున్నప్పటికీ, మధ్య యుగాలనుండి, దున్నదగిన భూమిపేద రాయిబళ్ళ నిలకడగా పెరుగుతూవచ్చినట్లు తెలుస్తోంది.

ఒకటిన్నర శతాబ్దాలకుముందు, ఆహారోత్పాదన ముఖ్యంగా హెచ్చు భూమిని దున్నడంద్వారా లభ్యమౌతుందని థామస్ రాబర్ట్ మార్థన్ అనుకున్నాడు. ఆహారోత్పాదన వేగంగా జరుగుతుందని మేన్య శక్తి మార్థన్ కు లేకపోయింది. సగైన ఊహాశక్తి లేకపోవడం వల్ల అంక శ్రేణి (1,2,3,4,5 = arithmetic succession)లో సేద్యభూమిని పెంచవచ్చుగాట్టి, ఆహారంకూడా అంక శ్రేణిలోనే పెరుగుతుందని, జనాభా జలీయ క్రమానికన్న చైతన్య శక్తి (Dynamie Force) లో పెరుగుతుందని చెప్పాడు.

ప్రపంచ ఆహారోత్పాదనకు, ఉత్తర అమెరికా, ఓషియానా లకు ప్రవాసం వచ్చినవారివల్లనచ్చే ఆహారోత్పాదన కలయికను మార్థన్ అనుచితంగా అంచనా వేశాడు. అంతేగాక ముందుకాలంలో వ్యవసాయోత్పాదకరలో రానున్న వృద్ధిని గురించి తెలిసినట్లు లేదని అనుకున్నారు. కాని యూనాడు హెరెం, అహర సంఘరాట, జనాభా వృద్ధికి సభ్యజరిగే పరుగుపందెం ప్రపంచ ప్రమాణంలో నిఖరస్థాయి కొచ్చినట్లు భావిస్తున్నారు.

అందువల్ల, యంత్రసరకు అల్పాభివృద్ధిదేశాలు హెచ్చు భూమిని సాగులోకి తేవడం ద్వారా జనాభావృద్ధికి తగ్గ ఆహారాన్ని సరఫరాచేయవలసివచ్చినదిగాని, ఎవరాలు బళ్ళను పెంచడంవ్వారా పరిష్కరించడానికి ప్రయత్నించలేదని గొట్టిగా చెబుతున్నారు. ఇప్పటికీ దున్నడానికి వీలేని భూములన్నీ చాలవరకు సేద్యంక్రిందికి తేబడినవి. అందువల్ల ఎకరా రాబడిని పెంచి తీరవలసిన సమస్యను ఎదుర్కోవలసి వస్తోంది. అయితే సాంప్రదాయక సమాజంలో ఎకరా రాబడిని పెంచడం కొత్త భూమిని దున్నడంకంటే కష్టము. ఈ పరిమాణం వల్లనే అల్పాభివృద్ధి దేశాలు స్వీయపక్షణ శక్తిని కోల్పోతున్నవని చెబుతున్నారు.

అనేక దేశాలనుండి సమీకరించిన గణాంక సమాచార సాక్ష్యం ఆధారంగా పైకిదాగా చెప్పుకుంటుంది. చాలా దేశాల్లో ధాన్యా వికారాలు బళ్ళ ధరావ హికంగా ఒకే రకంగా ఉండటం లేదనే

విషయం యదార్థం. అంటే చెప్పదగినంతకాలంపాటు ఎకరా రాలు బళ్లు పెరిగి మరల తరగకుండా ఉన్నవి. వీటినే వెస్టర్ బ్రౌన్ స్లవనాలు (take-offs) అని అన్నాడు. ఆయన అభ్యయనం చేసిన మూడు పురోగామికదేశాల్లో కూడా 1940 వరకు రాలబడి హెచ్చుదల ప్రారంభంకాలేవు అయితే జపాన్ లో మాత్రం 1880 నుండి రాలబడి పెరగడం మొదలయ్యింది. కొన్ని సంవత్సరాలన్నప్పటికీ యా పెరుగుదలకు మెయిజీ పునరుద్ధరణలో సంబంధం కలవుతున్నారు. ఇండియా ఎకరా రాలుబళ్లు మాత్రం యా శతాబ్దం ప్రారంభంలో వున్నట్టే వున్నాయి. 1920 తర్వాత 20 శాతం పెరుగుదల మాత్రం వచ్చింది. అయితే యా పెరుగుదలను కోలుకోవడమని చెప్పవచ్చు 1950 తర్వాత జపాన్ ఎకరా రాలబడిలో 30 శాతం పెరుగుదలవచ్చింది. అయితే యిందులోకొంత భాగాన్ని కోలుకోవడమని చెప్పినా, మిగిలినది యా పెరుగుదలను పెరుగుదల ప్రవృత్తి లేక వృద్ధి ప్రవృత్తి అని చెప్పవచ్చు.

ఈ సాక్ష్యమంతాచాలా ముఖ్యము; అయితే దీనికి భాష్యం ఎలా చెప్పాలా అనే విషయంలో స్పష్టమైన అభిప్రాయం కన్పించడం లేదు. ఈనాటి అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలో వ్యవసాయ స్థలనా ఆశ్చర్యం గొల్పేంత అలభ్యంగా ప్రారంభమైనదని చెప్పవలసి ఉన్నది. అయితే వ్యవసాయ విస్తరణ పారిశ్రామిక విస్తరణకంటే ముందే జరిగిందని సాధారణంగా నమ్మబడుతోంది. ఇంగ్లండు మాత్రం తన సాంకేతిక విజ్ఞానంతో నాయకత్వం వహించి, ఫ్యాక్టరీ ఉత్పత్తిని పెంచి, ఎగుమతులను అభివృద్ధిచేసి లభించే సాంకేతిక ఆకాంక్షతో పారిశ్రామిక విస్తరణ నిర్వహణకు పూనుకుని వ్యవసాయ స్థలనాన్ని కొంతకాలం ఆపివేసుకొన్నదని వెస్టర్ బ్రౌన్ వాదిస్తున్నాడు. అయితే ఎకరా రాలబడి ఒక్కటే తుదిస్థాయిలో వ్యవసాయ కార్యనిర్వహణ సామర్థ్యానికి సూచన కాదనే విషయాన్ని ముఖ్యమైన విషయంగా మనసులా ఉంచుకోవలసి ఉన్నది. అర్థికాభివృద్ధి ప్రమాణంతో కొలిస్తే, అర్థిక శ్రేయస్సుదృష్ట్యా వ్యవసాయ శ్రామికుల ఉత్పాదకత చాలా ముఖ్యం కాగా, ఉత్పత్తిదార్లకు ఉత్పాదకం (inputs) మీద చేసే వ్యయము ముఖ్యము. కేవలం రాలబళ్ల దృష్టితో చూచినట్లయితే ఆ స్పేలియా కూడా ఇండియా అంతటి పేదదేశమని, ఇండియాలాగా తక్కువ పోషణగల దేశమనే అభిప్రాయం కలగడానికి వీలుంది.

వాస్తవానికి రాలబళ్ల ప్రవృత్తినుండి సాధారణ నిర్ణయాలు చేయడానికి వ్యవసాయ రంగంలో పెట్టుబడి అక్కడున్న ఉత్పాదకాల

లోని వ్యత్యాసం పెద్దగా అడ్డు తగిలేదేమిట. ఇతర ఉత్పాదకాలపై జరిగే ఖర్చును గణనలోకి తీసుకోకుండా రాలబళ్లను గరిష్ఠం చేయడానికి ఏ దేశం ప్రయత్నించడానికి కూడా కారణం కన్పించదు అయితే రాలబళ్లు మాత్రం వ్యవసాయ సాంకేతిక విజ్ఞానంతోని పాతిపదికలక్షణాన్ని తెలియజేస్తాయి. ఏకోన్ముఖంగా ఇంగ్లండు, అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రాలు, ఆ స్పేలియాలో వచ్చిన రాలబడి పెరుగుదలకు ద్వితీయ ప్రపంచయుద్ధం, శామికుల కొరత, కొత్త రసాయనిక ఎరువు, కిమిసంహారకాల సాంకేతిక విజ్ఞానంతో సంబంధం ఉన్నది అయితే ద్వితీయ ప్రపంచ యుద్ధానికి ముందున్న ఎకరా రాలబళ్లు, అదిమ ఆంగ్లో సాక్సనులు తొల్లికతో త్రవ్వ సేద్యం చేసిన రోజుల్లోగా ఉన్నవని భావించరాదు. ఇరవ వ శతాబ్దం ప్రథమ దశామంతా యం తీరణద్వారా వ్యవసాయాభివృద్ధి జరిగి వ్యవసాయ శామికుని ఉత్పాదకత పెరిగింది, అయితే రాలబళ్లు మాత్రం పెద్దగా పెరగలేదు. అయితే ఇంగ్లండులో లభ్యమైన రాలబళ్లు చాలా హెచ్చుగా ఉన్నందున అవి అదిమ కాలపు రాలబళ్లకు పాతిపదిక వహిస్తాయనిమాత్రం చెప్పలేము నిజానికి ఒకటి లేక రెండు శతాబ్దాలముందు వచ్చిన అభివృద్ధికరమైన మార్పు ఫలితంగానే యా హెచ్చురాలబళ్లు లభ్యమౌతున్నవి.

అయితే మానవ సమూహాలు మొదట నైశాల్య నిస్తరణ ద్వారా వ్యవసాయాభివృద్ధిని పెంచి, తర్వాత ఎకరా రాలబడిని పెంచుతాయనే నిర్ణయానికి రావడం మంచిదని మనసారా చెప్పడానికి వీలుకాదు.

కొత్త భూమిని దున్ని సాగుచేయడం ప్రయత్నం మనసరం లేని సాహసం (enterprise) కాదు. వాగరికత ప్రారంభంలో నండు జీవంకోసీటిపారుదల సౌకర్యం అందించడానికి బృహత్పయత్నాలు చేయవలసి వచ్చింది. అటువంటి సాహసాలన్నింటిని కేవలం సాగుభూమి నైశాల్యాన్ని పెంచడమనిగాని, ఎకరా రాలబడిలో ది.గృహగోళీ పెరుగుదలను తేవడమనిగాని, తద్వారా ఒక్క మొక్కకు బడులు రెండు మొక్కలను పెంచడమనిగాని చెప్పవచ్చా?

ప్రస్తుత సమస్యల్ని తీసుకున్నట్లయితే, అభివృద్ధి దేశాల్లో దున్ని సాగుచేయడానికి వీలున్న భూమి తుది హద్దులవరకు సేద్యం జరిగినదని చెప్పడానికి వీలులేదు. అయితే యా విషయంలో ప్రపంచంలోని యితర జాగాలకంటే ఆసియా తుదిహద్దులకు సన్నిహితంగా వున్నదని చెప్పవచ్చు. అయితే ఆసియాలోగాని, మరి ఏ యితర చోటునగాని ఉపాధినికే వీలున్న సేద్యయోగ్య భూమి అపరిమి

తంగా లేదనుటమా తం తప్పకూడా నిశచన చెప్పాలి ఇప్పటికే సేద్య మౌతున్న భూమికంటే యింకా సేద్యంలోకి రాదగ్గ భూమి ఎక్కువ అయినప్పటికీ, చివరికి యీ భూమిని రండిని సాగుచేసినా, ఎకరా రాయబళ్లు అననరమైన పేరకు పెరితే మినహా, పెరుగుచూస్తూ జనాభాను పోషించడం సాధ్యంకాదు.

* ఆందుచేత దీర్ఘకాలీనదృష్టితో ఆలోచించినప్పుడు, అల్పాభివృద్ధి దేశాలు, తమ ఎకరా రాయబళ్లను పెంచుకోవడంవల్ల, వ్యవసాయోత్పత్తిని పెంచుకుని ఆహార సమస్యను పరిష్కరించుకోవలసి ఉన్నది అయితే అల్పాభివృద్ధి దేశాల వ్యవసాయ ఆర్థిక వ్యవస్థ “నిర్ధారిత వైశాల్య భూ ఆర్థికవ్యవస్థ” (Fixed land economy) అని. అందువల్ల సేద్యయోగ్య భూమిని పెంచడానికి నీరులేదని అనుకోవడం విషయమంతా తేలకపూర్వము నిర్ధారణకు రావడమౌతుంది. 1947-1967 కాలవ్యవధిలో పంటభూముల వైశాల్యం బాగా పెరిగింది. అయితే కాలవ్యవధిలో యిటువంటి పంటభూముల వైశాల్యం పెరుగుదల అపరిమితంగా జరుగదు కాని ఇన్నితరంగా సంకటం ఏర్పడే భవిష్యత్ దశాబ్దాలలో భూవైశాల్యం పెరుగుదలవల్ల గమనార్హమైన మేలు కలుగుతుంది.

అయితే ఇండియా విషయంలోను, మొత్తం ఆసియా విషయంలోను పై జెప్పిన విషయం తక్కువ యధాంతంగా ఉంటుంది. భారతదేశంలో యిప్పటికే దున్నబడిన భూమి, మొత్తం భారత దేశ భూమిలో ఉన్నత అనుపాతంలో ఉన్నది. సేద్యయోగ్య భూమి విస్తృతం కావడం, సాంకేతికంగా, తక్కువ అవకాశంగా విషయం. 1948-1963 మధ్య సేద్యభూమి 26 శాతం పెరిగింది అడవి వైశాల్యాన్ని తగ్గించకుండా, భవిష్యత్తులో యీ సేద్యభూమిని యిక 10 శాతం కంటే హెచ్చు పెంచడానికి అవకాశం లేదని వి. జి. పన్నే, వి. యన్. అండ్లె తమ భారతదేశ భూవనరుల సర్వేక్షణ సమీక్షలో వ్రాసారు భారతదేశ ఆహారావసరాలు, అపేక్షించిన మెరకు, తీరాలంటే భారతదేశ ఎకరా రాయబళ్లు పెరిగిపోయి ఇతరచోట్ల విషయంలో కూడా యీ పాస్థితి కొద్దిపాటు నొక్కుతో తప్పని సరిగా అవసరం.

ఇతరచోట్ల లభ్యమయ్యే ఎకరా రాయబళ్లతో పోల్చినప్పుడు అల్పాభివృద్ధి దేశాల రాయబళ్లు తక్కువగా వుండటము, ఒకవిధంగా ముంపు కాలంలో లాభదాయకంగా ఉపయోగించేదే అల్పాభివృద్ధి దేశాల రాయబళ్లు కొట్టబెట్టినట్లుగా కన్పించేంత తక్కువేమీకాదు

భూమిని సాంద్రంగా ఉపయోగించకపోవడంవల్ల వచ్చిన కొరతకంటే, సాంకేతిక విజ్ఞానాన్ని అనువర్తించి తేయకపోవడంవల్ల వచ్చిన రాలుబడి తగ్గుదల హెచ్చుగా ఉన్నది ఇతర విషయాలన్నీ ఒకటిగానే వున్నట్లయితే భూమి సాచ్చుగాను, చచ్చకగాను వున్నచోట రాయబళ్లు తగ్గుగాను, భూమికొరతగా వున్నచోట రాయబళ్లు హెచ్చుగాను ఉంటాయి.

కాని హెచ్చు జనసాంద్రత కలిగి, ఎకరా రాయబడి తక్కువగా వున్న భారతదేశంవంటిచోట్ల, రాయబడి పెరుగుదలచే హెచ్చుగా ఉన్నట్లు కన్పిస్తోంది రాయబడిని పెంచడానికి, అవలంబించే మార్గాల్లో శామికుల సంఖ్యను పెంచడాన్ని మొదటి పద్ధతిగా తీసుకోవచ్చు. శామికోత్పాదనాన్ని యిప్పటికే తుది పాద్యమకు ఉపయోగించినట్లయితే కేవలం శ్రమవల్లనే రాయబడిని పెంచడానికి నీలలేనట్లయితే, శ్రామిక ఉపాంత (marginal) ఉత్పాదన శూన్య (zero) మైనట్లయితే, శ్రామిక సాం దించు పెంచడంవల్ల ఏ సాంప్రదించకూడ చూరదు. చాలామంది ఆర్థిక శాస్త్రవేత్తలు యీ విషయం యందుకు సంబంధించిందేనని, అధిక గ్రామీణ శామికులవల్ల, ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగం (disguised unemployment) వల్ల అల్పాభివృద్ధి సమాజంలో గ్రామీణ కార్యుల తక్కువ సాంద్రతతో కన్పిస్తున్నవని చెబుతున్నారు. గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థలో శ్రామికుల్ని నిలువ సైన్యంగా (Reserve Army) నిలబడి, ఆర్థిక వ్యవస్థ మెరుగుదల కేవిధంగాను లోద్బుడనట్లయితే ప్రణాళికా పరిపాలన నిర్మాణాన్ని ఏర్పర్యకంలో యీ విషయాన్ని ముఖ్యంగా గమనించవలసి ఉంటుంది. ఈ అధిక శ్రామిక శక్తిని మరొక ఆర్థికరంగంలో ఉత్పాదనకు లోద్బుడేటట్లు ఉపయోగించడము ముఖ్యకర్త వ్యవహారమౌతుంది. అధిక శ్రమ శక్తి లభ్యమౌతున్నంతవరకు సాంఘిక వ్యయాన్ని (Social costs) అభివృద్ధి పథకాలవల్ల వచ్చే లాభాలను గణనలోకి తీసుకున్నట్లయితే, అధిక శ్రమశక్తిని స్వేచ్ఛగా లభ్యమయ్యే వనరుగా పరిగణించవలసిఉన్నది. ఆహారాది వస్తువుల వనరుగా పరిగణించవలసిఉన్నది. ఆహారాదివస్తువుల సరఫరాలు, కొరతగావున్న భూమి, మూలధనమువంటి ఉత్పాదన కారకాలు (factors of production) సరిచేయడంవల్లనే లభ్యమౌతున్నవి. భవిష్యత్తులో రాబోయే అంచనాల్లో, ఒక తరంలో శ్రామికులసంఖ్య రెండు ట్లయినా, మూడు ట్లయినా, దానిలో ఎక్కి సంబంధం లేకుండా, స్వంత ట్లులో సేగే ఆహారాన్ని పంచుకుంటుంది.

ఇటీవల పలుకుబడి ప్రాముఖ్యతల యీ ప్రచేయం వింత వరకు సబబని కొంతమంది ప్రశ్నిస్తున్నారు. భారతదేశ వ్యవసాయం శ్రామిక సాంఘికపద్ధతిలో పరిచయవచ్చునని, బహుశా భవిష్యత్తులో అలా చేస్తుందని మోర్గన్, ప్లెన్ అమెరికన్ ఎకనామిక్ రివ్యూలో, 1965 సెప్టెంబరులో వ్రాసిన వ్యాసంలో సలహా ఇచ్చారు. భారత దేశ వ్యవసాయాన్ని అభివృద్ధి చేయడంవల్ల, సంబద్ధీకరణ (rationalisation) చేయడంవల్ల హెచ్చు శామిక్కు యిముద్దుకో గలుగుతుంది. 1950 - 1960 లో నీటిపారుదల సౌకర్యాలు, దానికి సంబంధించిన మెరుగుదలలను ఏర్పరచడంవల్ల, సగటున ఎకరానికి 2.4 రెట్లు శ్రామిక శక్తిని పెంచడానికి వీలయ్యింది. దీనితోపాటు, యిదివరకు వీలుగాని, పంటలను కార్మిక సాంఘిక పద్ధతితో సంబంధించిన పెట్టడం జరగగానే, మొత్తం శ్రామిక శక్తిని 3.6 రెట్లు పెంచడానికి వీలయ్యింది.

ప్రస్తుత అభివృద్ధి దేశాల సేవ్యాచరణను అధ్యయనం చేసేవారిలో రెండవకాల అభిప్రాయాలున్నట్లు తెలుస్తోంది. ఒక నైపున, వ్యవసాయవర్కు అచార, సాంఘికాయాలకు బట్టువై పుర్వారవి ఊహించబడుతోంది; అందువల్ల తమ ఆర్థికస్థితిని పెంపొందించుకునే పద్ధతులు వారికి తెలియవు; నూతన సాంకేతిక విజ్ఞానాన్ని వారి పొరుగున అనువర్తించడే, ఫలితాలను ప్రదర్శిస్తే మినహా, వారి బాగుదలకొరకు యిచ్చిన సలహాను ప్రతిఘటిస్తూనే

ఉంటారు. అభివృద్ధి చెందిన దేశాల సేవ్యాచరణలు తాజా నిజానికి ఎంతో వెనుకబడిన రోజుల్లో, ప్రధాన వ్యవసాయ పరిశోధనా సంస్థలు, ప్రభుత్వం ప్రజాశాసనసభల ద్వారా లేకుండా నిరక్ష రాసులలో నిండిన దేశాల్లో ప్రజలకు, వ్యక్తిగతంగాగని, సమిష్టిగాగని బాగుపడడానికి వీలుకలుగజేసే పద్ధతులు తెలిసివుండాలని, వారు వాటిని అచరణచాలని అనుకోవడం అభ్యర్థాన్ని గొల్పుతుంది.

మరొకనైపున సేద్యంచేసే అభివృద్ధిదేశాల గైతులు తమ ఆర్థిక పరిస్థితికి గురించి హెచ్చు ఆతురత చూపుతారని, నగదు పంటల ధరల మార్పుకు అనుగుణ్యంగా ప్రపంచంలోని అనేక దేశాల్లో ప్రతిస్పాగ్నమైనంత తొందరతో పంటలు పండించారని, వారికి లాభించు అచరిస్తున్న వ్యవసాయ పద్ధతులకు ప్రత్యామ్నాయాలు తెలుసుకుని వాటిని వారు లాభవాయకంకానివని తిరస్కరిస్తున్నారని గట్టిగా చెప్పబడుతోంది. మళ్ళీ, బోసెస్లు చెప్పినట్లు తెలియని వానికి పురాతన పద్ధతులుగా కప్పించేవి ఆర్థిక దృష్టిలో చాలాసేవకములు కావచ్చు. మరొకనైపున వస్తువుల ధరల దృష్టితో చూచినప్పుడు చాలావ్యయంతో కూడకన్న ఉత్పాదకాలు (inputs) అధిక సేద్యాన్ని నిర్వహించడానికి కావలసిరావచ్చు.

/ఇంకావుంది/

నేను - కవి త

శ్రీ జి. శ్రీనివాసరావు

నేను !

నేను నేనుగా ఉంటున్న నేను !!

అందమైన ఊహలతో...ఆశావలయాలను చేదిస్తూ...

మందస్మిత మందారపు విరితోటల విహరిస్తూ...

అంచుల దాకిన ఆనందపు తరంగాల తురంగాలపై పడునిస్తూ...

నడుస్తున్నాను...మురుస్తున్నాను...నవ్వులవెన్నెలలు పరుస్తున్నాను...!!!

వేదనలు వేగంగా తప్పుకున్నాయి...

వాదనలు సరసంగా జారుకున్నాయి ...

విచలవిడిగా...విచృకత్తుల్లా...మెరిసే ఆశాకిరణాలు--

ప్రేమకథల్ని, సమతాగాథల్ని, సహృదయనాదాన్నీ ...

విన్పించమని నన్ను పదేపదే అర్థిస్తున్నాయి...!!!

అందుకనే నేను -

నేను నేనుగా ఉంటున్న నేను -

ఆత్మ వంచనకు పాల్పడటం లేదు ...

గొంగళితో తింటూ వెంట్రుకలేరేసుకోడంలేదు !

అందని ఊహలకు ఆశాపాశం వెంపుడంలేదు !!

అందుకే...ఉన్నంతలో మంచినెంచి, పాత కర్తవ్య సరిహద్దు

శ్రీకారంచుట్టి-నాదనే భావంతో చేపట్టి ...

నవ జీవన కవితాగావం చేస్తున్నాను.
 నయనానందపు కిమ్మీలను చూస్తున్నాను ... !!
 నా కవితారసధుని స్వతంత్రతా విపంచియై —
 రాగరసాన్ని పంచుతుంది... ! అనురాగరసాన్ని వంచుతుంది... !!
 మోహన రాగ గీతికా ప్రవంతియై నిరంతరం సాగుతూంది !!!
 మోడువారిన జీవిత లతా నికుంశాలను కిసలలు సంశ్లేషితచేస్తుంది—
 మహిత సారభ సుస్మిగ్ధలరాంత సంవన్దయై నిలుస్తుంది—

*

*

*

ఏదీ నీ కవితా రసధుని ... ; ? ఏదీ ... నీ కవితా సుమవని ! ?
 ఏదీ ... ఏదీ ... ఏదీ ... !!! ? ? ?
 అవును ... ఏదీ ? ... అదే నేనూవేసే పళ్ళ ...
 మీకెక్కడ ఆనుమానమో ... అక్కడే నాకూ సందేహం ...
 అందుకే కవిత్వం ... మామూలు కనులకు కన్పించేదికాదంటాను !

అందుకే కవిత్వం మామూలు చెవులకు వినిపించేది కాదు !
 విడదగిన్న ప్రతి జీవికి ... ఈ అనంత విశ్వం
 నిజం — ఒక మహోన్నత మహిమాయుత కవితానందిక !
 వేదనలూ ... వాదనలూ ... తృజించి రహించే ...
 రసహృదయాలను గిలిగింతలు పెట్టే మలయానిల మధునీచిక !!

మన జాతి మేలుకొన్నది

మన జాతి మేలుకొన్నది

అంతర్వాణి ప్రబోధం విన్నది

తన శక్తి తాను తెలుసుకున్నది

"ఇక పదండి ముందుకు" అన్నది.

మన ప్రధానమంత్రి శ్రీమతి ఇందిరాగాంధీ భారత మాత మెడలో యిరవై మణిపూసల హారం వేసింది. ప్రగతి పథంలో మరొక ముందడుగు వేసింది. ఆ మణి కాంతుల ధగద్దగలు యిప్పుడు దేశమంతటా అల్లుకుంట న్నాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో.....

ఆకాశమంటిన ధరలు అంతలో తగ్గిపోయాయి భూ సంస్కరణల అవలు కృషి శరవేగంతో జరుగుతోంది ఈ యేడు జూన్ నెలాఖరు నాటికి 15 లక్షల 50 వేల యకరాలకుపైగా బంజర్లు పేదవారికి పంచారు. మార్చి నెలాఖరు నాటికి లక్షా ఎనభై అయిదు వేల కుటుంబాలకు - అ. టే బలహీన వర్గాల వారికి—ఇండ్లు స్థలాలు యిచ్చారు.

భారీ మధ్యతరహా నీటి పారుదల ప్రాజెక్టుల కేటాయింపు రు. 38 కోట్ల ముంది రు. 49 కోట్లకు పెంచారు. విద్యుచ్ఛక్తి మీద ప్రణాళిక పెట్టుబడి రు. 53.50 కోట్లకు పెరిగింది.

ఈ యేడు మన రాష్ట్రం రు. 10 కోట్ల విలువచేసే - ఎగుమతికి పనికివచ్చే చేనేత వస్త్రాలను ఉత్పత్తి చేస్తుంది. ప్రభుత్వ కేంద్ర ముద్రాణాలయం, రాష్ట్ర విద్యుచ్ఛక్తి సంస్థ, రోడ్డు రవాణా సంస్థలలో 500 వందలకి శిక్షణ యిస్తారు. ఇందులో మన రాష్ట్రానిదే ప్రథమ తాంబూలం.

సమాచార, పారిసంబంధ శాఖ, హైదరాబాదు నెం. 24/5 -76.

రక్తమంజరి

శ్రీ కలువకొలను సదానంద

(గత సంచిక తరువాయి)

5

సుందరం బస్తుదిగాడు:

గంట తొమ్మిది దాటింది.

ఆవేశ ఆదివారం. తాను సుఖీల వాళ్ళ పూరికి వెళ్తున్నాడు. పేటనుండి ఆ పల్లె పైలు దూరంలో వుంది.

తీగలా నన్నగా ఒయ్యారంగా వంపులు తిరిగిన కాలిబాటలో నడుస్తున్నాడతను.

చెరకు ఆకుల అరిచులకు విండ పదును పెడుచూపుంది.

సుందరానికి దాహం వేసింది.

అతడు ఆగాడు. దారిప్రక్కన ఓ పెద్ద సేద్యపుబావివుంది. అతడు బావిగట్టున నిమ్మకెట్ల నీడలలో నిలబడి బావిలోకి తొంగి చూశాడు. బావిలో నీళ్ళు లేటగవుంది. నీడలోని ఆ నీటిలోతులు నీలంగా, నిర్మలంగా వున్నాయి. దిగి, నీళ్ళు తాగాలనిపించిందతనికి. దిగడానికి మెట్లున్నాయి.

భుజానికి వేలాడుతున్న సంచిని లీయబోయాడు సుందరం. అందులో అరిటిపళ్ళు, మల్లెపువ్వులూ, బిస్కెట్ల పొట్లం వున్నాయి. అతడు ఆ పువ్వుల్ని చేరికి తీసుకుని ఓసారి మత్తుగా వాసనమాశాడు. అనీళ్ళకంటే చల్లని సుఖీల జ్ఞాపకం వచ్చింది.

‘ఊహూ! ఈ నీళ్ళు తాగను. నా దాహం యిక్కడే పరి పోలే-నీళ్ళు తాగుబావా అంటూ సుఖీల తన చల్లని చేతులలో అందించే నీళ్ళకు విరువ తగ్గిపోతుంది. ఈదాహం యిలాగే పెరగనీ!’

అతడు మళ్ళీ కాలిబాటలోకి వచ్చాడు.

చెరువు కట్టదిగి పల్లెలో ప్రవేశించాడు:

వీధిలో కొందరు ఆడవాళ్ళు గుమ్మాలముందర నిలబడి అతన్ని పరికించిసాగారు. సుందరం సిగ్గు పడుతూ నడుస్తున్నాడు.

ముందరికి ప్రసరిస్తూన్న అతని దృష్టి ఓ యింటి అరుగ మద నిలిచింది. ముగ్గుమీద గొద్దిపూలు తీర్చిపట్ల -ఈడ్చి: ఆడపిల్లలు కొందరు ఆ అరుగుమీద కూర్చుని మాట్లాడుకుంటు వ్నాట. వాళ్ళలో సుఖీలవుంది. ఆమె లల్లంత దూరంనుంచే అతన్ని చూచింది. సంధరంతో సైకిలేచి, అతనివైపు నవ్వుతూ చూచి, అతనికంటే ముందుగా గబగబా నడిచి, యింట్లోకి వెళ్ళింది.

సుందరం తోవలోకల మురిసిపోతూ ఆ యింటి అరుగ ప్రక్కగా ముంచుకు నడిచాడు. అరుగుమీద కూర్చున్న అమ్మాయిలు గుడ్లగించి ని బ్బంగా అతన్ని చూస్తూ-అతను ముందుకు వెళ్ళి పోగానే గలగలా నవ్వారు.

‘సుఖీల వాళ్ళ బావే! అందుకే దానికా చరుగు!’ అంది ఓ పిల్.

సుందరం వెనక్కి తిరిగి ఆ పిల్ల ముఖం చూడాలనుకున్నాడు. కాని, అలా చూడమండా పట్టపు టేసుగులా గంభీరంగా ముందుకే నడిచాడు.

ఇంట్లో అడుగు పెడుతూంటే అతనిగుండె ఎందుకో గుబ గుబలాడింది.

‘మంచిస్త్రి తీసుకొబావా!’ అంది సుఖీల.

సుందరం నీళ్ళందుకుంటూ ఆమె వేలిని తాకాడు.

ఆమె ఆ వేలిలో తన కింది పెనవిని మీటుకుంది.

*

*

*

పిల్లలు నలుగురూ అతని చుట్టూచేరి ఉత్సాహంగా కడుక్కు చెప్పడం మొదలెట్టారు. సుశీల పెద్ద తమ్ముడు కిరీటీ-పేటరో పైస్కూల్లో పదోతరగతి చదువుతున్నాడు. సుబ్బయి ఏడోతరగతి చదువుతోంది. దానిముఖం గుండ్రంగా ఉంది. పెద్దకళ్ళు. ఈడొస్తే అందంగా ఉంటుంది! కృష్ణమూర్తి నాలుగో తరగతి. దానికీపతి ఒకటో తరగతి.

ఆ మధ్యాహ్నం భోజనం చేసి పడమరపుంజే, కృష్ణమూర్తి అతని దగ్గరికి వచ్చాడు.

‘బావా! సాయంత్రం ఆంజనేయస్వామి కోవెలకు వెళున్నాం.’ అన్నాడు.

‘మనిద్దరమూనా?’ అన్నాడు సుందరం.

‘నువ్వు, నేనూ అక్కయ్య!’

‘నువ్వెందుకూ?’ అన్నాడు సుందరం మెల్లగా.

‘అక్కడ ఉయ్యాల ఉందిగా? పూగటాడె!’

సాయంత్రం మూడుగంటలైంది.

‘అమ్మా! నీళ్ళు కాగేయి!’ అంటూ కేకవేసింది సుశీల దొడ్లోనుంచి.

‘లేచి స్నానం చెయ్యి సుందరం!’ అంది శాంతమ్మ.

సుందరం లేచి పెరట్లోకి వెళ్ళాడు. వేడినీళ్ళు సిద్ధంగా వున్నాయి. అతడు స్నానం చేస్తూంటే ఇంట్లో గాలి కాలి నూనె శాంతమ్మ ‘ఒసే సుబ్బయీ! వెళ్ళి మీ బావకు నీపు రుద్దమా,’ అంటోంది.

‘ఉహూ! నువ్వే నెళ్ళి రుద్దు’ అంటోంది సుబ్బయి.

‘ఒసే, నీ నెగ్గు బంగారంకానూ!’

సుశీలవచ్చి నీపు రుద్దితే బాగుంటుందని అన్నాడు సుందరం, సుశీల రాలేదు. శాంతమ్మవచ్చి నీపు రుద్దింది.

సుందరం స్నానంచేసి ఇంట్లోకి వెళ్ళాడు. పంటాం, చొక్కా తొడుక్కున్నాడు. వేచి రుచులు బాగా పరిగిపోయాయి. చెమట వాసన వేతోంది. దాన్ని నూచేసే పురుషుండామని అందు నుంచి పెరట్లోకి నడిచాడు.

అతడు హఠాత్తుగా కనిపించగా-స్నేహానికి సిగ్గుమైన సుశీల గబుక్కున పెరటిగోడమీది మీదకి లాక్కుచి, ముడుచుకు కూర్చుంది. సుందరం బొప్పిలా నిలబడిపోయాడు. తన నన్ను సొంద ర్నన్ను పూర్తిగా దాచుకోలేక మిరికలు రిరిగిపోతోంది సుశీల అతడు ఆమె సున్నటి శరీరాన్ని, వయస్సు పొంగుల్ని, అంశాల వంపుల్ని చూస్తూ నిలబడిపోయాడు.

సుశీల తల పెత్తెత్తంది. సిగ్గురో మెముఖం ఎరగా కారిపోయావుంది. ‘వెళ్ళిపో బావా!’ అన్నట్టుగా వేదకోపంగా అని కళ్ళలోకి చూచింది.

‘చేరుమాయ పురుక్కోవాలి’ అన్నాడు సుందరం.

‘నను వునికి పెడతాలె, నచ్చ!’

సుందరం కదలలేదు.

‘అమ్మా!...’ అంది సుశీల బిగ్గరగా.

అతడు చేతులను ఆ ఆమెమీది పారేసి, అక్కణ్ణించి వెళ్ళి పోయాడు.

* * *

వాని వెలిసిన ఆకాశంశాపున్న రేత నీలరంగు చీర కట్టి కొంది సుశీల లెట్లటి జాకెట్టు తొడుక్కుంది కాటుకా బొట్టు పెట్టుకుని, తలరో మల్లెపువ్వులు ముడుచుకుంది స్ట్రెస్టిక్ సె. రో కొట్టుకొనాయ. పువ్వులు పిట్టని ‘నెడదాం రండిరా!’ అంటూ నీధి రోకి వచ్చింది. ఆమె తమ్ముళ్ళు, చెల్లాయి అందరూ ఆమె వెంట బడ్డారు.

సుశీలకు ఎదురుకడిన ఓ పొరుగింటి అమ్మాయి ‘కోవెలు వెళుతున్నాగా నుసా?’ అని అడిగింది.

‘చెను!’

‘అంత సిగ్గేమిటే మీ బావకు? నువ్వ వెనక కనూంటే తాను ముందెళ్ళుతున్నాడెమట?’ అంటూ నవ్వింది ఆ పల్లె.

సుందరం చెరువుకట్టమీదికెక్కి, వెనక్కి రిరిగి చూశాడు.

ఆకాశంలోనుంచి నేలకు దిగివచ్చే మెరుపు కన్నెలా నడిచి

వస్తోంది సుశీల అప్పుడే స్నేహించేసి సంగరీంచుకొన్న ఆమె-ఆకాశం లోని మక్కలా మెరుస్తోంది.

వాళ్ళందరూ కట్టమీదికి వచ్చారు.

సుశీల నవ్వుతూ చేతి రుమాలు అతని కీచింది. సుందరం దానిలో ముఖం తుడుచుకున్నాడు. పాడలు వాసనతో ఘుమ ఘుమ లాడుతోంది రుమాలు.

అతడు సుశీల పక్కగా నడుస్తున్నాడు. ఆమె తలలోని మల్లె పూలవాసన మత్తెక్కిస్తోంది. చెరువుమీదుగా వీస్తున్నగలి జోరు పొచ్చింది. చెరువునీళ్ళు అలలు అలలుగా ఒడ్డును తాకుతున్నది. గలికి ఆమె కురులు రేగుతున్నాయి. చీరె రెపరెపలాడుతూ కాళ్ళను ఆటకాయిస్తున్నది. కొంగు జెండాలా ఎగురుతోంది

'మీర కట్టుకుంటే సువ్వు మరీ బాగున్నావు సుశీ!' అన్నాడు సుందరం.

ఆమె కొంటెగా అతనివైపు చూచింది. మాట్లాడలేదు.

'మాటలురాని బొమ్మలా నోరు కదవనంటావే?'

ఆమె పెదాలమీద నేలించుకుని, కళ్ళను పిల్లలవైపు తిప్పింది.

'మీరందరూ ఏందుకొచ్చారా?' అన్నాడు సుందరం మందలింపుగా.

'వాస్తే నీకే?' అంటూ రాగం తీసింది సుబ్బయ్య

అతడు దాని తలమీద ముట్టికాయ వేశాడు.

'చూడక్కా!'

చెరువుకు అవతలివైపుక పచ్చని చెట్లనడుమ కోవెల కనిపిస్తోంది చెరువు నీటిలో ఆ చెట్లు ప్రతిబింబిస్తున్నాయి.

అందరూ కోవెల దగ్గరికి వచ్చారు.

కోవెల చాలా చిన్నది. కోవెలముందర ఓ చేదబావి వుంది. అక్కడ చేదతాడు, నొక్కుల బక్కెట్టు వున్నాయి. చుట్టూ పెద్ద పెద్ద మర్రిచెట్లున్నాయి. ఒక వారగా పొగడ చెట్టుంది. నేలమీద తెల్లని పొగడపూలు రాలి పడివున్నాయి పచ్చని పచ్చికమీద పాడుగాటి నీడలు పరచుకుంటున్నాయి. దేవళంముందరే విత్తైన రెండు రాతి స్తంభాలమధ్య ఇసుక గోలుముల ఊయెల వ్రేలాడుతున్నది.

బావిలోంచి నీళ్ళు చేది పావాలు తడుపుకుని గుడిముందర నిలబడ్డారు వాళ్ళు. కొబ్బరికాదు కొట్టి, దండాలు సిట్టుకున్నారు.

'అక్కా! ఇంటికి యిప్పుడే ఎందుకే? కాస్తేపు యిక్కడేవుండి వెడదం!' అన్నాడు కిరీటి.

'అలాగే! దెచ్చలాడుకోకుండా అడుకోవాలి మరి!'

పిల్లలంతా పోలోమంటూ ఉయ్యాల దగ్గరికి పరుగుతీశారు. సుశీల, సుందరం- మధ్యరుహితం అక్కడ మిగిలారు అతడు ఆమె వైపు కొంటెగా చూశాడు. ఆమె ముఖం తివ్వకొంది.

సుశీల మెల్లగా పొగడ చెట్టుకిందికి నడిచింది. రాలిన పువ్వులమీద చూచింది. సుందరం ఆమె దగ్గరకు వెళ్ళాడు. దగ్గరగా కూర్చున్నాడు. చె్చెచాటున ఉయ్యాల కనిపించటాలేదు. పిల్లల కెరింటలుమూడం వినిపిస్తున్నాయి. పొగడ పువ్వుల వాసన మట్టు పుట్టిస్తోంది.

'సుశీ!' అన్నాడు సుందరం.

ఆమె మాట్లాడలేదు. చేరికి అందుబాటులోవున్న పువ్వుల్ని ఏరి చుప్పపెడుతోంది.

'ఇలా చూడవూ?'

సుశీల తలించుకుని నన్నగా నవ్వుతూ 'నేను అలిగినాను!' అంది అందంగా.

'బాగుంది! ఇలా నీ కోవెలంతా చూసించటానికేనా ఇంత ఇంతదూరం తీసుకొచ్చావు? ఏందుకూ అలక?'

'నువ్వు మంచివాడివి కావు!'

'ఏం చేశావు?'

'మమ్మల్ని మరిచిపోయావు.'

'ఇప్పుడేచా మగ!'

'రాకుండ్రంపే ఏమయ్యేదో చెబుసా?'

'ఏమయ్యేది?'

సుశీల జవాబు చెప్పలేదు.

'ఏవో పెళ్ళి సంబంధాచొచ్చాయటగా?' అన్నాడు సుందరం.

'హీ! ఆ సంబంధాలకు అమ్మ ఒప్పుకోలేదు.'

'అమ్మ నన్నకునేదేమిటి? వెళ్ళి చేసుకనేది నువ్వుకా?'

'అమ్మ నాలిక నాదే బావా!'

సుందరం నంతప్రసాదా వచ్చతూ ఆమె కళ్ళలోకి చూశాడు కళ్ళలోనే వెక్కిరించిందామె.

'సుశీ నీకు ఉద్యోగం చెయ్యాలనిలేదా?'

'చదువుకున్న ఆడపిల్ల ఉద్యోగానికి తప్పితే మరెండాకూ పనికి రాదా బావా, నీ ఆభిప్రాయం? నేను ఉద్యోగం చెయ్యను. నా పని వెను చేసుకుంటాను.'

'ఏం పని?'

'వంపారం!...ఆడవానికి ఉద్యోగంలోకే లే - అనిసోయి యింటికిచ్చిన భర్తకు చప్పన కాఫీ అందించడంలో ఎక్కువ సుఖం వుంటుందికదా?'

'చన్నడుగుతావేం? వేసు ఆడదానా?'

సుశీల మూతి ముడుచుకుంది.

'బావా! నువ్వు ఆడదానివే! నీకు మీసాల్లేవు!' అంటూ పవ్వింది.

హుట్యుడు అన్నీమించాడు. ఆకాశం ఎర్రబడుతోంది. మర్రి చెట్లలో చింతలు కీచుకీచు మంటున్నాయి కాకులు గోలగా అరుస్తున్నాయి.

'సుశీ! నీకో రంగు జ్ఞానకం వుందా?'

'ఏమిటి?'

'మమ చిన్నప్పుడు గడ్డికోశం యిక్కడికొచ్చాం. నువ్వు నన్ను తిట్టావు. అప్పుడు నేనో పని చేశాను, గుర్తుందా?'

'ఏం చేశావేమిటి?'

'చెప్పమంటావా?'

'ఉహూ! చెప్పొద్దులే!' ఆమె కళ్ళు సెక్కుతో క్రిందికి చాలాయి.

'పోనీ, చెబుతారే! నిమ్మ గట్టిగా పట్టుకుని ముద్ద పెట్టుకున్నాను.'

'పో! పచ్చి అబద్ధం!'

'అబద్ధంకాదు. నిజం!'

'ఏమో! నాకు జ్ఞానకంలేదు నువ్వు అబద్ధాలాడుతున్నావు.'

సుందరం ఆమెను గట్టిగా కౌగిలించుకుని, బుగ్గమీద ముద్దు పెట్టుకున్నాడు. 'ఇదికూడా అబద్ధమేనా?'

సుశీల అతని కౌగిలి విడిపించుకుని, నవ్వుతూలేచి పరుగెత్తింది. ఉయ్యాల లాగుచున్న పిల్లల దగ్గర ఆగి 'ఇంటికి పోదాం పవడిర!' అంది.

సుందరం వాళ్ళకు కలుసుకున్నాడు.

సుశీల బుంగ్ మూతి పెట్టింది. 'పో బావా! ఆ బుద్ధులింకా పోలేదు నీరు!'

ఆ రాత్రి శబనమందిరం దగ్గర బురకథ చెప్పబోతున్నారు శాంతమ్మ పెందరాళే అందరికీ భోజనాలు వడ్డించింది.

'ఉదయం నేను వెళ్ళిపోవాలత్తయ్యా!' అన్నాడు సుందరం

'అదేమిటి సుందరం? రేపు సెలవు పెట్టలేదా?'

'లేదు.'

సుశీల అతనివైపు చూచి చిరుకోపాన్ని ప్రకటించింది. అమెకు సంజాయిషీ చెబుతున్నట్టుగా సామెతలా గుప్పణి వాడేసుకోవడం ఎందుకత్తయ్యా? ముందు ముందు అవసరం వుంటుందిగా?' అన్నాడతను.

సుశీల మూతి విరిచింది.

భోజనాలైన తరువాత పిల్లలంతా భజన గుడివర్గకు పరుగు తీశారు. సేవయ్య అంతకుముందే వెళ్ళిపోయాడు.

'అందరూ వెళ్ళిపోయారే! సుందరం! నువ్వుకూ డా వస్తావా, బురకథ విసలానికి?'

'వస్తానత్తయ్యా!'

అత్త, అల్లాడూ యిగ్గరూ వీధిలోకి వచ్చారు.

'ఒసే సుశీ! వచ్చేటప్పుడు ఇంటికి తాళం వేసుకనిరా! ఆలాగే-మీ బావ వడుకోటానికి మంచం మీద పరుపువేసేసిరా!'

సుశీల తలుపు తాళం వేసుకుని, వాళ్ళ వనకే నడిచింది.

అందరూ వెళ్ళి భజనగుడి ముందర ఓ కంటి అరుగుమీద కూర్చున్నారు. బుర్రకథ వినటంకోసం జనం అప్పటికే గుమిగూడారు.

కథ సారంభమైంది. దేలింగురాజు కథ చెబుతున్నారు.

పల్లెజనం చీకి దుప్పట్లు కప్పకుని కుచూహలంగా కథ వంటున్నారు. ఆడవాళ్ళు కొందరు అప్పడప్పుడూ సుశీలను, సుందరాన్నీ చిత్రంగా చూస్తున్నారు. తాను కొత్త పెళ్ళికొడుక్కై నట్టు, ఖశీల కొత్త పెళ్ళికూతురై నట్టు సిగు పడ్డాడు సుందరం.

కథ సగానికి వచ్చింది. సుశీల ఆవశించింది. ఆమె కళ్ళు నిద్రతో కూరుకుపోతున్నాయి. అరుగుమీదనుంచి క్రిందికి దిగింది.

'అమ్మా! నిద్రలో పోయింది. నేను వెళ్తానే!' అంది

శాంత స్త్రీకు అమాటగా వినబడలేదు. ఆమె కథలో లీనమై పోయివుంది.

సుశీల ఇంటికి వెళ్ళిపోయింది.

సుందరం మరికొన్నేపు కూర్చున్నాడు. చలినేస్తూవుంది.

అతని మనస్సు కథమీద నిలవటంలేదు. అంతసేపూ సుశీల ఆ అరుగు మీద కూర్చున్నది గనుక, తానూ పోయిగా కార్యోగిగాడు. ఆమె లేచి వెళ్ళిపోయింది. కనుక బుర్రకథ ఇప్పుడు వాగలేదు.

'అత్తయ్యా?...'

'ఏం సుందరం?'

'వెళ్ళి పడుకుంటాను.'

'నిద్రలో పోయిందా?...పడుకోపో!'

సుందరం ఇంటికి వెళ్ళాడు.

దగ్గరగా వేసివున్న తలుపును మెల్లగా త్రోశాడు. చాపమీద సుశీల పడుకుని వుంది. ఆమె ముఖం అటువైపుగా వుంది. తలలోని మల్లెలు తలగడను ముద్దు పెట్టుకుంటున్నాయి. తలుపు చప్పుడు విని ఆమె ముఖం యిటు లిట్టింది. ఆమె చూపులు అతని చూపులలో కలసుకున్నాయి.

ఆమె లేచి కూర్చుంది. అతను ఎదుట నిలబడి వున్నాడు.

ఆమె అరుల నలుపు, కళ్ళలోని తెలుపు, కనుచాపల్లోని నీలిమ, బుగ్గమీది ఎరుపు...అహ! రంగులు ధన్యమైనాయి!

అరని చూపుల పడునుకు తట్టుకోలేక సిగ్గుతో తలవంచుకుంది సుశీల. ఎవరూ మాట్లాడటం లేదు. చలిరేము! పరస్పరం మనసారా ప్రేమించుకున్న యువని యువకులు! నికాంతం!... మాటలలో అవ్వరమేముంది? మనస్సులు మాట్లాడగలిగినప్పుడు, మనసులు వినిపిగలిగినప్పుడు-నోటికంటే పనేముంది? అట్లని మనస్సులోని భావాలు గ్రహించి, ఆమె సిగ్గు పడి తలొంచుకుంది.

సుందరం 'సుశీ!' అన్నాడు. ఆ పిలుపు కబ్బరూపాన్ని భరించలేదు. అని పెదవులు మాత్రం వణికాయి.

అతడు ఆమె చెంతకు నడిచాడు. సరసన 'కూర్చున్నాడు. మీదికి నంగి, చెక్కిలి మీద మెత్తగా ముద్దు పెట్టుకున్నాడు, ఆమె చేతుల్లో ముఖం దాచుకుంది. అతడు ఆమెను దగ్గరకు తీసుకున్నాడు ముఖాన్ని అతని గుండెల్లో దాచుకుందామె. సుందరం ఆమెను దిగియార కౌగిలించుకున్నాడు. అతని మనస్సు అనిర్వచనీయమైన ఆనందంతో ఉయ్యాలయ్యింది. తన కౌగిట్లోవున్న సుశీలతో బాటుగా చాపమీదికి వాలాడు.

నరిగ్గా అంతంలో తలుపు భళ్ళున తెరుచుకొంది. తలుపు నెట్టిన వాడెవడు? జానకీవతి!

సుందరం కంఠారుపడి దూరంగా జరిగిండు లేచి జంచం మీద కూర్చున్నాడు. సుశీల చీర కుచ్చిళ్ళు సవరించుకుని, మోకాళ్ళ మీద గర్జం ఆనించి, సిగ్గుగా జానకీవతిని సూస్తూ కూర్చుంది.

వాడు గుమ్మంలోనే నిలబడిపోయాడు. ఇంట్లోకి రావాలో, వీధిలోకి వెళ్ళాలో లోచక సందేహిస్తున్నాడు.

సుశీలవాణ్ణి చూచి నవ్వింది ఆమె ముఖం చెప్పరానంత సిగ్గుతో స్రవబడి పోయింది. జానకీవతి వీధిలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

'జానకీ! చారాబాబూ!' అని పిలిచింది సుశీల, ఎంతో ప్రేమగా.

వాడు జంతుతూ నిలడ్డాడు.

'రా వాన్నా!'

వాడు ఆమెదగ్గరకు వచ్చాడు ఆమె వాడిదెయ్యి పట్టుకుని,

తనపైన కూర్చోగొట్టుకుంది. గరాబుగా వాడితల నిమరుతూ
'విద్వంసోస్తందా నాన్నా?' అంది.

జనన్నట్లు తల వూపాడు వాడు.

'పడుకుని నిద్రపోమరి! మళ్ళీ ఎక్కడికి పోతావెందుకూ?...
బుర్రకథ ఏమీ బాగాలేదు కదూ?'

'ఊ!'

'మా మంచి తమ్ముడు!' అంటూ వాడి చెంపమీద ముద్దు
పెట్టింది సుశీల. వాణ్ణి చాపమీద పడుకోబెట్టింది. తన వాడి
పక్కన పడుకుంది. వాడిమీద చెయ్యిపెసి జొరొట్టు సాగింది.

సుందరం మంచంమీద పడుకున్నాడు.

'వాడు సుశీల పక్కన ఎంత బాగా పడుకున్నాడు! ఆమె ఒంటిని
కరుమకొని పడుకున్నాడు. నేను కూడా సుశీల తమ్ముడుగా పుట్టినంటే
అలా పడుకోవచ్చు! ఆ చల్లటి కెగిట్లో హాయిగా నిద్రపోవచ్చు. వ్యూహ
ఏమీ అనుకోరు.'

సుశీల! అన్నాతను.

ఆమె కళ్ళు సైకెత్తి అతనివైపు చూచింది.

'ని దపోయాడా?'

'లేదు!'

'నాకు తెలుసులే! ని దపోయాడు.'

అతడామె కళ్ళలోకి అంగూ చూశాడు.

'చ్చీ!'

బ్రతిమాలుతున్నట్లు చూశాడు.

ఆమె తలగడలో ముఖం దాచుకుని 'వద్దు బావా!' అంది.

సుందరం పెత్తి లేచాడు.

బయట శాంతమ్మ గొంతు వినిపించింది.

సుందరం మళ్ళీ మంచంమీద పడుకుని ముసుగుతన్నాడు.

సుశీల గబుసుక్కున కళ్ళ మూసుకుంది.

*

*

*

ఉదయం పెందరాశీ లేచి కాలకృత్యాలు ముగించుకున్నాడు.
సుందరం. అద్దంముందు నిలబడి తల దుడ్చుకున్నాడు.

సుశీల అతనికి కాఫీ చెప్పింది.

గోదమీద సుశీల ఫోటో ఒకటుంది. రొమ్ముదాకా తీయించు
కున్న కొద్ది సైజు ఫోటో! దాన్ని దొంగిలించుకు పోవాలని శ్రీశం
రొజునుంచి అనుకుంటున్నాడతను. అందరి ఎదుటా రీసుకుంటే
వద్దనరుగానీ, తనకు పియవైన వస్తువును దొంగిలించుకు పోవ
డలోనే మాధుర్యం వుంది. శ్రీశంకుడు రుక్మణిని దొంగిలించుకు
పోతాడా?

సుశీల చూస్తూ నందగ ఆ ఫోటోను తీసి సంచిలో పెట్టు
కున్నాడు సుందరం. సుశీల నవ్వుచూ అతనికి కాఫీ అందించింది.

సుందరం బయటదేరడానికి సిద్దమయ్యాడు.

'వెళ్ళొస్తా అనయ్యా!'

'వెళ్ళిరా మంచరం!...అక్కను అడిగానని చెప్పి!...మళ్ళీ
ఎప్పుడొస్తావు?'

'వస్తారే ఎప్పుడైతే!...వెళ్ళొస్తా సుశీ!'

'ఊ!'

ఆమె ముఖం దీనంగా వుంది. పెదవులు ముడుచుకున్నాయి.
కళ్ళ రెపరెప లాడాయి.

సుందరం బయటచెరాడు.

అతని మనస్సు రేలికగా వుంది. భారంగా కూడా వుంది.

కట్టమీద నడుస్తూంటే, కిందటిరోజు సంఘటనాన్నీ వరు
సగా జ్ఞాపకం వస్తున్నాయి. ఆ జ్ఞాపకాలు ఎంతో మధురంగా
పుచ్చాయి.

'సుశీల నన్నెంత గ ధంగా ప్రేమిస్తోంది! నన్నే స్వర్గీయ
న్నట్లుగా, నా కోపమే ఎదురు చూస్తున్నట్లుగా చూట్టాడింది.
అంతటి ప్రేమను నా చుకోవడం నిజంగా నా భాగ్యం!...ఆమె నన్ను
ప్రేమిస్తున్నట్లుగా నెనామెను ప్రేమిస్తున్నా?...ఎందుకు ప్రేమిం
చడంలేదా? బ్రతికితే-నేనూ, సుశీల భర్తరం చిలికే బ్రతవాలి!
రెకుంటే ఇద్దరం ఈ రోకంరో రేకుండానైనా పోవాలి!'

అతను కరువు కట్టదిగి కాలిబాటలో నడుస్తున్నాడు.

సుశీల వాడిన ముఖం ఇంకా అతని కళ్ళకు కనిపిస్తుంది.
ఆమె పెదవులు మొల్లలా ముడుచుకున్నాయి. కళ్ళలో కన్నులు తొంగి

చూచాయి. ఆమె మనస్సు లతని చెవిలో గునగున లాడుతున్నది.

‘నన్నొదిలి వెళ్ళిపోతున్నావా బావా? మళ్ళీ వస్తావనే ఆశ వున్నా, మనం ఒక్కటిగా వుంటామనే నమ్మకం వున్నా, నువ్వు వెళ్ళి పోవడం ఎంత బాధాకరంగా వుంది! ... ఎంత తియ్యని రోజు! ఒక్కరోజు! ఎంతో దయగల రోజు! నా మనసులో మల్లెలు పూయించి, ఒడిలో ఆశలుపోసిన రోజు! నా మనసులో పన్నీరువల్లి, నా పసుచుదనం మీద తొలకరి కురిపించినరోజు! నా నవ్వు సుందరుడిని— నిన్ను నా పూజామందిరంలోకి తీసుకొచ్చి, ఆ ఉచ్చస్థితిని మళ్ళీ కలలాగా కరిగించివేసి, నీకూ నాకూ మధ్యనది హేను మైళ్ళ దళనరి గాలిగోడను నిర్మిస్తున్న రోజు!...ఇది ఎంతో క్రూరమైన రోజుకూడా! సుతిమెత్తని వలపు గుండెలలో చెలగాటా లాడే రోజు...ఆదివారం మళ్ళీ ఎవ్వడాస్తుంది బావా?’

‘ఆదివారం రోజూ రాదు సుశీ! ఆరుదినాలు కష్టపడి పని చేయాలి! పేగులు తెగిపోయేటట్లు అరవాలి. గొంతు చిరిగిపోయే టట్లు పాఠాలు చెప్పాలి. మెదడు కలిగిపోయేటట్లు పరికటా, కాడి తాలూ దిద్దాలి. ఏదోదినం ఏకాంతి దినం!...అరే! రోడ్డుమీద బస్సు ఆగింది. ఆదివారంలాగా ఈ బస్సుకూడా నయపంచకి! నన్ను ఎలా తీసుకొచ్చిందో, అలాడే తీసుకెళ్ళిపోతోంది. సుశీ! వెళ్ళరానా?’

‘వెళ్ళరా బావా!’

‘ఆ కన్నీళ్ళెందుకూ? నవ్వుతూ చెప్పాలి! దివీ...వచ్చా!’

‘... ..’

‘అదీ!...టాటా!’

‘జైజై!’

సుందరం బిడ్డెక్కడు!

* * *

6

ఆరోజు మహాశివరాత్రి!

ప్రాద్దుగూడిన కాసేపటికే భోజనంవేసి, రామలింగం కోసం ఎదురుచూస్తూ కూర్చున్నాడు సుందరం.

చిన్నప్పుడు తాను అత్తయ్యవాళ్ళ పూళ్లో గడిపిన మహా శివరాత్రి గుర్తుకొచ్చిందతనికి. ఇంట్లో అందరూ ఆరాత్రి జాగరం

చేశారు. పాదాభిషేకం లక్ష్మీలక్ష్మణందరూ పోగయ్యారు. కథలూ కబురూ, చెప్పబడ్డాయి. పిల్లలంతా వీధుల్లో కేకలు పెడుతూ, పరుగెడుతూ అటలాడుకున్నారు. అవకాశం కోసం ఎదురుచూచే కన్నెపిల్లలు, కోడనయసు కుర్రవాళ్ళు కూడా చిన్నపిల్లల ఆటల్లో కలుసుకున్నారు. ఏకటలో, నీడల్లో ఒదిగి సుంచునే ఆడపిల్లల చేతి గాజుల చప్పుడు, సన్నటి దగ్గులు వినడానికెంతో సొంపుగా వుంటాయి!

సాయంత్రం తనకు రామలింగం కనిపించాడు. ‘ఒరే సుందరం! ఈ రాత్రి బాటగంగమ్మ తిరణాలకు వెడదాం, వస్తా’ వట్రా?’ అన్నాడు.

అపూరికి అదుమైళ్ళ దూరాన—బాటపక్కన ఓచిన్న గుడి వుంది. ఆ గుడిలోవున్న దేవతపేరు బాట గంగమ్మ. ఆ పరివర ప్రాంతా వల్ల ఎజలకు ఆదేవతపట్ల మంచి గురివుంది. అక్కడ పెళ్ళిళ్ళు జరుగుతుంటాయి. మొక్కుబడులు చెల్లింపబడుతూ వుంటాయి. జంటలుబలులు కూడా జరుగుతాయి.

ప్రతి మహా శివరాత్రికి అక్కడ ఉత్సవం జరుగుతుంది. ఆ గుడిప్రక్కనున్న పది ఎకరాల విస్తీర్ణంలో—అప్పుడు రకరకాల దుకాణాలు పెక్కిలేస్తాయి. రాత్రి తెల్లవాడూ రకరకాల వేడుకలు జరుగుతాయి. ఆ ఉత్సవం చూడబానికి—వల్లెవల్లెలమండి లెక్కలేనంత మంది జనం వస్తారు.

తాను నాలుగేళ్ళకిందిట వీపుదో ఓసారి ఆ ఉత్సవానికి వెళ్ళాడు. ఆరుదినం వెళ్ళలేదు.

‘రాత్రంతా ఏదేమేలుకోవడం ఏలా రామలింగం? వడుకోవా లంటే, అక్కడ పోటెక్కడుంది? తెల్లవారేదాకా అక్కడుంటే ఎరికి ఒచ్చి కొండ పోదా?’ అన్నాడు.

‘సరెందుకూ? నేనున్నానుగా!...అక్కడ వల్లెలో నాకు తెలిపిన వాళ్ళున్నారురే!...మరేమీ ఇబ్బంది వుండదు.’

‘నరే, అలానే వెళ్దాం!’ అన్నాడు తాను.

‘శ్వరగా భోంచేసి రేడిగా వుండు. వేసే వచ్చి పిలుస్తాను. ఇద్దరం కలిసి వెళ్దాం!’ అన్నాడు రామలింగం.

అలాను యింకా రాలేదు.

సుందరం - గోడమీదున్న సుశీల ఫోటోలోకి చూస్తూ కూర్చున్నాడు:

అతడు ఆ ఫోటోను తన తల్లికి చూపటానికి సిగ్గుపడి, దాన్ని మేజా సొరుగులో దాచుకుని చాటుగా చూసుకుంటూ రెండు రోజులు వెళ్ళబుచ్చాడు. మూడో రోజున సొరుగులో ఆ ఫోటో చని పించలేదు. అతడు పుస్తకాలంతా వెచుక్కుంటూవుంటే 'ఆ గోడకు తగిలించానురా!' అంది రాజమ్మ...

'సుందరం!'

బయట కేక వినిపించింది. సైకిలుగంట మోగింది.

రామలింగం వచ్చాడు.

'వెళ్దాం రారా!'

సుందరం సైకిల్ లేచాడు. 'అమ్మా! వెళ్ళాస్తానా!' అన్నాడు.

'భద్రం నాయనా! చీకట్లో చిక్కడా తిరమ్మ!' అంది రాజమ్మ.

సుందరం; రామలింగం-చీకటిలోకి వచ్చారు, వాకిట్లో నిలబెట్టి శ్రష్ట సైకిలుస్టాండు తీసి, ముందుకు నెట్టాడు రామలింగం.

'ఔ మెంతయిందిరా సుందరం?'

'ధినిమిదిన్నర!'

రామలింగం సైకిలుమీద చిక్కి కూర్చున్నాడు.

సుందరం వెనకసీట్లో కూర్చున్నాడు.

సైకిలు నందుగొందులన్నీ తిరిగి, ఊరు దాటుకొంది.

చల్లగా గాలి వీస్తూవుంది.

అమావాస్యకు ముందురోజు. ఆకాశం నల్లగావుంది. రోడ్డు రోడ్డు ప్రక్కనున్న చెట్లు, దూరంగా వున్న కొండలు-అన్నీ నల్లగానే వున్నాయి. అప్పుడప్పుడూ ఆకాశపు అంచులు అస్పష్టంగా వురుముతున్నాయి. దిక్కుల చివర నన్నగా మెరుపు మెరిసినప్పుడు మాత్రం-ఆరిపోతున్న అగ్నిపుల్ల వెలుతుర్లో కనిపించే రాతిబండల్లాగా - ఆకాశంలో దొర్లుతూన్న బూడిదరంగు మేఘాలు కనిపిస్తున్నాయి.

'వర్షం వస్తుందా రామలింగం?'

'రావోచ్చు!'

'అప్పుడే చలివేస్తూ వుంది.'

'అక్కడికి వెళ్ళాక, చలి గిలీ ఏమీ వుండవులేరా!'

రామలింగం సైకిలు తొక్కుతూ సిగరెట్టు తాగుతున్నాడు. సిగరెట్టుపాగ సుందరం ముఖంమీదుగా, వెనక్కు దూసుకుపోతున్నది. సైకిలు లైటునుంచి రోడ్డుమీదికి ప్రసరిస్తున్న గుడ్డి వెలుతురు వెంబడే చక్కాలు జరుగున ముందుకు దొర్లిపోతున్నాయి. చీకటిలో ఫర్లాంగురాళ్ళు, పైలరాళ్ళూ వెనక్కి పరిగెల్చి పోతున్నాయి.

రామలింగం హఠాత్తుగా సైకిలు ఆపి, పాదం నెమిద మోపాడు.

'దిగురా!'

ఇక్కడెందుకూ-అనబోయాడు సుందరం. అయితే ఆ గాలుల అనలేదు. అలనికీ దిగాలనే వుంది. ఇనప కమ్మల నీటుమీద కదలక మెదలక కూర్చున్నందున తొడలు వొక్కుకుపోయి, కాళ్ళు తిమ్మిరెక్కి పోతున్నాయి. సుందరం క్రిందికి దిగి, తొడలు నలుపుకున్నాడు. కాళ్ళు జాడించుకున్నాడు.

ఓ అరమైలుదూరాన-రోడ్డు చివర విద్యుద్దీపాల కాంతిపుంజం విసనగ్రలాగా కనిపిస్తోంది. జన సమూహపు రణగొణ ధ్వనులు తెరలుతెరలుగా తేలివస్తున్నాయి.

రోడ్డు ప్రక్కన నల్లతామలా వంపులు తిరిగిన నన్నటి కాలి బాటవుంది. రామలింగం సైకిలుతోసుకుంటూ ఆ కాలి బాటలోకి వడిచాడు.

'ఇక్కడికిరా?' అన్నాడు సుందరం.

'ఆ పల్లెలో సైకిలు పెట్టేసి వద్దాంరా'

పల్లె కనిపించటంలేదు. ఆకాశంనండి నేలగొడికి నల్లరెర దించినా గావుంది. దూరాన ఓ గుడ్డిదీపం మాత్రం మినుకు మినుకు మంటోంది.

'అదేనా?'

'జను!'

చీకట్లో ఓ ఫర్లాంగుదూరం నడిచి, ఇద్దరూ పల్లెలోకి వచ్చారు. రామలింగం ఓ వూరింటిము దు సైకిలు అపాడు. మెగ్గగా తలుపు నెట్టాడు.

‘ఎవరూ?’ అంది ఓ ముసలావిడ.

‘నేనమ్మా!...వెంకటాయలు లేడా?’

ముసలావిడ దగ్గరగా వచ్చి అతని ముఖంలోకి తొంగిచూచింది.

‘నువ్వు నాయనా?...వాడులేడే! తిరణాలకెళ్ళాడు.’

‘నేనూ అక్కడికే వెళ్తున్నాను. ఈ సైకిలు కాస్తా లోపల పెట్టి పోతాను.’ అంటూ సైకిలు రోపం పెట్టి బయటకు వచ్చాడు రామలింగం. ముందుకు నడిచాడు. ఓ గుడిసెముందు ఆగాడు.

లోపల బుట్టిదీపం వెలుగుతోంది. సారా వాసన గుప్పించింది. గుడిసెకు కాస్త దూరంగా నలుగురు మనుషులు బీడీలు కాలుస్తూ చీకట్లో దొంగల్లా నిలబడ్డారు. ఓ మనిషి తూలుతూ వీధిలో వెళ్తున్నాడు. చిత్ర విచిత్రంగా గొంతు మార్పుతూ పాట పాడుతున్నాడు.

‘ఇక్కడే వుండు సుందరం! ఇప్పుడే వచ్చేస్తాను.’ అంటూ గుడిసెలోనికి వెళ్ళాడు రామలింగం. ఓ నిమిషం తర్వాత జేబు రుమాలుతో పెదాలు రుడుచుకుంటూ, గుక్కిళ్ళు మింగుతూ, చిన్నగా దగ్గురూ బయటకు వచ్చాడు. ‘పదరా!’ అన్నాడు.

‘ఇదెప్పుట్నంచెరా?’ అన్నాడు సుందరం.

‘అచ్చే...ఏదో కొద్దిగా...’ అంటూ నవ్వాడు రామలింగం.

సుందరం ముఖం చిన్నబుచ్చుకున్నాడు.

ఇద్దరూ నడుస్తున్నారు. రామలింగం చాలా సూషాగా వున్నాడు. అతడు తాగినట్లే కనిపించటంలేదు. మనిషి పూర్తిగా స్వదీన-లోనే వున్నాడు. సుందరానికైనా గతుకుర్లో కాళ్ళు జారు తున్నాయిగానీ, అతడు బాగ్రతగానే నడుస్తున్నాడు. ‘సారాను బాగా తొంగిచూసుకున్న మనిషిలా వున్నాడు!’ అనుకున్నాడు సుందరం.

‘తాగుడు మానెయ్యరా ఫూర్’ అనరేదతను.

లలాటి బోడి సరిహద్దు సమాజం ఏముంది? తాగుడు మంచిది దని లరనికి చెలియదా? మిగిలి హితబోధ తాగుబోతులకెక్కడు. తాగుబోతుకు మిత్రం తాగుడేకదా?? చచ్చేంతవరకు అది చెయ్యి నిడునదు వాడు దాని మాటేవంటాడు. అదే న్యాయం!

సుందరం కాళ్ళు అయిష్టంగా ముందుకు సాగుతున్నాయి.

వేడుకలు మాడటానికి బయలుదేరిన అతని ఉద్దాహరణ రామలింగం చేసిన వసవల్ల నగం చల్లారిపోయింది.

ఇద్దరూ రోడ్డు వెంబడేనడిచి బాటగంగమ్మ గుడి వద్దకు చేరుకున్నారు. గుడిసల, బయట విద్యుద్దీపాలు వెలుగుతోరున్నాయి. గుడిముందర కొబ్బరి అకలతో పెద్ద పందిరి వేశారు. పందిరి జనంతో క్రిక్కిరిసి పోయింది. గుడిచుట్టూ పుచ్చు విశాలమైన ఆవరణలో-లెక్కపెట దానికి లలికానన్ దుకాణాలు బారులు తీరాయి. టీ దుకాణాల్లో-బాయిల్స్ లోంచి పాగలు, కాగుతున్న పాలరోంచి అమ్మర్లు పైకిలేస్తున్నాయి. క్రిక్కిరిసిన జనంలో-చీడీలు, సిగరెట్లు మిణుగురు పురుగుల్లా మినుకు మునుకు మంటున్నాయి. నేలమీద పాలిన పాదాగటి గుంజంమీదుగా నడచా చేయబడిన విద్యుచ్ఛక్తి ఆ ప్రదేశాన్ని వెలుగుర్లో ముందెక్కుతూ వుంది. వాన నీళ్ళతో నిండి పొగ్గినట్టే కొండ వాగుల్లాగా-అన్ని దిక్కులనుండి జనం నిర్విరామంగా వస్తున్నారు. కొండ కొరల నడుమనున్న సరోవరంలాగా ఆ ప్రదేశం జన సమూహంతో నిండిపోతోంది.

కొంచూపు దూరంలో రోడ్డు మీద దినిటీలు గారిలో రెప రెపలాడుతూ వస్తున్నాయి. తప్పెట్లు వాయిస్తూ, కమ్మలు ఓడుతూ ఓ గుంపు కాలాహలంగా వస్తోంది.

ఉల్లస సంతం ప్రక్కగా పోతున్న తారురోడ్డుమీద ఓ ఫర్లాంగు మేరకు మసకగా వెలుగులు ప్రసరిస్తున్నాయి. రోడ్డు వారగా రెండెడ్లబండ్లు వరుసగా బారులుతీరి నిలబడ్డాయి. నేలమీద పడుకున్న విడ్డూ తీరిగా నెమరు వేస్తున్నాయి.

రామలింగం సిగరెట్లు నోటవెట్టుకుని, భాళి ప్యాకెట్టు క్రిందికి పెట్టేశాడు. గీచిన చివరి లగ్గిపుల్ల గారికి ఆరి పోయింది. అతడు ఓ కొట్లో సిగరెట్లు ప్యాకెట్టు లగ్గిపెట్టే కొడుక్కున్నాడు. ‘అలా తిరిగొద్దాం రా!’ అన్నాడు.

జనంలో దారి చేసుకుంటూ ఇద్దరూ దుకాణం ప్రక్కగా నడుస్తున్నారు. వింత జనం! లడుగు మాపడానికి లావురేదు. కవి లేందుకు సందురేదు. వానమబ్బళ్ళా మందగమనంలో నడుస్తున్నారు ప్రపంచమంతా ప్రతి లంగుళం మెరలోనూ యిలాగేవుంటే, ఆ ప్రాంతా వుంటుంది? అన్నాడు తాను యింటినుండి బయటికి వెళ్ళడానికి ఎంతకాలం వచ్చాడు? ఉదయం బయలుదేరితే సాయంకాలానికల్లా చేరుకోవచ్చు ఇంత అలెన్యమేమిటని పొడ్డావురుగురు కేకులు

వెయ్యరూ?... సరవాలేదు ఆయన తనకంటే అణగారిన వాడేమో!

సుందరం, రామలింగం అన్నిచోట్లా తిరిగారు.

రామలింగం కళ్ళు ఎర్రనివో వెదుకుతూన్నట్లున్నాయి. చూపులు పరిశీలించేటంతవేర నిశితంగా పరిశీలిస్తున్నాడు. చిరాకు పడుతున్నాడు.

‘ఎవరికోసంరా?’ అన్నాడు సుందరం.

‘చెబుతాలే!’

కొప్పనిండా పువ్వులు పెట్టుకుని, రంగురంగుల బట్టలు కట్టుకుని తిరుగుతున్నారు పడుచుపిల్లలు. పాదరు వాసనలు గుమ్మం టున్నాయి తలలో పువ్వులు నడలిపోతున్నాయి.

తంకు ఆముదం పెట్టి దువ్వుకుని, చేపంతిపూలు ముడుచు కున్న ఓ నల్లటి జవ్వని సుందరంముందు నడుస్తున్నది. ఆమె ఒంటికి తగలకుండా వుండాలనే ప్రయత్నంలో అతని కాళ్ళు నలిగి పోతున్నాయి. ఆ గుంపురో ఏకదో తుంటరివాడు ఆమెను ఏదో చేశాడు. ఆమె కోపంతో తిడుతూ వెనక్కి తిరిగి సుందరానికి ఢీకొన్నది. కక్కడణం బిత్తరపోయి, పకాయన నవ్వి, పక్కకు తప్పు కొన్నది. ఆమె బుగ్గనిండా తాంబూలం వున్నది. నవ్వి నెదాలు విరగ వున్నాయి. తమకపాకులవల్ల ఆ నెదాలు విరబడ్డాయో, ఆ నెదపులవల్ల తమకపాకులు విరబడ్డాయో, తెలియడంలేదు. సుందరం తన చాతీనైపు చూపుతున్నాడు. చెల్లటి చొక్కామీద ఎర్రటి ముద్రలు పడ్డాయి. అమె ఆ ముద్రలనైపు ఓరమాపు చూసింది. అతడు ముఖం తిప్పుకున్నాడు.

రామలింగం మళ్ళీ రోడ్డుమీదికి వచ్చాడు. లాభంలేదన్నట్టు నోరు చప్పురించాడు: ‘ఆడదాన్ని నమ్మకూడదు!’ అన్నాడు.

ఇద్దరూ ఓ కొట్లోకి దూరి, లీ త్రాగారు.

దూరంగా రంగులరాట్నంపైకి, క్రిందికి గిరున తిరుగు తోంది

రామలింగం సుందరం చెయ్యిపట్టుకుని లాగుతూ గబగబా రంగులరాట్నం దగ్గరికి నడిచాడు. అతని ముఖంలో మెరుపు పలికింది.

తీరుగుతున్న రంగులరాట్నం ఆగింది అందులో కూర్చున్న మనుషులు క్రిందికి దిగారు. తిరిగివచ్చి మోజువచుతున్నవాళ్ళ

తొట్లలో ఎక్కికూర్చుంటున్నారు వాళ్ళలో కొందరు స్త్రీలకూడా వున్నారు,

రామలింగం సుందరం చెయ్యి పట్టుకు లాగాడు, ‘మనం కూడా తిరుగుదాం రా!’

సుందరం వెనకాడాడు, ‘నెనెందుకులే రామలింగం? నువ్వెప్పు కూర్చో! నేను నిలబడి చూస్తూవుంటాగా!’

రామలింగంలో పున్న కైఫంతా అప్పుడు బయటపడింది. అతని దాలు విచారంగా వంకరలిరిగాయి. చెయ్యి గట్టిగా పట్టుకుని ‘అడ్డు చెప్పకుండా రావోయ్!’ అంటూ గుంజాడు.

ఇద్దరూ నెచ్చి ఓ ఉయ్యారోలో కూర్చున్నారు. రామలింగం చిన్నగా దగ్గడు. కైరెట్! రాకెట్ పైకిపోని!’ అంటూ కేకేశాడు.

రంగుల రాట్నం పైకి క్రిందికి తిరుగుతూవుంది. కింద పెట్రోమక్స్ కైరెట్లు వెలుగుతోంది. దాని తెల్లటివాండులో నెల మీద ఉయ్యాలల నీడలు దూరంగా పారిపోయి, మళ్ళీ దగ్గరకు వస్తున్నాయి. ఉయ్యాల పైకి తేలిపోతున్నప్పుడు, క్రిందికి వారిపోతున్నప్పుడు-రామలింగం సంతోషం పట్టరైక కేకలు పెడుతున్నాడు. విరామం లేకుండా వాగుతున్నాడు. సుందరానికి చాలా సిగ్గుగ వుంది.

రామలింగంలో వచ్చిన ఈ మార్పుకు కారణం కనిపెట్టడానికి సుందరానికి ఎంతోసేపు పట్టలేదు. తాము కూర్చున్న ఉయ్యాల పైకి పోగానే-దానికి సు దిగా, కిందవున్న ఉయ్యాలలో పడెట్టుగా చాక్లెట్ విసిరాడు రామలింగం. అందులో ఇదరు ఆగిపోయి కూర్చుని వున్నారు.

రంగులరాట్నం యింకో చుట్ట తిరుగుతూవున్నప్పుడు-ఉయ్యాలలు ఒకదానికొకటి ఎదురయ్యాయి. సుందరం కంటపాపిస్తూ ఎంపి ప్రతిబింబం పడి క్రిందికి జారిపోయింది. అతడు అనిపించాడు.

ఆ ఉయ్యారో-ఎ రట్టిబట్టలు కట్టుకున్న గారి కూర్చుని వుంది.

అతడు మళ్ళీ అటునైపు చూడలేదు, మి రుని ముఖానికి చూశాడు. రామలింగం కళ్ళు రంగులరాట్నంలో తిరుగుతున్నాయి. ఆ కళ్ళలోనుండి సూదులు కురుస్తున్నాయి. అతని నెల్లంపి కింసామిద తెంపులు పువ్వులు పూస్తున్నాయి. అతని నడకలోమీద నెల్లంపి దొర్లుతున్నాయి!... ఆకాశంలో మినుకు నీళ్ళుకుంటున్నాయి. పడి నక్షత్రంవైపు చూప మరల్చుకు గడు సుందరం.

కొంతసేపటికి ఉయ్యారోలోంచి అందరూ క్రిందికి దిగారు

గారి, ఆ తోపున్న మరో అమ్మాయి దుకాణా వైపు దారితీశారు. రామలింగం సుందరం భుజంమీద చెయ్యివేసి దగ్గరకు అదుము కుంటూ వాళ్ళకు కాస్త వెనుకగా నడవడం మొదలెట్టాడు.

వాళ్ళిద్దరూ వెనక్కి తిరిగి చూశారు.

రామలింగం నవ్వాడు.

‘ఎవరోసరా వీపాట్లు? గారి కోసమేనా?’ అన్నాడు సుందరం

‘ఛా! ఆమె నాకు చెల్లెలి వరస!’

‘నాకు తెలియదులే!...అయితే మరెవరు?’

రామలింగం కాస్త సిగ్గుపడుతూ అన్నాడు... ‘గారి పక్కనున్న పిల్ల!’

అలంకరణ సాధనాలు అమ్మే దుకాణం ముందు అమ్మాయి లిద్దరూ ఆగారు. అన మి తుడు వలచిన పిల్లను పరీక్షగా చూశాడు సుందరం. ఆ అమ్మాయి నల్లగా వుంది. వల్లగావున్నా, అందం గానె నంది. నడుము నన్నగావుంది. విరంతు తెల్లచీర కట్టుకుంది. తెల్లటిరసక తోడుక్కుంది. రవిక లోపలి బాడీ కనిపిస్తోంది. ఆమె రెండుజడలు వేసుకుంది. అలలో మల్లెలుముడుచుకుంది. రామలింగం పైపుటిరమాపులు చూస్తోంది. ఆ కళ్ళు లెల్లగా పున్నాయి. కారణం రెండుండె చూటిమాటికి నవ్వుచూ వుంది. ఆ పళ్ళు తెల్లగా పున్నాయి.

సుందరం నవ్వాడు, ‘ఎవరూ ఆ లెల్లపిల్ల?’

‘చూ వీడిరొనె వుందిరె!’

‘పెళ్ళి వేసుకుంటావా?’

అతడు ఎదురుచూడని జవాబు వచ్చింది.

‘దానికి పెళ్ళయింది.’

‘నువ్వు చెస్తున్న పనులు నాకెం నచ్చలేదు.’ అన్నాడు సుందరం, కాస్తేసాగి.

‘ఎందుకూ?’

‘ఆ అమ్మాయికి మొగుడున్నాడు.’

‘వుండని! ఆ జ్ఞానం దానికె చెప్పాడు నా కెందుకుండాలిరా?’

సుందరం నవ్వి ఆమెవైపు చూశాడు. ఈసారి అందంగా కనిపించలేదు. ‘ఫీ ఫీ! ఇంత నల్లగా వుండేం?... ఎంత అనవ్యంగా వుంది! చూడటానికే ఏవగింపుగా వుంది’ అనుకున్నాడు.

అమ్మాయి లిద్దరూ అక్కణ్ణించి కదిలారు. ఆ నల్లటి పిల్ల ఒయ్యారంగా నడచిపోయింది. కొంగు చంకకిందిమండి లాగి, చేత బట్ట

కుంది. గారిరో చాలా కృదువుగా, పెళ్ళికాని ముగ్గులా కన్నెగిల్ల వేషం వేసిన సీనియర్ తారలాగా మాట్లాడ తోంది.

వాళ్ళిద్దరూ ఓ పెద్ద గుంపువద్ద ఆగారు. రామలింగం, సుందరం వెళ్ళి గుంపుకు మరోవైపున నిలబడ్డారు.

‘పిల్లలంతా కూర్చోవాలి!’ అన్నాడు గరడీవాడు.

‘బలిచించావురా తండ్రి!’ అన్నాడు రామలింగం మెల్లగా. అవ తలివైపున-ఎవ్వయెదురు ఆ అమ్మాయి బాగా కనిపిస్తోంది. సుందరం భుజంమీద గడ్డం ఆనించి, ఆమె కళ్ళలోకి చూస్తూ, సైగలుచేస్తూ నుంచున్నాడు రామలింగం. ఆమె కొంగు నోట్లా పెట్టుకుని చీుచూ నవ్వుగా నవ్వుతోంది. పక్కనున్న గారి భుజం మీద చెయ్యివేసి, దగ్గరకు జరిగి, ఆమె చెవిలో ఏదో చెప్పింది. గారి నవ్వింది. ఆ నల్లమ్మాయిలాగా తెచ్చికోలు నవ్వు కాదుండా నవ్వాజ మైవ నవ్వు నవ్వింది.

గారి సుందరంవైపు ఓసారి చూచింది. ఆ చూపులో అతనికి హేళన కనిపించింది. ‘నువ్వుక్కడున్నావ్, తా దేవ్వా? నన్న నాలుక కోస్తానవ్వుచుటు ఎంతమ చెకానో చూశావా?’ అంటున్నట్లుంది.

అతడు ఆమెవైపు చూడటానికి, ఆమె కళ్ళముందు నిలబడటానికి పిల్లలనుచున్నాడు.

గరడీవాడు అండర్నీ హెచ్చరిస్తున్నాడు. ‘మీ జేబుల్ భద్ర మండి! నేను యిక్కడ గారిడీ చెస్తావుంటే, మీ వెనకాల జేబు దొంగలు గారిడీ చేస్తారు నాయనా! ఒక కన్ను యిక్కడపెట్టి, ఒక కన్ను మీ జేబులమీద పెట్టుకోండిసార్! రెకుంటే మీ జేబుల్ మాయం తండ్రి!’

సుందరం జేబు తడుముకున్నాడు. డబ్బులు మాయం కాలేదు. అతడు పక్కకు లిగి చూశాడు. తన మిత్రుని జేబుల్లోని డబ్బులు కనిపించలేదు. ఆ జేబులు కనిపించలేదు. సదరు జేబులకు నంబంధించిన బట్టలు కనిపించలేదు. ఆ బట్టల్ని లోడుక్కున్న రామలింగం అనబడే శాల్తి కనిపించలేదు.

సుందరం ఆ నల్లటి పిల్లకోసం చూశాడు. ఆమె కూడా మాయమైపోయింది. గారి ఒక్కతే నిలబడివుంది.

(స శే షం)

చ ర్చ :

“బాలవ్యాకరణము -

త్రిలింగ లక్షణ శేషము”

శ్రీ పాతకోట రాధాకృష్ణమూర్తి

నేను జూన్ నెల “భారతి” లో “బాలవ్యాకరణము త్రిలింగ లక్షణ శేషము” అను నాగళ్ళవారి వ్యాసమునుగూర్చి యొక రెండు ప్రాసెతి. తదుపరి వారు సెప్టెంబరు నెల “భారతి” లో దానికి సుదీర్ఘముగా సోత్సాన పూరిత సమాధానము ప్రాసెరి. దానిపై నా యభిప్రాయములుంకించు చున్నాడ.

నాగళ్ళవారు పక్షపాత రహితులు-స్వచ్ఛ భేద శూన్యులు-సమచిత్తతాధావులు. కావచ్చు. వారిమాటలలోఁ జెప్పవలెనన్న “శ్రీ పాతకోట రాధాకృష్ణమూర్తి యనువా” రను వాక్యమే వారి పై చూటలకుఁదారకాణ. వివేచిత.

నాగళ్ళవారి వ్యాసము ముఖ్యోద్దేశమిదియట—“సిరాసాచార్యులవారు త్రిలింగ లక్షణ శేషమునందు నెలకొల్పిన కొన్ని లక్షణములు చిన్నయమూరికిఁ దెలియునని నిరూపించుట.”, వారి వ్యాసము నకుఁ జారిత్రకాంశములున్నవట. వీరు వైయాకరణులగుటయేకాదు చారిత్రకజ్ఞులని యిందు మూలమునఁ దెలిసినది. చారిత్రక సత్యము అనే వీరు మూడలగఁ గైకొనిరట! అన్యములు గహింపరైరి? తావదేవాప్తు. “నేనీ పని సేయుట దురభిమానముగాఁదొచినది పను చిత్తులగు మూర్తిగారికి! అది నా దురభిమానము గాదనియు పారి ప్రతిభా నిదర్శనమనియు ముద్దగట్టిన మూర్తిగారు గుర్తింపక శవుట దురదృష్టము”. ఆహా! ఏమి రచనాచణత్వము! ప్రతిభా

రాశి భూతులన్నమాట నాగళ్ళవారు. వారికిది సహజ సిద్ధమని తావింపవచ్చునేమో? సూరిగారి ప్రతిభమాపుటకే వీరి వ్యాసము ప్రాసెనారా? సూరి ప్రతిభావంతుడనియు నాచార్యులవారు గారనియు దీని యర్థము గాదా? వీరికి “ప్రతిభ” యను పదమునకుఁదెలిసిన యర్థ మెటువంటిదో పండితరోకము విరొకించుత! వీరి నిష్పక్ష పాత బుద్ధి శ్లాఘనీయము గాదామరి?” ఆచార్యులవారిపట్ల నా కెట్టి యశూయయు లేదు. “ఆహా! సూరిగారి ప్రతిభనె వీరు గుర్తింపినారుగాని యాచార్యులవారి ప్రతిభ నేల గుర్తింపరైరి?

నాగళ్ళవారు “ఆచార్యులవారి యగుణములను మాత్రమే నేను జూచితినిని వారి యభిప్రాయము. అనగా నాచార్యులవారిలో దోషము లున్నరని వారంగీకరించుచున్నారన్నమాట. ఇది వారి యాచార్యము నకు గుర్తు.” బాగున్నది యీ వచన రచన. పరి గృహిల్పిలో సూరి దోషరహితుడని. ప్రమాదో దీమలా మహి. సూరి రచనలో నన్నియో దోషములున్నవనియు చాల ప్రయోగములు సూరి సాధింప రేదనియు వ్యాకరణవేత్త రెజింగినదే. వైయాకరణ ఖహమల మాట నిటఁ దడవనేర? నాకు దివ్య చచ్చువు లేదు. మానవ మాత్రుడను. చర్మ చచ్చువు మాత్రమే నాకున్నది”—ఇది వారి పాండిత్య శౌండిమమునకు నిదర్శనమా? “దివ్య చచ్చువు”— అరు పదమునకు వారు గహించిన యర్థమది అతడు కత్తియనుచో నీతడు కత్తియగునా? విజ్ఞులు గహింతురు గాక ఏమిసేయుదు!

నాని చిలుక పలుకులని వారు చిలుక పలుకులు పలికినారు. వీరి విజ్ఞులే సార్వజనులు, జాతీయమున కర్తవ్యమంతా తమే గ్రహించినారు. పూర్వము పశు పక్ష్యాదుల గూడ భారాళముగా మాట్లాడెడివని యనేక గంధముల వలన దెలియుచున్నది. ఇంతెందుకు-పింగళి సూరన కళాపూర్ణ దయముతో శిశుముఖియను శిశుమునుగూర్చి చదివియే యుందురు నాగళ్ళవారు! అవియు చిలుకపలుకులేగదా!

“నేనాశించిన పదవి వారికిఁ బ్రాప్తించిన యెడల నారు వారి పట్ల వైరము గలదని యనుట కవకాశముండెడిదిదేమో?” అట్టి సన్నివేశము పైతము సంభవింపదయ్యే” ఏమా పదవి? ఏమా సన్నివేశము? ఇదేదో ప్రపేళికవలె నున్నది? లేక పురాణగాథ యేమైన నున్నదేమో నాగళ్ళవారే సెలవీయ నమర్చులుగదా!

“రాధాకృష్ణమూర్తిగారికి నా వ్యాసమేగాదు బాలవ్యాకరణ రహస్యమును బట్టుబడలేదు.” ఓ యాంధ్రదేశమా! యింతటి వైయాకరణిని-బాలవ్యాకరణ రహస్య తత్వచింతామణిని గుర్తింపని నా యీ బుద్ధిని మన్నింపుము! నాగళ్ళవారు వ్యాకరణ పాఠానిధిని నిధించినవారు. వారి వ్రాతలే వారి వ్యాకరణ రహస్యజ్ఞాతను జాటు చున్నవి. వారు మూర్తిగొన్న వ్యాకరణ స్వరూపులు. అందునా బాల వ్యాకరణ సూక్ష్మాన్ని యిట్లు రహస్యజ్ఞాతలు” అహ! ఏమీ యీ స్వవచన పాటవము.

“మీ రాచార్యులవారిని ద్వేషించు చున్నారు. సూరిపట్టి మీకుఁగల దురభిమానముమెందు. ఆచార్యులవారు చెప్పింది యెఱిగిన సూరి వానిని బాలవ్యాకరణమునఁ దేర్పలేదేమి? సూరి స్మృతముల కపవాదములు లేవా? అను విచండవాదమునకు దిగిరి” ఈ మాటలన్నియు నేనన్నట్లు నాగళ్ళవారు వ్రాసిరి. గుమ్మడి కాముల దొంగ యెవరన్న బుజములు తడుము కొన్నట్లున్నది. నా వ్రాతలు వారికంత చక్కగా నర్థమైనవన్నమాట. ఇది వితండవాదము! ఈ మాటకర్తము వారు చెలిసి ప్రయోగించారో? తెలియక ప్రయోగించారో? నా రేణి చూచిన వారికిని నా వాక్యములా లేక నాగళ్ళవారి యనుయాయీ జనిత వాక్యములా యని తోపకపోదు. దీనికి

“తద్యవములందు నలమ రేసము కలదు.” ఇది యాచార్యుల వారి స్మృతము. “తటరేసము తద్యవములందు లేదు” ఇది సూరి స్మృతము. నాగళ్ళవారు చాలకాలము శ్రమపడి ప్రయోగములు చూపినారు. తథాస్తు. ఈ శక్తియు తద్యవమని-యిందలిది శకటరేసమని విష్కర్షగా నిరూపించు లక్షణము లేదని విజ్ఞులెఱింగినదే కాని—

గీ. “తెఱకొన జూచి నగియు నీ పాటుఁడధము డగుట-” అని “పాటుడు” రోని శకటరేస ప్రాంతిదే నిది తద్యవమని వ్రాసినారు. ఇది దేశ్యమని శ. ర రో పుష్కముగా నున్నది. ఇదియే వీరి ప్రయోగ ప్రదర్శన యైపుణి.

అత్యాచర మసందిగ్ధం సారవ ద్విభృతో ముఖమ్
లస్తాభ మనవద్యంచ స్మారం స్మృతవిదోవిదుః

ఇది స్మృతలక్షణము. ఈ లక్షణము విష్కర్షగా సూరి పాటించె నన్నచో దై సందేహమును దీర్చి మాత్రము నాచేత గవించె? ఆత డొక్కొక్క వర్ణము మొక శబ్దసాధుత్వమున కొక స్మృతము నిర్మించినాడు. కొన్నింటిని నివలించినాడు.

పయః క పయః. (ప్రకీర్ణ. 5) బాల.
స్యజకి నిర్మించి గుణంబు లేదు. (క్రియా 69 బాల)
నువర్కంబు రోపించు (ఆచ్ఛిక. బాల. 20)
తుది యక్షరంబు రోపించు (ఆచ్ఛిక బాల-21)
వేధ పురోధ స్వరోధసుడు (తర్కము. బాల 22)
నా శబ్దంబునను నావ యగు (తర-బాల. 63)

ప్రధ్వీవాని భగవద్బంబునకు భువియగు (తర్కము. బాల. 62)
ఇట్లు సూరించిన సూరిగారికి పై శబ్దము అసాధుత్వమును గూర్చి సూరించిన వచ్చెడి నష్టము రెడుగదా? నాగళ్ళవారు వారి ప్రయోగముల జూచువారుగాని నేను చూపిన సూరిని పాత విషయము పేర్కొనరైరి. ఇదియే వారి రంక పాటవము.

పేట విషయమున నా వాక్యమును నాగళ్ళవారర్థము చేసి కొన్నట్లులేదు. నాగళ్ళవారి కర్తవ్యము తెలియుట సాధ్యమా? కాన

వారు విపరీతముగా వ్యాఖ్యానించినారు.

జవ్వనంబున నా ను నకార విషయము. ఈ విషయమున వారెందులకో శాంత గంభీరు లైనారని లోచించుచున్నది. 'బాలవ్యాకరణమున లేకపోవుటకుఁ దగదనా ప్రణాళికయే హేతువు. సూరికిఁ దెలియునని నిరూపించుట నా లక్ష్యము.' వీరి లక్ష్యము కొనియాడ దగినదే కాదనను. కాని సూరికిఁ దెలియని యెన్నో విషయముల నాచార్యులవారు-చూపించినారే వారి నేల వీరుగైకొనరు? దీనివలన నాచార్యులవారిపై నాగభ్యవారికిగలది దురభిమానము గాదా?

ద్వంద్వంబునం బదంబునయి పరుషములకు గవడదవలగు
(బాలవ్యా-సంధి. 15)

కొన్ని యెడల ద్వంద్వంబునం బదంబుమీది చ త వ లకు
న ద వ లు గానంబడవు. (త్రిలింగ-సంధి. 6)

నాగభ్యవారు చెప్పినట్లు పై సూరి సూత్రము నిర్వచియేయైన అందవందములు-కండతుందెములు-రాకపోకలు మన్నుగు ప్రయోగము లెట్లు సిద్ధించును.

అన్యంబులకు నహిత మిక్కార్యంబులు కొండొకచో
గానంబడియెడి. (బాలవ్యా)

నిన్నడుదులన్ నెఱిదగు (త్రిలింగ)

అటు నెఱ + నడుము = నెన్నడుము. పూర్ణమైన నడుము. కాని నెఱ + నడ = పూర్ణమైన నడక యందుమా? అందువలన నెఱి + నడ = అందమైన నడకయనవలెనని యాచార్యులవారు సూచించిరి. ఇంట్లే పూబోడి సూరి సాధారణము కాని ననబోడి విరిబోడియనునని పూవుంబోడినరె ననంబోడి, విరింబోడి యని సూరి మతమున కావలసినవచ్చును. అట్టి పెక్కు విషయముల నాచార్యులవారు తెచ్చిరి. అందులకె యిది త్రిలింగ లక్షణశేషము. నాగభ్యవారిన్ని విశేషములు చూపిన యాచార్యులవారిని కొందెమైనను నోరార మెచ్చుకొనలేకపోయిరి. వారి యభిమానమాపాటిదికాదామరి?

"లజ్జావారిధి దిగి" అని నేను చూపిన పాఠము వావిళ్ళవారిని వలచి వ్రాసిన వ్రాతలట. అని య పమాణమట. వీరు చూపిన "తగ" ప్రయోగములు వావిళ్ళవారి పుస్తకములలోనివిగాదా? "తగ" యనుటయే సమంజసమని వారెంతయో శ్రమదీసికొని ప్రయోగములు సందర్భశాస్త్రమురైనను కాలహరణమునకై పెక్కు చూపిరి.

ద్రౌపది కృష్ణునితో నన్నమాటలివి -

"ఈపు మనంబునన్ మరచిరే నభ్యోఁ దనచీర యెల్లనో
గా విడిపంపనందరుచు గల్గియు నిర్దయురై కనుంగొనన్
హో వసుదేవపు ర యర నక్షమ వ న్తము లిచ్చినచ్చు ల
జ్ఞానసరాలో మునిగి చావఁయుండక సుద్ధరించుటల్."

ఇందును "లజ్జావనరాలో మునిగి" యనియే శాస్త్రీక శిల్పవేత్తయగు పినవీరభ ద్దుడు ప్రయోగించినాడు వారికిది పాత్ర గంభయోగద యందు వలన గుర్తింపరైతి. ఇది దురర్థమో సదర్థమో ఏమో గమనించురుగాదా!

"అనేక కర్తృక కీడులు సమీపకర్తయొక్క లింగవచనంబు లగు"-ఆచార్యులవారి సూత్రమిది "వారా చాద్యులవారిని సమర్థించుటకు దిగి వడిన టంబాలిన్ని యన్నిగావు అవి యన్నియు వారి వ్యాకరణ శాస్త్ర సత్యము పునాదిలెనిదని ఋజువుచేయుచున్నవి." ఇవి నాగభ్యవారి మాటలు. వీరా శాస్త్రమున బాగుగా బురదీ కలిగినవారిని పరోక్షముగా వారే చాచుకొనుచున్నారు. ఇందఱునో ఋజువు అని నడుటకు మారుగా రుజువు అని వడినది. అది ముద్రాశాక్షరమా? లేక వారి చేచ్చివ్రాతయో? వీరి వ్యాకరణ శాస్త్రసత్యము నిరుపమానము - నిచ్చలమని చెలియుటకై వీరు పామపడుచున్నారనిపించును." ఆచార్యులుగారు చెప్పిది నిర్ణయి విధిగాదు. అగునని సూత్రమున నున్నంత మాత్రమున నది నిర్ణయమని భావింపరాదు. ఇవి వారు చేసిన వ్యాకరణశాస్త్ర రహస్య ప్రయోగములు" ఇవి నాగభ్యవారి మాటలు. వేనన్నని వ్యాకరణ శాస్త్ర రహస్య ప్రదేశికములట. వారికి వేనెప్ప డునదేరించిందో నాలు చెలియిడు. అవి రహస్య ప్రదేశములు గదా! ఇందు వారి గళగా పాప మంటిది. అగునన్నచో నితరునియూ యర్థము? దీనివలన నాగభ్యవారి వ్యాకరణ శాస్త్రశ్లాఘనము చెటలెల్లమగుచున్నది. "క్షుణ్ణము నంది బహళముగానగు"నని సూరి సూత్రము. ఇది బహళమునాదా? మరి "అగు"నని ప్రయోగించెనెల? ఆ దళ ప్రయోగమే? ఆచార్యులవారు నిర్వచింపగా భావించి యీ సూత్రము ప్రాసవంబు నాగభ్యవారు భావించుట వారి శాస్త్ర పరిజ్ఞానమునకు నిమిషము. ఆచార్యులవారిది త్రిలింగ లక్షణశేషమని నాగభ్యవారే యంగీకరించుచున్నారు. సూరిని యవసగ్ర మగుటచే నిది ప్రయోగశాస్త్రము. వ్యాకరణ మెప్పుడు ననకగ్రమే. ప్రవాసమునకే శబ్దశాస్త్రము కరుణించుండును. అట్టి వానిని నన్నింటిని సాధించుట ప్రభువు వ్యాకరణము

దూర్వేదము. అందుకొననే వ్యాకరణములు నిలబడుచుండును. అచార్యులవారి వ్యాకరణము సమగ్రమని చెప్పజాలము. “మూర్తిగ్రాహకాద్యు వారిని తమ పాండిత్యమునకు బలిచేయుచున్నారు.” నాగళ్ళవారి యీ మాట సందర్భ రహితముగా నున్నది. “అగు”నన్న దానిని నిత్యమని భావించి రాద్ధాంతము పేయుట వారి వ్యాకరణజ్ఞాతకు ప్రత్యక్ష నిదానము.

“సంస్కృతమున సాణిని సూత్రములకు వార్తికములు వెలసి నవి. వానికి పరిణతి సహజాప్య మవతరించినదిని తమ సంస్కృత వ్యాకరణ శాస్త్ర పాండిత్యము ప్రదర్శించి మూర్తిగ్రాహక పాణినియులు వ్యాకర సూత్రములను సంజ్ఞా-పరిభాషా-విధి-నియమాలి దేశాది కారములని యాటఁ లెగలుగా విండించిరన్నమాట మరచిరి. అచార్యులవారి సూత్రమొ షడ్విధ సూత్రములలో నెదియుగాదా?” నాగళ్ళవారు నా మాటలకు విపరీత వ్యాఖ్యానము చేసెదరు. నా యుద్దేశ్యము “అగు”నని యున్నంత సూత్రమున ఏమిట తము కానక్కరలేదనియే. అది నియమము. వారిది గుర్తింప నుండుట నా దోషమా? “కర్మధా యంబులం దుత్తన కచ్చ పరంబగునపుడు టుగగమంబగు” ఇది నాగళ్ళవారి మతమున వారు నెప్పునట్లు సంజ్ఞా పరిభాషా-విధి-నియ-మాతి దేశాదికారములలో నే లెగకు చెందునో? విధియన్నచో బ్రక్కటెముక యిత్యాదులు సాధువులు గానేరవుకదా? ‘కర్మధార యంబునందు పేర్వారుల శబ్దముల కచ్చ పరంబగునపుడు టుగగ మగు పరిభాషనగు’ననునది విభాషకే యన్వయించునా? త సూత్రముచే నున్నత స్త్రీ సమముగా కొన్నింటిమీదనే యచ్చుకు టుగమము విభాషగనగు. కాని ఫలంపులవిగాద నిత్యమనిపించును. నరస పుటలుక-సముదపు టొడ్డు మున్నగునవి. మరి యిప్పుడు సూరి సూత్రమున విభాష యన్నది శాస్త్రకమా? దీని నేమనకలె? అగును నిత్యమునను రెండింటికీ భేదము నాగళ్ళవారికి దోయునా? అగునని సూత్రించిన సూత్రము నందలి విధికి భిన్నముగా ‘వేదక విధియు ఉనంతవరకు ని నియమము పవర్తించునని యుక్తియు. భిన్నముగా విధించినప్పుడి సూత్రము పవిత్రమేయను. అత్తునకు సంధిసహ శముగా నగునను సూత్రము గైకొందము. ఉదాహరణము లందలి పదములకు మొదటి యచ్చు, న్నోటి నిచ్చినాడు.

రాముడు + తడ = రాముడతడ

సోముడు + తడ = సోముడతడ

మోము + తడ = మోముతడి

అలలు + అక్క = అలడెక్కడ

అలలు + ఒకలు = అలదొకడు

ఇందు యుక్తి అను నచ్చు నీయలేదు. దాని గారము ప్రకిర్ణక విచ్చేడు మొదటి సూత్రమున యుక్తియును రతి యుక్తియుగా నిర్ణయించుట. అలలు + యుష అలలు బుషి యనియే యుండును. మువ్వము రక్క తుల్యమగుట సాధికన కాశములెను. ఇట్టివాని రవకాశము కల్పించుటకే సూరి యీ సూత్ర మున నిర్ణయక యగుని సూత్రీకంచెను. అందుననే తర్వాతి సూత్ర మున కవకాశము కలిగినది. ఇది లెలియదు గనుకయే నాగళ్ళవారికి నేనింత విఘ్నముగా దృఢమి వచ్చినది. ఇప్పుడిది విధి సూత్ర మగునా? నాగళ్ళ వార్షిట్లు సంజ్ఞాపరిభాషాదులలో నిది దేనికి పట్టును? వారి ట పకారము చెప్పినచో బాలవ్యాకరణము తరిగి వ్రాయవలసి యుండును. అప్పుడు చిన్నయసూరి వ్యాకరణ సంప్రదాయమెటుగని యవచ్చి పాలగును. నాగళ్ళవారు సూరిని తమ వ్యాకరణ పాండిత్యమునకు బలిచేయుచున్నారు. వ్యాకరణవేత్త లిది పరిశీలించురుగాక.

“సూరి పర్వెటూరి నెఱుగనివాడు గడు”-ఇత్యాది నాగళ్ళ వారి వాక్యము లేరులకు ఉదాహరణముచే తోయదు. సూరికి శబ్దములు తెలియము కొందమా? ‘వ్యాకరణ వేత్తలు కొన్నింటికిమా అమే సూత్రములు నిబద్ధింపగలరు.” అని నేను వాసిన వాతలు సక్రమ ముగా నగ్దముచేసికొనలేదు. అట్లయిన నింత సిద్ధాంత రాద్ధాంతము జరిగెదెదిగాదు.

నాగళ్ళవారు నన్ను తమ సంస్కృత వ్యాకరణ పాండిత్యము ప్రదర్శించినా” రని సోల్కంతనముగానన్నారు.

నా మాటల సపార్థము చేసికొని నాగళ్ళవారే విధముగా పలికి నారు. విద్యర్థికి మిందలి నిజానిజము గుర్తింపకుండునా? “అవి నన్నేగదు సూరిగూడఁ గలెను” నిమి యీ వాక్యము? సూరికి నాగళ్ళవారికి పోలికయా? ఇది స్వభావోక్తియా? అలిశయోక్తి యా? రెక యుత్పేక్షయా?

చెప్పండి చూద్దాం

భారతదేశం వెనుకబడిన దేశం అని మనం అంటున్నాము కదా. మరి మన దేశంలో తయారైన చిన్నాలు ఇతర దేశాల్లో మన్నన పొందుతున్నాయా ఎక్కడెక్కడ మన చిత్రాలకు అంతర్జాతీయ స్థాయి ఉత్సవాలలో మన్ననలు వచ్చాయో చెప్పండి చూద్దాం.

మీరే చెప్పండి మాకు జ్ఞాపకం లేదు.

ఎప్పటి దప్పుడే మరిచిపోతుంటే ఏలా స్వామి!

కెనన్, శాన్ ఫ్రాన్ సిస్కో, మనిలా, వ్యాంకోవర్, స్రాట్ ఫోర్డ్, ఒంటారియో, వెనిస్ ఇంకా ఇంకా... ..
... .. ఎన్నో చోట్లు.

ఆ మర్యాద ఆ గౌరవం మనం ఇక ముందు కూడా నిలబెట్టుకోవాలి. ఆ ప్రశంసలు అన్నీ వెనుకబడిన దేశం కదా అని దయలించి ఎవరో ఇచ్చినవి కావు. మన ప్రతిభ చేతా సామర్థ్యం చేతా మనం గెలుపుకొన్నావే.

మన రాష్ట్రంలో చలనచిత్ర అభివృద్ధి సంస్థ ఏర్పడబోతున్నది. దక్షిణ భారత చలనచిత్ర పరిశ్రమలో ఇది ఒక చరిత్రాత్మకమైన, అపూర్వ సంఘటన.

ఈ సంస్థ ఏమి చేస్తుంది?

♦ చలన చిత్రాల సృష్టికై స్టూడియోలు, లేబోరేటరీలు, థియేటర్లు, రంగస్థలాలకు రుణాలు ఇస్తుంది.

♦ అత్యంత ఆధునిక పద్ధతులలో చలనచిత్ర పరిశ్రమను అభివృద్ధి పరచేందుకు సాంకేతిక, సంఘిక సౌకర్యాలు కలిగిస్తుంది.

వ్యాపారరంగంలో

♦ సినిమటోగ్రాఫ్ తయారీబంధమైన వివిధ రకాల సామాగ్రి వ్యాపారం కొనసాగిస్తుంది. చలన చిత్ర పరిశ్రమకు సంబంధించిన ముడిసిల్కు, రసాయనపదార్థాలు, మేగ్నటిక్ టేపులు, ఫోటోగ్రాఫ్లు మున్నగువాటి దిగుమతులకు ఏర్పాటు చేస్తుంది.

♦ చలన చిత్రాల ఉత్పత్తిలో కళాత్మకమైన సాంకేతికమైన ప్రమాణాలను పెంపొందించటానికి వార్షిక చలనచిత్ర బహుమతులు కార్యక్రమాలు, చలన చిత్రోత్సవాలు సోటీలు మున్నగు వాటిని నిర్వహిస్తుంది.

♦ థియేటర్ల స్థాపనకు తోడ్పడి, ఇందు కొరకు అవసరమైన చోట్ల పెట్టుబడి రుణ సౌకర్యాలు కల్పిస్తుంది.

తెలుగు లిపి సంస్కరణ కొన్ని సమస్యలు - సమాధానాలు

డా. బయ్య వెంకట సూర్యనారాయణ

ఒక్క బ్రహ్మలిపి తప్ప తెలుగులిపియేకాదు ఏలిపి అయినా మార్చడానికి వీలులేదనిదికాదు. బ్రహ్మలిపి కాకపోయినా వాహ్మలిపి వేసిన వేషలేకదా! ఈనాడు మనం భారతదేశంలో చూస్తున్న లిపి భేదాలు! లేదా ఎక్కడ ఉంది! అంటే ఆ మార్పులన్నీ ఎవరూ పనిపట్టి చేసినవికాక, వ్యవహారంలో కాల క్రమంగా వచ్చినవి కావడం చేత వ్యవహరించే జనులకు వింతగా కనిపించకుండానే స్థిరపడిపోయాయి. కమిటీలు వేసి ఈనాడు మనం చూస్తున్న, లేదా చేద్దామని అరాట వదులుతున్న మార్పులన్నీ పై విధంగా కాకపోవడంచేతనే అనేక నివాదాలు చెలరేగుతున్నాయి. అయినా పంచధారాలనూ తొంగదీసు కున్న ఆరవభూతమైన మానవుడు ఈ చిల్లర అల్లరులకు తొంగి పోయి అవసరమైన అభి సాయానుకూడా ఆచరణలో పెట్టలేనంత అసమర్థుడు అయిపోయేడంటే నేను నమ్మను. మిమ్మల్ని నమ్మ నివ్వను.

మారుతూన్న ప్రపంచంలో-ఏమాత్రం మారనే మారను- అన్న మానవునికి మరణమే శరణం. అలాగే మార్పు గోరంతకాగా, మారాలి అన్న ఆరాటం కొండంత అయినా మానవునికి అరణ్యమే శరణ్యము. గరి శీలుడైన మానవునికి యాన సాధనాలు అవసరమే కాని, అలాటి ప్రళియాన సాధనాకీకే చేరుకుకూడా అవసరమే- అన్న సంగతి మరిచిపోతే చాలా ప్రమాదం.

ఇంకాకూ పెద్దదలుచుకున్నదాని సారాంశం ఏమిటంటే - మార్పు ఏదైనా కేవలం మార్పుకోసమే కాకూడదు. అది అవసరమైనదీ, ఆచరణయోగ్యమైనదీ, సమర్థించదగినదీ కావాలి. అలాగే ఆరాటం కొద్దీ అప్పటి స్థితికి ఏమి అతకనంత లంహణమైన పరివర్తనాలకూడా అంద ఆరోగ్యకరం కాజాలదు. ఒక వేదరాలికి దాని చినికిపోయిన మురికి గుడ్డలు పారవేసి కట్టుకోమని కాస్త గట్టిగా ఉన్న

శుభమైన గుడ్డ ఇస్తే ఇబ్బంది లేదుగని, ఒక మహారాణివలె అలంకరించి పంపితే పాపం ఆమె పసిపాపలు ఆపుర్యమో అనుమానమో చూసి, అలా అలా పోరాడేగాని ఆప్యాయత, అనురాగంచూసి ఆమె ఒడిలో వాలరు. ఒక జానికి తన భాష, తనలిపి మొదలైనవానిలో ఉండే సంబంధంకూడా చాలాటిదే. ఈ సంగతి దృష్టిలో ఉంచు కునే ఏమార్పులైనా సూచించవలసి ఉంటుంది.

ప్రస్తుతవ్యాసంలో తెలుగు లిపి సంస్కరణను సంబంధించిన రెండు అంశాలను గూర్చి నా అభి ప్రాయాసను తెలియజేయడానికి ప్రయత్నిస్తాను. ఇవి ప్రశస్తములు కాకపోతే ప్రశస్తములైన మార్గాలు నెరవేరడంలో కొంత సహాయకములైనా మంచిదే.

1. తెలుగు కన్నడ లిపులను ఏకం చేయడానికి వీలుగా తెలుగు లిపిని సంస్కరించడం.

2. ము దణకు అనువుగా తెలుగులిపిలో మార్పులు చేయడం.

తెలుగు కన్నడ లిపులమధ్య, బాషలమధ్య, జాతులమధ్య చాలా చాలా వన్నిహిత సంబంధం ఉన్నమాట వాస్తవమే. ఈనాడు వేరు వేరు ద్రావిడ బాషలుగా రూపొందిన ఎన్నోబాషలకు ఒకప్పుడు ఒకటిగా ఒకేరూపం ఉండేది. అలాగే ఈనాటి భిన్న లిపులకుకూడా ఒకప్పుడు ఒకేరూపం ఉండేది. అలాఅని విడిపోయినవాటిని ఇప్పుడు ఒకటిగా చేయడం సాధ్యమా? ఒక గిన్నెలో ఒకటిగాఉన్న పెరుగును చిలికివెన్న తీసి, కాచి నేయి రయారుచేసినపుడు అది మజ్జిగ, నెయ్యి అనే రెండు మూర్తులై రెండు ప్రాంతాలలో భిదపరచవలసి వస్తుంది. లప్పుడు - అరె! వీటిని రెండు ప్రాంతాలలో జా గత్త పెట్టడం చాలా న్యూనెప్పుగా ఉంది, నెరుకటివలె ఒకే పాతలో ఉంటే నదు పాయంగా ఉంటుంది-అని ఆరెంటిని కలిపి ఒకేప్రాంతలోపోయ్యాలమా!

మళ్ళా పెడుగుగా మార్చినేయగలమా? అందుచేత ఈ రెండు లిపులనూ ఒక్కటి చెయ్యాలి అన్న ఉద్దేశం ఎంత ప్రశస్తమైనదైనా అది అంతగా ఆచరణ సాధ్యం కానిది— అని తెలుసుకోడం మంచిది. ఇప్పటి రెండు లిపులలో ఓకదానిని పూర్తిగా విడచి, ఇరుసక్కాలనూ ఒకే లిపిని ఆమోదించడం ఒక మార్గం. కాని ఉదయవక్కాలనూ కష్టమైనవి సమసాక్ష్యంలో లేని ఏ ఒప్పందమైనా ఎలా సాధ్యమవుతుంది? రెండు లిపులనూ మార్పుచేసి, ఏకరూపత సాధించే ప్రయత్నం ఇంకొకటి. ఈ మార్పు ఒకటి, రెండుకంటే ఎక్కువ అడుగులు వేస్తే ఇరుసక్కాలలో ఏ ఒక్కరికీ తమ లిపి తమదిగా తోచని ఒక వింత పరిస్థితి ఏర్పడుతుంది. ఇంత కష్టపడి రెండూ ఒక్కటి చేసివేసినా తాజావేదం ఉండనే ఉంటుంది కదా! ఏమయినాసరే! రెండు లిపులూ ఒక్కటి కావాలి— అంటే భారతదేశం అంతటా బ్రాహ్మీ లిపినే అన్నిభాషలనూ ఎందుకు ఉపయోగించకూడదు?— అని నేనూ అడుగురాను. అందుచేత ఈ రెండింటిలో ఒక్కటి చేసి వేయాలి— అనే అసహజమైన పూనిక విడనాడి వాటిని అత్యంత సన్నిహితములుగా చేయాలి, పరస్పరావగాహన సాధ్యములుగా చేయాలి ప్రయత్నించడం మంచిది. ఈ సందర్భంలో నాకు తోచిన మార్గాలు ఒండు రెండు :-

I. రెండు లిపులవారినీ తమతమ లిపులను కొత్త లిపులుగా మార్చినేయనట్టిస్తే, రెంటిని సన్నిహితం చేసేసీ అయిన చిన్నచిన్న మార్పులకు అంగీకరింపజేయడం. ఎలాగంటే—

a. కన్నడ లిపిలోని రలకట్లను తెలుగొండివలె పంచుకుంటా వాయమనడం. (అప్పుడని చెలుగు లిపిలో సమానం అవుతాయి. ఆ అక్షరాలు ఇంకా చుట్టుకుపోతుంటా అరికట్టడానికి ఇది సహకరిస్తుంది కూడా.)

b. ఘ, ఙ, ప, ఫ, ష, న — అను అక్షరాలలో తలకట్టు క్రింది చుక్క తొలగించడంలో ప్రమాదం లేదనీ, అలా తొలగించడం వల్ల అవి ఏ ఇతర అక్షరాలతోనూ అభిన్నములు అయిపోదంచేసినీ కన్నడ లిపి ప్రాసేవారితో చెప్పడం.

c. ఏ, క, ఖ, ఙ, ఇ, త, థ — వంటి అక్షరాలను తెలుగు వారు కన్నడ లిపిలోని అక్షరాలకు సన్నిహితంగా ఉండేలాగ వాయడం.

(ఇలాగే వ్యంజనములకు స్వర చిహ్నాలను చేర్చే పద్ధతిలోకూడా

ఆచరణ సాధ్యమై, సహజవ్యములకు సన్నిహితమై ఉండే మార్పులూ చేర్చుచూ చేసికోమని ఉంటుంది.)

II. స్వల్పమైన మార్పులు చేసినా సన్నిహితములు కాని అక్షరాలను తమ లిపిలోని వానితోబాటు రెండవ లిపిలోని వాటిని కూడా తప్పనిసరిగా నేర్వకంపందిగా రెండు లిపుల వారిలో చెప్పడం (మన దాషలో సహజంగా రెకపోయినా తర్జుమాంకోసం ఒత్తడరాలు మొదలగువానిని ప్రత్యేకంగా విర్యరమముని తప్పనిసరిగా చిన్నప్పటి నులు స్తున్నామా! లేవా! అలాగే ఇదిను)

ఉ, ఊ, బు, బూ, వ, చ, హ — అలాటివి. (అందులో బూ, బూల వాడకం ఉక్కువ గనకనూ, వాటి స్థానాన గ్రుంకారు, రూ — ల వాడకం ప్రచారంలోనికి వచ్చుచున్నా చేతనూ ఆ రెండక్షరాలను గురించి అంత పరిశ్రమ చేయవలసిన అవసరం ఉండదు.)

ఇంతటిలో చెలుగు కన్నడ లిపుల ఏకీకరణం గురించిన అధి ప్రాయాలను చెప్పే ప్రయత్నం ముగిస్తున్నాను. వీరి కొన్ని సలహాలు మాత్రమే కాని సంపూర్ణములు కావని గమనింపవలసిందిగా నూ మనవి.

ఇక రెండవ సమస్య. చెలుగులిపిని ముద్రణకు అనుకూలంగా మలుచుకోడం ఎలాగ? అన్నది.

ఎన్ని ఇబ్బందులు ఉన్నా ఎందుకా, వానా సరాసరి ఇంటర్నెట్ కే దిగుమతి అవుతున్నా—మా తాతకచ్చిన ఇల్లు ఇది—అని అందులోనే కాలక్షేపం చెయ్యడమా! రెక తాతగారు కచ్చిన ఇంటిమీద మమత లేక కాదుగాని బుద్ధి ప్రకృత్యకంగా చిలని బాధ పెట్టోంది ఎందుకు?— అని తానూ, చిన కొడుకులూ కట్టుకున్న ఇంటర్నెట్ మారడమా! అన్నది ప్రస్తుత ఇరావత్తులనుండి అవాలగోపిలం వ్యవహారాల్లా వస్తున్న ప్రస్తుతపు చెలుగులిపి బాగుచేదనిగాని, దీనివల్ల ప్రజలు పెరిగి పోతున్నారనిగాని, దాన్ని ఇప్పుడు ఎలాగైనా మార్చివేస్తేగాని పాత దయిపోయిందనిగాని కాక—ఒక అత్యంత ప్రధానమైన సమస్యను పరిష్కరించడానికి ఈ ప్రస్తుత లేవన సమాధానంకోసం, సరమతం కావలసి వస్తోంది. తాపయెక్క మౌనికమైన వ్యవహారంకంటే లభితమైన వ్యవహారానికి, లభితమైన వ్యవహారంకంటే ముదితమైన వ్యవహారానికి ఈనాటి బీబీసీలో ఎంత ప్రాధాన్యం ఉందో అందరికీ తెలిసిందే కదా! నాటి మర బీబీసీలు చాలాచాలా వరుస ముద్రణలో ముడిపడి ఉండడం కారణంగా ఆ దృష్టిలో నేటి

తెలుగు లిపినే కొనసాగించడంలో ఉండే సాధక బాధకాలు ఆలోచించడం తప్పనిసరి అయింది.

మన ప్రస్తుతపు తెలుగు లిపి ము దణ విషయంలో మూడు చెరువుల నీళ్లు త్రాగిపూర్తి అయింది - అనేవారు ఇంకొకవంక ఆంగ్ల భాషలో ము దణ వింత సుభాషణ కదా ! అనీ, అందులో అక్షరాల సంఖ్య చాలా తక్కువ - అనీ దాన్ని పొగడడం కూడా వింటూ ఉంటాము. కాని ఆంగ్లంలో వ్యవహరించేలిపి ధ్వన్యాత్మకము కాదు - అన్న సంగతి మరిచిపోకూడదు. భిన్నవ్యయము ఒకే వర్ణమును వ్యవహరించుకొని కాలక్షేపం చేయడంలో గొప్ప ఏముంది ? మంచినిళ్లు త్రాగడానికి, ఎక్కడికో తీసుకపోడానికి ఒకే చెంబు వాడుకునే వ్యక్తి జీవితాన్నిచూచి, ఆహా ! ఏమి సరళమైన జీవితం గడుపుతున్నాడు ! అని ప్రశంసించే ప్రబుద్ధులను తగిన విధంగా ప్రశంసించడానికి తగిన పదాలు ఇవ్వలేకపోతున్న పవంచ భాషల పేదరికాన్ని చూస్తూంటే నాకు మతిపోతోంది. అలాగే అయితే తమిళంలో క ఖ గ ఘ ఙ అన్న అయిదక్షరాలకూ 'క' ఒక్కటే ఉంది. త్యాగరాజు రచించిన ప్రహ్లాద భక్తి విజయం తమిళలిపిలో ముద్రితమైన ఒక ప్రతిని ఒకప్పుడు నేను చూడడం తటస్థించింది. అందులో క ఖ గ ఘ -లు క, క₂, క₃, క₄ - అని ముద్రింపబడి ఉన్నవి. ఇదే చాలా సులభమైన పద్ధతి. అంటే నా సలహా ఏమిటంటే తెలుగులో 56 అక్షరాలు ఉన్నాయి గనుక అ-అన్న అక్షరం మీద మిగత 55 అంకెలూ వేసుకు పోతే పై మార్గంలో మనం ఒకే అక్షరంతోనూ, 10 అంకెలతోనూ సంపూర్ణ ము దణ విధానాన్ని చచ్చినంత సింపుల్ గాచేసి పారెయ్యవచ్చు. పరమాణువులో పరమాత్మను అంతా చూడగలిగితే ఇంక కావలసిందేముంది !

ఇంతకూ మార్పు అంటే, సార్వకం, సప్రయోజనంకావాలి. అక్షరాల సంఖ్య తగ్గితే సరళంగా ఉంటుందని తెలుగు వర్ణ సమామ్నాయాన్ని తిరుపతి తీసుకుపోవడంకాని, - మార్పు అసలే అంగికరించము, ఇప్పుడాన్న ఏ ఒక్క అక్షరంమీద చెయ్యి వేసినా ఎముకలు ఏరేస్తాం - అని బెదిరించడంగాని రెండూ మంచి మార్గాలు కావు. ఉంటే సావదిలోనూ, లేకపోతే శృశానంలోనే కాని ఇంకెక్కడికీ కదలడానికి వీలులేదని ఇల్లరికప్పుటల్కుని అత్తగారు శాపించినట్లు ఉంటుంది ఈ ధోరణి.

ఈ పేజీలో పడకుండా సహేతుకమైన ధోరణిలో

ఏ మార్పులు చేసి, తెలుగు లిపిని ముద్రణకు ఇప్పటికంటే అనుకూలంగా చేయగలమో పరిశీలించాలి.

కొన్ని సూచనలు :-

I అనువైన వేరకు అక్షరాల సంఖ్యను తగ్గించేమార్గం:-

a విడిచినను ప్రమాదం లేని వర్ణమును పూర్తిగా విడిచిపెట్టడం.

b అత్యంత సన్నిహితములైన కొందరి మార్పుచేసి ఒకే వర్ణములో సూచించుటకు అనువైన వర్ణములను అన్నింటినీ అంగికరించడం కంటే కొన్నింటినీ వదలి, వాటిస్థానే అట్టి మార్పులతో మిగత వర్ణములనే ఉపయోగించడం.

II. వ్యంజనములను జోడించడంలో మార్పు -

a వ్యంజనముపై స్వరము జోడించవలసినచోట్ల అకారానికై ఏ గుర్తునూ చేర్చకుండుట, మిగత స్వరాలను ఎట్టి మార్పు చేయక, అట్లే వాటిని ప్రక్కగా విడిగా వ్రాయడం.

b. ఒకటి కంటే ఎక్కువ వ్యంజనములు కలయు లావులలో కూడా అలాగే వానిని రూపాంతరీతం చేయడం కాని, ఒకదాని కంద ఒకటి వ్రాయడంకాని చేయక ఒకదాని ప్రక్క ఒకటి యదా కమంగా వ్రాయడం.

ఆంగ్లమున ము దణలో ముఖ్యంగా కనిపించే సాకర్యం ఇదే కదా! వ్యంజనంలో కలిసే స్వరాన్నిగాని, ఇంకొక వ్యంజనంలో కలిసే వ్యంజనాన్ని గాని రూపాంతరీతములు చేయకపోవడం, అన్నింటినీ వరుసగా ఒకదాని ప్రక్క ఒకటి వ్రాసుకుపోవడం మనకు ఆ భాషలో కనిపిస్తుంది. దాన్ని అంతగా సాగుడుతున్న మనకు ఆ పద్ధతులు ఇష్టమన్నమాటే! మరి దానికి తగువు?

పైన పేర్కొన్న సూచనలను కొందరి వివరిస్తాను.

I a. విడిచినను ప్రమాదం లేని వర్ణాలను పూర్తిగా విడిచిపెట్టడం:-

ఋ, ఌ, ౠ, (, చ, జ, ఱ - వీనిని పూర్తిగా విడువవచ్చు.

b. అత్యంత సన్నిహితములైన అనేక వర్ణములకుమారుగా కొన్ని వర్ణములకు కొందరి మార్పు చేసి మిగత వాటినికూడా సూచించడం ద్వారా మరికొన్ని వర్ణాలను తగ్గించడం:-

(1) హ్రస్వ దీర్ఘ స్వరాలకు వేరువేరు లక్షణములు వాడుటకు బదులుగా అకార దీర్ఘసూచక చిహ్నముగా '—' అను గుర్తును, స్వర సాధారణ దీర్ఘ సూచక చిహ్నంగా హ్రస్వ స్వరానికి కుడిపక్కగా ఉండడం. ఆ గుర్తును ఇప్పటివలె అడ్డంగా (—) కాకుండా నిలువుగా (|) చేర్చాలి.

ఇప్పుడిది లోకాదా అకార దీర్ఘాన్ని స్వర దైర్ఘ్య చిహ్నంగా మూడుచోట్ల వాడుతూనే ఉన్నాం. '—' ఇది అకార చిహ్నం. దీనికి, ఋ, ఌ అను స్వరాలకు '—' అను చిహ్నము చేర్చగానే అవి ఆయా దీర్ఘస్వరాలుగా ఏర్పడుతున్నాయి. ప్రత్యేకంగా ఒక్కస్వరానికి మాత్రమేగక ఎక్కువ స్వరాలకుగాని స్వర చిహ్నములకుగాని చేరుతూ వాని వాని దైర్ఘ్యమును సచించడంలో సమర్థమైన లకారదీర్ఘ చిహ్నాన్ని స్వరసాధారణ దీర్ఘ సూచకంగా వాడకండు చాలా తక్కువ సంగతులగా ఉంటుంది. కన్నడంలో హ్రస్వస్వరములైన 'ఇ, ఎ, ఒ' అనువాని చిహ్నము దీర్ఘ రూపములు కెవలం '—' అను దైర్ఘ్య సూచక చిహ్నం చేర్చగానే ఏర్పడుతున్నాయి. ఇదే నడుపాయాన్ని అంకంపం విత్తరింపజేసుకుంటే మంచిదిని మాత్రమే మేము మనవి చేసినది. స్వరదీర్ఘ సంజ్ఞయగు '—' అను దానిని ఇప్పటివలె అడ్డముగా కాకుండా కుడిపక్కగా నిలువుగా వ్రాయడంలో చాలా సౌకర్యం ఉంటుంది.

అంటే —

అ అ | ఇ ఇ | ఉ ఉ | ఎ ఎ | ఐ ఐ (లేక ఏ |)

ఒ ఒ | ఓ (లేక ఒ |) అని వ్రాయవలసి ఉంటుందన్నమాట.

(2) అలాగే ఒత్తక్షరాలకు వేరు రూపములుగల వర్ణములను విడిచి, కేవలం ఒత్తును సూచించు చిహ్నాన్ని '1' జోడించి వ్రాయడం —

క క₁ గ గ₁ చ చ₁ జ జ₁ ట ట₁ డ డ₁
త త₁ ద ద₁ ప ప₁ బ బ₁

అనగా అనునాసికాక్షరాలు మినహా మిగత వర్ణక్షరాలు 20 కి బదులుగా 10 మాత్రమే ఉండి, వాటికి చేరి ఒత్తక్షరాలనుగా మార్చే ఒత్తు సంజ్ఞ వేరే ఉంటుందన్నమాట. (షకారం స్వర సాన్ని గురించి ముందు చెప్తాం !)

(3) ఈ క్రింది వర్ణాలను వాటికి విదురుగా వ్రాసిన ఇతర వర్ణాలలో సూచించడం—

ఋ — ర (వ్రాయంగా దీనిని ఇంతమాత్రంగానే వ్రాయాలి'రు'—అనికాని'రి'—అనికాని అంకో స్వరాన్ని చేర్చి వ్రాయమా కూడదు, ఉచ్చారణమా కూడదు. కాని ఏం చేస్తాం! రాహుకేతులకు దేవతల పంక్తిని వచ్చి కూర్చున్నట్లు వ్యంజనధ్వనిగల ఈ వర్ణము స్వర పంక్తిలో ప్రవేశించింది. ముందుగానే వెనుకగాని ఒక స్వరం నహాయం లేనిదే పలికడంలో కష్టమైనది వ్యజ్యం. అలా కాకుండా స్వరంతో చ్చారణ సమర్థమైనది స్వరపర్వం స్వరపంక్తిని కూర్చోచెప్పినా, లేని స్తోమత నమకూర్చుకొరక ఈ వర్ణ ద్వని ఎత్తుతున్న అవతారాలే—రు, రి అన్న రూపాలు. అరు, అరూ, అయి, అలూ అని ఋ ఋః ఌ ఌః అన్న అక్షరాలను చదవడం, వదిలించడం మీకు తెలియని రహస్యాలు కావుగా!)

ఈ విధంగా అయితే ముద్రణానుకూలమైన రెయిగులీరి లా ఉండవచ్చు :—
అ ఇ ఉ (ర) వి ఐ ఒ ఓ, దీర్ఘచిహ్నము |, ఋ :
క గ ఙ చ జ ఞ ట డ ణ త ద న ప బ మ; ఒత్తు సంజ్ఞ — 7
య ర ల ళ వ శ స హ (మొత్తం 35 ర—లిస్తే 36)
మూలాద్రావిడ భాషలోకి దిగజారిపోతున్నట్లుండాలి!
భయంలేదు తల్లి ఒడిలోకేగి!
II. స్వర వ్యంజనములలో ఒకటికంటే ఎక్కువ వర్ణములను జోడించే పద్ధతి :—
ఒక హల్లు తరువారి స్వరంలోగాని, హల్లుతోగాని కలిపే

టప్పుడు ముందు పాల్గొనే పాల్గొన్న గుర్తు చేర్చడం. పాల్గొన్న గుర్తు ఇప్పటి పద్ధతిలో 'క' - వరే గాక అక్షరంలో వరే అక్షరంమీదుగా చుక్క ' ' చేర్చడం * వ్యంజనంలోనే కదా ంకొక వ్యంజనంగాని స్వరంగాని చేరుతుంది !

'అ'కారము చేర్చుటకు వ్యంజనముపై ఏమీ చేర్చక అట్లే వ్రాయడం, 'అ'కారం చేర్చేటప్పుడు వ్యంజనంమీదుగా పాల్గొన్న గుర్తుగా చుక్కపెట్టకుండా కుడిపక్కగా దిర్ఘ సంజ్ఞను (1) మాత్రం చేర్చడం ఈ సూచనలలో గమనింపదగిన అంశాలు. మిగత అచ్చులూ, హల్లులూ ఒక హల్లుమీద చేరేటప్పుడు దాని పక్కగా స్వప్రరూపంలోనే వ్రాయబడి ఉంటాయి.

ఒక మంచి మచ్చుతునక -

ఇదే జరిగిందా - జిలేదీ ఎంతగా పెరిగిందో!!!

(అమ్మలారా! ఈ జిలేదీ మాసేనా మీరు ఆ లోట్ట

లెద్యడం, ఆ మూలలు తుడుచుకోడం - అదీ! అమ్మలారా! జాగా ఎక్కువ ఆకలిస్తున్నాది ఈ లిపి - అని గుసగుసలాడినా న్నారా? అవ్వా, బువ్వా రెండూ ఎలా వస్తాయి చెప్పండి! అహా! తెలియక అడుగుతాను కదా! ఇదే ఫిర్యాదు ఆంగ్లం వ్రాసేటప్పుడు ఎందుకు చెయ్యరో? లక్షి - అని రెండక్షరాలలో వ్రాసిపారేస్తే పోయేదానికి కిక్కురుచునకుండా LAKSHMI - అని సుదీర్ఘంగా వ్రాయడంలో మీ అందరికీ ఉన్న మనశ్శాంతి మా జిలేదీని మాస్తే ఎందుకు చచ్చిపోతుందో? ఏమో! భగవంతుడికి తెలియాలి, నాకేం తెలుస్తుంది!)

ఆంగ్లంలో 1, 2 నక్షరాల అక్షరాలను ముద్రణలోనూ, 3, 4 నక్షరాల అక్షరాలను శేఖనంలోనూ ఉపయోగిస్తారు కదా! (అవలు ఈ రెక్కని చూస్తే ఆంగ్లంలో అక్షరాలు 26 మాత్రమే అయినా వాస్తవానికి నాటి శేఖన చిహ్నాలు $26 \times 4 = 104$

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
అ	ఇ	ఉ	ఎ	ఒ	ఐ	ఔ	ఠ	౧	౨	౩	
అ౧	ఇ౧	ఉ౧	ఎ౧	ఒ౧			ఠ౧				

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
క	గ	ఛ	చ	జ	ఝ	ట	డ	ణ	త	ద	న
క౧	గ౧	ఛ౧	చ౧	జ౧	ఝ౧	ట౧	డ౧	ణ౧	త౧	ద౧	న౧

23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
ప	బ	మ	య	ర	ల	ళ	వ	శ	స	స	హ
ప౧	బ౧	మ౧	య౧	ర౧	ల౧	ళ౧	వ౧	శ౧	స౧	స౧	హ౧

చెప్పింది.) వాటిని వారు వేరువేరు దిక్కులపై కాక ఒక్కొక్కదానిపై 1, 2 వర్గాల అక్షరాలను మరిచి తయారుచేస్తారు.

a	b	c
A	B	C

.....ఇలాగలస్వరూపం.

ఈ పద్ధతిలో తెలుగు టైపు యంత్రంలో ముద్రలు ఇలా ఉండవచ్చు.

(ఎడమవక్రపున్న చిత్రమును చూడవలెను.)

9, 10 సంఖ్యల ముద్రలలో స్వరదీర్ఘం గుర్తు, ఒత్తు గుర్తున్నవి. 6, 7, 9, 10 సంఖ్యల ముద్రలలో నిరామ చిహ్నములు ఉంచవచ్చు. పైని గుర్తించిన దిక్కుల సంఖ్య 34. వీటిలో సంఖ్యలు, నిరామ చిహ్నములూ చేర్చబడలేదు. ఎక్కువగా ఉపయోగింపబడే అక్షరాలను దిక్కులు మీదుభాగంమీద, అంతకంటే కొంచెం తక్కువగా ఉపయోగింపబడేవానిని అందుభాగంగానూ గుర్తించడం ద్వారా ముద్రలలో సమసాయం ఉంటుంది. దీర్ఘ స్వరాలకంటే హ్రస్వ స్వరాలూ, అకార సహిత వ్యంజనరూపాలకంటే అకారరహిత వ్యంజన రూపాలూ లేఖనంలో ఎక్కువగా ఉపయోగింపబడతాయి. అందుకే పై విధంగా గుర్తించడం జరిగింది.

ఒత్తు గుర్తు '1' నంటి లీరుగా కాక '7'వలె ఏడు సంఖ్యల పోలి, అక్షరం కుడివక్ర క్రిందిభాగం తారుతూ ఉంటుంది. చేరిన అక్షరంలో అరకిఉండాలని '7' అన్నట్టి గుర్తు రూపొందించబడింది. ఇదీ, దీర్ఘచిహ్నమూ రెండూ వేరుముద్రలపై ఉండటంచేత ఏ అక్షరంపై చేర్చాలనేవచ్చినా వేరొక దిక్కు నొక్కి ముద్రించవలసి ఉంటుంది. ఐ, ఐ- అను వేరే అమోదించడానికి బదులు ఎ11, బ11 - అని ఏ, ఒ-లకు రెండేసి దీర్ఘచిహ్నాలను జోడించడం ద్వారా సూచించడలచుటంటే నా అభ్యుదయం. కాని మార్పులు ఇప్పటి స్థితికి చాలాదూరం లీసుకుపోవడం జరుగుతుందేమో అని చిన్న భయం.

సూచనలు ముగిసినవి -

ఇవి వీళ్ళ కలనని పారే అని అంటుంటున్నారు. (అలా అని వినిపిస్తూంది. పాలు కలనని వీళ్ళే-అని గొణగుతున్నారు! ఆ ఏమిది? లేదు-లేదు-అంటున్నారా? నరే, తదా!)

ఒకవేళ ఏమైనా కలిసినా పారకులు నానలూ, రాగంబూ కదా! ఫరవాలేదు-అని ఒక మొండి ధైర్యం!!

- స ర ఇ గ మ స ధ న ఇ న -

అవస్థలు పలకడం లేదు కదూ!

జయం.

("అ పరితోషిద్విషయం న సాదు మన్యే ప్రయోగ విజ్ఞానమ్.")

* ఇక్కడ సరిచితమైన గుర్తే వాడుతాం - అంటే వ్యంజనంమీద పైని సూచించినట్లు తమిళంలో వాడుతున్నట్లు చుక్క ఉంచడానికి బదులు పొల్లు 'ఁ' ఉంచడం ఒక పద్ధతి. రెడా తరువాతి స్వరంలాగాని (ఁ, ఆ-లు తప్ప) వ్యంజనంలాగాని కలిసే వ్యంజనానికి కుడివైపుగా కొనసాగంపు గుర్తు '—' చేర్చి వ్రాయడం రెండవ పద్ధతి. ఈ రెండింటికంటే చుక్క చేర్చడమే సులభంగా ఉంటుంది.

కాస్త చుక్క తగిలిస్తే మంచిదని ముందే చెప్పేగా!

మూడింటికి ఉదాహరణలు : (1) మలలవి పవనవళి. (2) మల్లేవి 'వ'ఉవ్ఉ (3) మల-ల-ఎ పు-ఉవ-వ-ఉ. (ఒకప్పుడు మొగలి పుచ్చకి పక్కన గలి ఇప్పుడు మల్లెపుచ్చకి పడూ చూందేమో- అని ఎవరో అంటున్నారని మీరంటున్నారా? ఛ! ఛ!! నను నమ్మను. చూస్తూ చూస్తూ వచ్చినాడు సరికదా ఇంకొకరు చూత్రం ఎందుకంటారంటే అలాగ !)

రాయలవారి వ్యవసాయాభిజ్ఞత

శ్రీ కనమలూరు వెంకట శివయ్య

శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు ఒక అపూర్వమైన వ్యక్తి. రాజాగానే కాక కవిగా పేరు వఖ్యాతులు పొందినవాడు. కదనమున కరవాలమును వింత సులభముగా తిప్పగలడో, కవనమున కలమును అంత సులభముగా నడుపగలడు. కదనమున మల్తేభయానము కవనమున మల్తేభ వికీడితము రమణీయములైనవి. కదనమున ప్రాస సయోగము కవనమున ప్రాస సయోగము ప్రశంసార్హమైనవి. మల్లయుద్ధమున సేనబంధము కావ్యమున సేనసద్యబంధము సమర్థతతో నిర్వహించును. కదనమునగాని, కవనమునగాని రాయలవారి రీతి ఒక ప్రత్యేక వైభవము, వైశిష్ట్యము కలిగియుండును, కదనమున విజయ పతాకమును, కవనమున కీర్తి వైజయంతికను విగ్రహింపిన రాజకవి రాయలవారు. అందుకే సాహితీ పరిమరాంగణ సార్వభౌమ బిరుదాంకితులయినారు.

కవిత్వ తత్వము సామాన్యముగా ఆ కవియెక్క మనస్తత్వము వృత్తి ప్రవృత్తి అనుభవము వీనిపై ఆధారపడియుండును. కవి ఉపయోగించు ఉపమలుగాని, ఉల్లేఖలుగాని అతని అనుభవమునకు ప్రతీకలుగానుండును. రాయలవారికి, తక్కిన కవులకంటెను లోకీకానుభవము విక్కువ అని చెప్పవచ్చును. రాయలవారు తన రాజ్య నిర్వహణమున విన్నియూరులు ఆయా శాఖలందున్న ఉన్నతాధికారులతో చర్చలు గావించిరో! విన్ని వరదల జూచిరో; విన్ని క్షామముల గాంచిరో; విన్ని మారులు సంగీత నభలకు అధ్యక్షత వహించిరో! విన్నిమారులు విదేశీయ పరరాజ్య వాణిజ్య బృందములతో “వస్తు మారక” (exchange) వాణిజ్య విశేషముల చర్చించిరో! విన్ని మారులు మత పీఠాధిపతులతో వేదాంత రహస్యములను చర్చించిరో! ఇవి కేవలము ప్రతిభా వ్యుత్పత్తులుగని, ఒక కవి మాత్రునకు అందని అందుబాటులో లేని సంఘటనలు. పైరారణముచే రాయలవారి కవిత్వము రాచముద విల్లడ కానవగును. వారి వర్ణనలో స్వాభావికత, సూక్ష్మ పరిశీలన అనుభవసారము సుస్పష్టము.

రాయలవారి కవిత్వ తత్వమును, అనాటి తక్కిన కవుల కవిత్వ తత్వమును ఈ క్రింది ఉదాహరణలతో తెలియనగును.

పెద్దనాది కవుల కవిత్వమును చక్కని సుందర వందన ననమునకు బోల్చిన రాయలవారి కవిత్వమును ఏకగా పెరిగిన ఒక మహారణ్యమునకు పోల్చవచ్చును. సందనమున చక్కగా దిద్దితీర్చిన పూదేనియ యేటికొలనలు, చెంగవ్య పుష్పాశ్ల, చందోపల వేదులు, పాన్లులు పొగడలు ఉండును కాని మహారణ్యమున స్వాభావిక సౌందర్యము కానవగును. అంత ప్రబంధ కవుల కవిత్వమును ఒక నాగరిక విలాస మందిరమునకు బోల్చిన, రాయలవారి కవిత్వమును, ఒక గ్రామ ధనికుని విశాల మందిరమునకు బోల్చవచ్చును. ఇతర కవుల కవిత్వము గంగా యమునా గోదావరి ఇత్యాది నదీ విశేషములయిన, రాయలవారి కవిత్వము రమ్యగంభీర సముద్రము అగును.

రాయలవారి అముక్తమూర్ఖుడను చదివిన, ఆ గ్రంథము బహుముఖ వైభవోపేతముగా నున్నట్లు తెలియును. రాయలవారి అవల్ల లోకానుభవము, సూక్ష్మపరిశీలన బహుశాస్త్ర పారీణత కావ్యగమనమున పాదపాదమున కన్నడు చుండును.

రాయలనాటి ప్రబంధ కవులలో ఎవరుగాని వ్యవసాయమును గురించి అంతగా పట్టించుకొనినట్లు కనపడదు. ఆంధ్ర కవితాపితామహుడనిపించుకొనిన పెద్దనకూడా కర్షకుని గురించి ప్రశస్తవర్ణన గాని పరోక్ష ప్రసక్తిగాని చేయలేదు. రామరాజ భూషణుడు మాత్రము తన వసు చరిత్ర కావ్యమున, వ్యవసాయమునకు సరింబింపిన వర్ణనల జేసి యున్నాడు.

రాయలవారు తన కావ్యాధరణమున, కర్షక జీవితమునుండి సంఘటనలు సన్నివేశములు అను మహారత్నాదులను అతి మనోహరముగా పొదిగియున్నారు. కర్షక జీవితమున విర్రనము చల్లుట మొదలు పంట ఒబ్బిడి చేయునంతవరకు కల విశేషములను గీతాను

గతికముగా తీసికొని రాయల వారు , కదర్కించిన వ్యవసాయ బిజ్జ తను తెలిసికొందము.

భూమిని పదును చేసికొనుట

ప్రతి రైలు, కొత్తగా భూములను సంపాదించుకొనుట, అతి ముఖ్యముగా చేయుపని. రాయలనాటి కాలమున, భూమిపై ఈనాడున్నంత ఒత్తిడి ఉండి ఉండదు; కావున ప్రభుత్వపు భూములను ఆక్రమించుకొని షడంశమును పన్నుగా కట్టియుందురు. అట్లు ఆక్రమించుకొనుటకు ముఖ్యముగా పెట్ట పాలములు నీకొండ చరియల లోనో, అరణ్యసమీపముననో లభ్యమగును. ఆవిధముగా ఆ కమించు కొనునప్పుడు, ప్రతి కర్షకుడు ఆ భూమిచుట్టూ కంచెవేసుకొనును. తర్వాత భూమిపైనున్న చిన్నచిన్న తుప్పలను సమూలముగా తీసి వేయును. రాయిరప్పలను నీరివేయును. గుద్దలితో త్రవ్వి భూమిని సులులముగా దిద్ది లీర్చును. పై సూక్ష్మమైన కార్మిక వివరము లను, తాను ఎన్నివారులు వ్యాయనిర్దేశగా చూచావో! యామున ప్రభువు పుత్రునకు రాజనీతి బోధించు సందర్భమున, పై అనుభవ సారమును ఎంత రుచి ముగా అనుసంధించిరో క్రింది పద్యమున తెలియనగును.

మును దనసీమ చేసికొని ముల్లది, గుద్దట వెండిచేని పె
త్తన కయి, వేరు వెల్లకియుఁ ద్రవ్వెడు కర్షకునట్లు, శ్రమతో
నెనసి య ద్వైత దుర్గబలమే కొనిచ్చైన నిజాత్మ చింత లే
క నెగడజేసి లోన మరి కంటక దోధనణేయు టొప్పుగున్

ఋతు రాజనీతికి చెందిన రహస్యములను అటు రైలు జాతికి చెందిన విశేషములను, తన ధిష్ణదాటంకముతో, ఎంతో సునిశితముగా నలికెను.

భూమిని దున్నుట

గ్రీష్మమున భూమి బాగుగా కాగి బీటలు వారును. గీష్మ సంతరము వర్షము ప్రారంభమగును. భూమి మెత్తవారును. దున్నుట చాల సులభమగును. చెరుచేలను దున్నుటకుగూడ అదే సమయము. మొదటి వర్షపు తేమ నాలుగైదురోజులు మాత్రముండును. ఆ కొలది వ్యవధిలో, గామమున గల మొత్తము భూమి దున్నకము గావలెను. అందుకని గ్రామముననున్న ఎట్లైన దున్నలే కాక, వట్టిపో

యిన ఆవులు బట్టెలనుగూడ నాగోకి పూంచుట నిడదెడ కన్పడును. మరియు, పెరక చేను దున్నుట దున్నలను కష్టము. రౌండ్ లో దున్నుట ఎట్లకు కష్టము. పైన చెల్విన సూక్ష్మ, వ్యవసాయ వివరములను, ఎంతో హృద్యముగా, క్రింది పద్యమున ఉద్ఘోషించిన కీర్తి రాయలవారికి దక్కునది.

కాని దున్న నందినయి గంటలు దున్నక మంటిగా చూచి
కాలుని నంది దున్ననయి కర్షకు మగ్గుతరెక మంటిగా
హలికు లెన్నడుం దెగిని యోరుల చేయను జేహమళ్లుచుం
గాలి నెరుసాగిరిలఁ గయ్య పసిం గొని పేద మున్నగన్

రాయలవారు ప్రతి శ్వాసాంత పద్యమున ఆ యాశ్వాసము హృద్యముగా నుండునని తన నమ్మకము చెల్పియున్నాడు. పై పద్య రచన మూలముగా, నాలుగవ శ్వాసాంత పద్యమున గల పలుకులు ".....ఆశ్వాసవరంబు నాలవది హృద్యంబై మహిం బొల్పు గున్" సత్యములయినని ఘంటాఘోషముగా పలుకవచ్చును.

సేద్యమున రౌండ్ దున్నుట చాల కష్టమయిన పని. దానికి చాల అశాధనము సమర్థత కావలయును. అందున గనిమ వెంబడి దున్నుట అంకను కష్టమైన పని. కందమును వాసనవాడే కవి ; పంచెని పాడివినవాడే జంటు అన్నట్లు, కర్షకుమున దున్నినవాడే కర్షకుడనవచ్చును.

రౌండ్ దున్నినపుడు నీటిపాములు గనిమలకు ఉన్న చిలమి లో నేరును. గనిమ వెంబడి దున్నినపుడు అవి వచ్చి సేద్యగాని కాళ్ళకు మట్టుకొనును. ఈవాస్తవికతను రాయలవారు హృదయ రైవేద్యముగా ఉద్ఘోషించిరి. కాలికి మట్టుకొనియున్న ఆ పసుపు నచ్చని నీటిపాము, తన దీహావధమున కనపడగనే, అనేక సాహిరీ వసంతోత్సవములు, కవినన్యాసములు, గండపంచేరములు, రైలుసన్మా సములు పసిడి కడియములు గిజ్జున తనమేధలో తిరిగిద్దలుండును.

ఫలితమే క్రింది పద్యము.

వరజాఁ బది రౌండ్ దొక్కం
జరణంబులఁ జట్టి పసిడి చాయ కడఁపులం
బొరి నీరు కట్టులమరెను
బిరుదులు హలికులు దున్న చె ప్పిరయనగన్

వి త్త న ము లు

వ్యవసాయమున విత్తుట ఒక ముఖ్య కార్యక్రమము. మంచి పంటకు మంచి విత్తనము అవసరము. ఎంతటి పేద రైతయినను, పంట నూర్చిడికాగానే, మంచి గింజలను వేరుచేసి, ఎండచెట్టి వానిని బానలలో భద్రముగా దాచి యుంచును. ఈ విషయమును, గ్రీష్మ కాలమున చలి పందిరిలోనికి ప్రసా పాలికలు, కడవలలో నీరు లెచ్చు ఘట్టమున, ఉల్లేఖ రూపమున, అతి మనోజ్ఞముగా, క్రింది పద్య మున, లెలిపియున్నారు.

సుడివాభిచ్చలనన్ సరోజములు చదుః ప్రకటించుచున్
ముది దంభంబున చక్రఫేన నటంబు ల్పన్నులున్నప్పుగా
నడరందేసి నిదాఘ భీతి నలిలం బాగామి బీజార్థమై
కడనంబెట్టిన వారి దేవతలు నా గాంతాలి యెచ్చన్ ప్రపన్.

వరి ధాన్యమున నున్న బహువిధములు మరి ఏకంటయందును లేవు. విలుబుత్తారు నర్థించు సమయమున, రాయలవారు ఒక చుక్కారమును ప్రదర్శించుచు, వరి ధాన్యమునగల పేర్వేరు వంగ డములను, ఈ క్రింద పద్యమున లెలియున్నారు.

సారిదిం బేర్చిన తీగ మల్లియులు ఖర్జూరంబులున్ పుష్పమం
జరులున్ మామిడి గుత్తులున్ కుసుమముల్ నంపంగెలున్ పచ్చగ
నైరులున్ బాళలు గల్గి రాజనపు గాంతిం దారుముల్పాసి చే
లరు దారన్ నగు పూనదోటల బలాకానీ కదంబంబునన్

రాయలవారికి, వరి ధాన్యమున ఇన్నిరకములు లెలియుననిన, వారికి వ్యవసాయమున ఎంత లభిజ్ఞత కలదో సుప్రకృతమగును.

నీ టి పా రు ద ల

వ్యవసాయ కార్య క్రమమును, నీటిపారుదల ఒకముఖ్యంశము. రాయలవారు ఎన్నోయో నీటి వనరుల పథకములను పజా సంక్షేమము నకై తయారుచేసి దేశమును సుఖక్షము గావించినారు. ఈనాటికి రాయలసీమయందు ఎన్నో చెరువులు "రాయల చెరువు" అను పేరుతో వ్యవహరింపబడుచున్నవి.

పైర్లకు నీరు పారించుట రెండు రకములుగా నుండును. కొల్లపు భూములకు, చెరువు నీరుగాని నది జలములగాని, నీటి

వారునుబట్టి పారిగారు మిట్టనున్న పొలములకు, కపిలే ద్వార గాని, ఏలము ద్వార పారించురు.

పల్లపు పొలములకు నీరు పారించుట, ఈ క్రింది పద మున లెలిచునగును.

తల పడచుట గుచ్చి బాతువులు వేదారంపు గుల్కారంబర
స్తలి నిదింపగ జూచి యారెను అషస్సిత, పయాల ద్విజా
వలి పిండికృత చాటికల్ నవి దదావాసంబు జేర్పంగరే
పుల దిగ్గన్ మువారువానిగని నవ్వ నశాలి గోప్యమురే

ఈ పద్యము రాయలవారి కవిరా శిల్ప కీరీటమునకు కలికితురాయి వం ది. స్వధావసిద్ధమైన ఒక సంఘటనను తీసికొని, ఒక వ్యతాస శక్తికి, ఒక భాంతిమంతమునకు రమణీయమైన శ్లేషభూతమయిన అలంకార జగత్తును నీర్మించిరి. ఈ పద్యముం జూడ, రాయలవారు ఏదో ఒకనాడు, తానును వేదారంపు గుల్కారంపు సలిలంబుల ఉషస్సితమై ఉదయ భాస్కర ప్రకాశోద్భవులలో పులకరించియుండురు. పై పద్యమున లెల్చిన సన్నివేశము తన కన్నులార గాంచి, దెందమున అమందా నందంబు పొందియుండురు. లేదా తాను నిర్మించిన చెరువులనుండి నీటి పారుదల విట్లు జరుగుచున్నది. చూచుటకుగాని లేవా, కర్షకులకు, నీటి, వినిమయమున నచ్చు కలహముల యెరుటకుగాని స్తల పరిశీలన చేసియుండురు. కారణమేదైన గావచ్చు. తాను స్వయముగా చూసి యుండినగాని ఇటువంటి అతిమాధ్వికములగు వివరములు లెల్పుట కష్టము.

మిట్టి పొలములకు నీరు పారించు పద్ధతినికూడ, రాయల వారు స్వయముగా జూచియుండురు. కపిలేగాని ఏతముగాని, లెల్లవారు జాముననె సారంభించురు. ఏతము లొక్కువారుగాని, కపిలే తోలు వారు గాని చక్కని బానపద గేయములను కర్కరశయనముగా పాడు చుండురు. ముఖ్యముగా వారి పాటలయందు దీర్ఘలాపన వినబడు చుండును ఒక్కొక్క స్వరమునందు కాచి పాడుట మరొక విశేషము.

లెల్లవారుజూచు వ, ఎండకాలములలో పై విధముగా నీరు పారించుచుండగా, మగమ కాలువల మధ్య ఉన్న ప్రదేశమున పాటల పుష్పరాశులు సురదించుచుండగా భూమి బాగుగా తడిసినందున, మనోహరమైన శీతలనాయువులు సోచుచుండ, ఏతము లొక్కువారి

ఫాటలు, వానికి అనుగుణమైన వాద్యనిశేషమూ యని తోచుచున్న కుంభోభనోద్భూతాంబు ధ్వని, విసుటకు ఎంతో హాయిగానుండును. దీనిని రాయలవారు అనుభవించి ఈ క్రింది పూద్యమైన పద్యమును వ్రాసినారు.

ప్రాతర్దేవతల సట్టివెట్ట గన్నె పాటిరెగ సాగు భోజనో
ద్బుంతాంబు ధ్వని వాద్యమై మరుదధః పుంబీరతాటల
వ్రాతామేరిత సిక్త భాసురభిశానాంబు కుల్యబహు
సోత స్సంధుల నంధు యంత్రనల్పప్రేక్ష్య శగేయోఘముల్

పండిన వరి పంట

వరిపంట బాగుగా పండినయెడల, గింజ గట్టివారి యుండును. గింజ కొన భాగమున నన్నని కంటక ప్రాయమైనది ఒక విశేష ముండును. ఈ వాస్తవిక తాకిక సంసుటనను, ఒక లపూర్వ లా ఒక రమణీయ రైన కారణముతో ఉత్పేక్షా మధుశతో రంగరించి, మధురమైన ఈ క్రింది పద్య లేఖమును సాతక భోక్తలకు అందించి శిర్డీకమైన సాహితీ న హారాధన జేసినారు రాయలవారు.

నీరజేక్షణు డవ్వేళ ని దదెలిసి
యదుగు తనమీద మోపెనో యవని రమణి,
కంటకితగాతి యయ్యె నా గా విసాక
పరుష కంటక శాలి మంజరులు వొలిచె

వరి పంట ను కోయు పద్ధతి

వరిపంట పండునంతవరకు నీరు సమృద్ధిగా నుండవలెను. కాని పైరుకోయుటకు వారము మునుపు నీటి సారకము ఆవరలెను. దీనికి రెండు కారణములు కలవు. ఒకటి గింజలో చేరుతగ్గి, గట్టి పడును. రెండు, పొలమున బురద ఉండదుగాన పైరుకోయుట సులభము.

బాగుగా పండిన వరిపైరు, గాలివాటునబట్టి ఒక ప్రక్కకు పంగును. వెన్ను భారమున నిటారుగా నుండజాలదు.

శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు పై విషయములను క్రింది పద్యమున చాల రసవంతముగా చెల్చియున్నారు.

బలిసిన హొకచ్చటలపై తరు జుంజరు ముందు రాయగఁ
గలమమయందుఁ బందియె అగంబడి నీరెడలింపఁ ధ్వనిలో,
దలకొని వంగిమునలము గ్రావెడు క్రిందటి వెళ్ళమిదిటన్
నిలిపి మరందమాను కరణిన్ నికటోపవనానివాహిన్.

ఎంతటి సూక్ష్మ శరణీన! ఎంతటి నధురానభూతి!
ఎంతటి మహార్తర పృథయస్సంకనము! ఎంతటి మంజుల భావ
నిర్గమనము!

గడ్డి వాములు

గాలికి విగ్రహములైన వాములు వేములు ఒక కర్క
శిల్పి విశేషము. గామమునాల ఎర్రైన వాము క్రింద పద్యమున
చాల రమణీయముగా, చమత్కారయుతముగా ఉత్పేక్షించినారు.
రాయలవారు.

నింగి యర్తరీదామహా నీలమైన
గరిచు కుందగ బహుళా గాహయయ్యె
ననగః బరిణత కలమాది యవసరారి
తరులు గిరులన న్నధంకవత. జెలంగె

రాయల వారికి ఉల్లము పొంగినపుడెల్ల, ఉత్పేక్షలకారము
దీగకలు వేమునట్లున్నది. వారి కవితా నర్మిక లందు అడుగడుగునా
ఉత్పేక్ష సునుములు విరియబాచి, రంగుల నైభవముతో. గంధపు
ప్రాభవముతో కావ్య నందనమునకు ఒక క్రొత్తయందమును కూర్చు
చుండును.

సజ్జ ఇత్యాది దాన్యముల నూర్పిడి

సజ్జలు సాధారణముగా పున్యపు కార్తీయందు చల్లిబడును.
లవి భాద్రపదమున పంటకు వచ్చును. మంచి వానరోజులు.
“కళ్లము” ఏర్పాటుచేయుట ఒక సమస్య. అందుకని సజ్జ కంకులు
ఒక కుప్పగా వేసి వాన తగులరుండనట్లుగ చేయుదురు. పొలములలో
చిన్నచిన్న పాకలు మొకొని కావలి యుండురు. వన్న రైతులకు
నిత్యావసరములకు, పైరు ఒబ్బిడి చేసినగాని కుడరదు. అందుచే
నిందు కళ్లములలో, ఎడ్లచే కంకులను త్రొక్కించి నూర్పిడి చేయు

వరకు, కొలది కొలదిగా కంటులను తీసి చేతులతో పిసికి, గింజలను వేరుచేసి నిత్యసంరక్షణ దీర్చుకొందురు.

గ్రామ బీవిలము కర్షక బీవితము బాగుగా తెలిసినగాని, పై సంఘటనలు తెలియ రాదు. రాయలవారు, వితద్వివరములను క్రింది పద్యమున అతి సునోజ్ఞముగా వర్ణించియున్నారు.

పసుల్ నెల్యడి వానరై గుడిసె మోడన్ రాక తానాని యే
పసగా నిల్చిన సమ్మగూడఁ బొలమంబో మోచుమంబుట్టి పె
న్ముసురున్నీగెదా కాపు గుబ్బెతల పెనుబ్బల్ పునాసల్ వెలిం
బిసికిళ్ళం బిసికిళ్ళ హలికుల కప్పించేన్నభయంబునన్

పై వర్ణన ఇచ్చి శ్లాఘా శిరఃకంపము జేసుని రసికు డుండడు.

ఆ ముసురు రేలలో శీరల సమీర కిశోరములు సోకుమండ,
నారీ పరీరంభమున నాక సౌభ్యము నందుకొనవలసిన కర్షకులు,
పాసము పాకలలో, పడతుల పొందులేక పడరాని ఇడుముల
పడుచున్నారు. ఉదయమున గుబ్బెతలు, అంబలి తీసుకొనిరాగా,
స్మరాప స్మారములకు లోనయిన హొగులకు పాణములు లేచినచ్చినవి.
కంకులు నీసుకుట మాని కొంతాకుచ మర్దనము గావించిరి

రాయలవారు పై పద్యమున రమ న్యసాయాభిజ్ఞతతో
రసికదా భావమును వెళవించి, ఒక రస జగత్తును నిర్మించారు!
హలికుని రసరా సమాప్త్యగా జేసినాడు.

పైన వివరించిన వర్ణనలన్నిటిని చూడ రాయలవారికి
వ్యసాయమున పున్న రోచుసాచులస్థియు కఠిరా మలకములుగా
సున్నులు తెలియుచు.

రాయలవారు, తన కావ్యరంగమున హలికులకు ఉచితసాత
నొసంగినారు. గారి కవితా కన్యగవలసిన నృత్యమునో, కమలీయో
కార్షిక విమాత్యులు దలు కూడ కానరాదు.

రాయలవారు తన కావ్యగనమునకు, కార్షిక శిల్ప నిశేషములను
ఉప శురులుగా నొందుకొనారు.

మొత్తముమీద కర్షక క్రియావిశేషములను, తన పలుకు
దివ్యలలో రోకములకు నిర్మింపసినారు.

రాయలవారు సాహితీ కేదారమున కర్షక బీవిత కలనుము వండి
ఒరుగం బడినది.

కలగూరగంప

దుర్యోధనుఁడురగకేతనఁడా ?

పై శీర్షికగల వ్యాసమొక్కటి 1975 అగస్టు నెల 'భారతి'లో ప్రకటింపబడినది.

వ్యాసమును పంపిన నాటినుండి ప్రకటన మగువజకు దాని విషయమై వ్యాసభారతమును పరిశీలించ దొడగితిని. ఎందుకనగా ప్రటితమైన నా వ్యాసములో నీ క్రింది వాక్యములు నన్ను పరిశీల నొన్ముఖ ని గవించినవి.

“పై సుదాహరించిన కన్నడ కావ్యములందు కనబడు భీముని సింహాధ్వజమునుబట్టి, నాగధ్వజవిషయమందూహ చేయుట కవకాశ మున్నది.”

“భీమ దుర్యోధనుల వైరము ప్రసిద్ధ మైనదిగా!..... సింహనాగధ్వజముల వారి వైరమును తెలివగలవని యాహించి నన్ను నాగశబ్దమునకు ఏనుగును అరమునే చెప్పవలసియుండును. అట్లు చెప్పటవలన జాచిత్యమును పొందినట్లగును.”

“కాని యొక సందేహము కలుగకపోదు భీముని సింహాధ్వజ వృత్తాంతము కన్నడ కవులు మా తము చెరిసి యున్నారు. వారలు రచించుట కేది యాధారమో తెలియుటలేదు. వ్యాసభారతమునందు భీముడు కేరళి కేరనుడుగా చెప్పబడినట్లులేదు.....”

వ్యాసభారత పరిశీలనము ఫలదాయకమైనది.
ఈ క్రింది శ్లోకములు నా దృష్టి కి వచ్చినవి.
పూర్ణాయత విప్రశ్నేన క్షురేణ నిశితేన |
ధ్వజమేతేన చిచ్ఛేద భీమసేనస్య ప.లిడా|| 32

జాంబూ నదమయః కేతుః కేరళీ వరసర్వమ |
పపాత భీమసేనస్య భీష్మేణ మఘోరధాత్||
[భీష్మపర్యంతర్త భీష్మవధ పర్యణి సప్తచత్వారింశో
ధ్యాయః] 33

గీతా ప్రెస్సు, గోరక్ పూర్ వారు ప్రకటించిన వ్యాసభారతము నందీ 33వ శ్లోకముందా పూర్వార్థ శ్లోకము యీ రీతిగా గలదు.

‘జాంబూనదమయః శ్రీమాన్ కేరళీ స వరోత్తమ ఉత్తర ప్రతితో శ్రీమాన్ అని కలదు కేతుః అనునది అధ్యాహార మనిపించుచున్నది. కాగా అర్థభేద మేమార్థములేదు.

దీనివలన వ్యాసులవారు భీముని సింహాధ్వజునిగా చెప్పి యున్నారు.

ఈ శ్లోకమునకే తిక్కన్నగారి యనువాద మీ రీతిగా గలదు చూడుడు:-

గీ|| సింహనాదంబుతో భీమసేనుడప్య
ఉమజ అనయుని చేకొని యరిజలంబు
దరల దాకిన కేతు యుత్తాల సింహ
కేతనము గూల్చె సురనదీ సూతి యరిగి||

భీష్మ. ప. ప్రథమాధ్యాయము. 276

మూలభారతమునందు, తిక్కన భారతమునందు భీముడు కేరళి కేరనుడుగా వర్ణింపబడియున్నాడు. మూలభారతము ననుసరించి కన్నడకవులు పంపడు, రచ్చుడు, భీముని సింహకేతనునిగా చెప్పియున్నారు.

దీనివలన నింతవఱకు నూహించినట్లుగా దుర్యోధనుడు గజ ధ్వజుడుగానే చెప్పబడవలసి యున్నది. ఇది కేరళ మూహయనుట కంటె యదార మైనదనియే నిర్ణయింపవచ్చును.

భీముని కేతనము సింహకేతనమని వ్యాసుడు చెప్పటవలన దుర్యోధనుని కేతనము గజధ్వజమని నిర్ణయించుట సమంజసముగా దోచుచున్నది.

దాడినాత్మల సర్వార్థమునకంటె, జాత్తరాహ ల గజార్థమే సమంజసమైనదని లేలుచున్నది.

పండితులీ విషయమును గూర్చి చర్చింతురు గాక.

—శ్రీ విరూరు సీతారామశర్మ

సు ర భి

“అరి సొత్కృత సురభి పరాళి సురభి, సుగుణనరీ ప్రకాం డైక సురభి”—అని కీర్తివందిన సురభివంశము తెలుగుదేశమున

సూర్యవంశముకుడు ఇక్ష్వాకు-కరుర్య-రఘువంశములని పేరందినటుల రేవర్ల-పిల్లలమఱి-దేవరకొండ-రాచకొండ-జటప్రోలు-వెలుగోడ-బొబ్బిలి-వేంకటగిరి-పిఠాపురము మున్నగు పెక్కు వంశములకు కుదుగై జమీందారీ కుటుంబములకు నైలవై, తెలంగాణమున గల పెక్కు వెలమదొరల కుటుంబముల కాలవాలమై ఋతుల శాశ్వత శాఖరై విస్తరిలి నది. గద్యాల ప్రభువులు గూడ సురభివారనే చెప్పుదురు. వెలుగోటివారి వంశచరిత్ర, రావు వంశీయ చరిత్ర జటప్రోలు మరియు గద్యాల సంస్థానముల చరిత్రలు వ్రాసిన పరిశోధకులవి సురభి వంశములేయని యంగీకరించిరి గాని ఆ సురభి యెచటనున్నదో పరిశీలించినటు లేదు.

కొండరీ సురభిని “గోదలు”నకు సంస్కృతీకరణమని భావించిరి గాని నేడు నాగర కందనాలు తాలూకాయందలి కారువంగ లాళ్ళ పలి గ్రామముల నడుమ సురభి, లవంగపేట తాలూకాలో బలు మూరు మరియు నేటి గోదలు గ్రామముల నడుమ గుద్దటి మిట్ట పేర ప్రాచీనమైన గోదలు జాడలున్నవి.

స్థానికులు జెప్ప కథనమునుబట్టి సురభి యీ ప్రాంతమున మిక్కిలి గొప్పపటణము. దాని వెళ్ళాల్సము సుమారు మైలున ర అది దుందుభీ కారువంగ నల వాగు-నదుల సంగమ స్థానమున కించుక స్సైన నుండెను. సురభి వైభవముగనున్న కాలమున దుందుభీ తీరమందలి రామగిరి గొప్ప చెనన్నేరము. దానిని భీమ చోడుని సోదరుడగు గోకర్ణుడు శఱుచు దర్శించుచుండెనట, ప్రజా కథనము. దాని కీనలివైపున నేడు కారువంగ గ్రామము వెలువలగల శివాలయమున సూర్యనకు ప్రత్యేకాలయ ముండెను. అందెఱుని రాలిలో

మలచబడిన సూర్యవిగ్రహ ముండెను. జనులు సూర్యగ్రహణ పుణ్య కాలమున నల్ల వాగునందు స్నానమాడి అచటి సూర్యదేవు నభిషేకించు చుండిరి. నేడా మూర్తి భిన్నమై నిలిచినది.

సురభి నానాడు వెలమలు పాలించుచుండిరి. పరిపాలనయందు వారిదొక విశిష్టమైన పద్ధతి. వారు తమ రాజధానులను తీరిగానే గాక సకల సౌకర్యోపేతముగా రూపొందించు కొనుటకై సమాజమున గల వివిధ వృత్తుల వానిని రానించుకొని వారికి మడులు మాన్యము లిచ్చి పోషించుచుండిరి. అందువలన నాటి సురభియందు లేని పని వారుగాని, నివసించి జాతులుగాని లేరు. అచటి కమ్మరులు, వండ్రంగులు, కంచరులు, సాన్నారులు, పద్మశాలీలు, వేదధులు, కుమ్మరులు ప్రతివారు తమ తమ వృత్తులయందు నిష్ణణురై యుండిరి

వారేగాక అంతఃస్థగ పగివారికా గణమునగల నంటలవారు నాలా కారులు గాంధీకులు గూడా నర్సదురై యుండిరి. ఎవ్వరియందును తీసికేయబడినవారు లేనే లేకుండిరి. ఆ కాలమున వివాహముకు గవలసిన వస్తు వహనములు సంబారాదులు ఒకేచోట దొరికెడివి గావు. గేట్లులు వారి వివిధ ప్రదేశముల నుండి సకల కూర్మకొనవలసి యుండెను. సామాన్య వివాహములందే యిటులుండ నిక రాచవారి, వివాహములను గురించి యడుగవలసి యుండదుగదా ! కాని వివాహ ములు తలపెట్టుకొన రాచవారికి సురభి సారక నామము గలదై వలసిన వస్తువులన్ని వలసిన మేరకు పాలివేర దాటకుండా దొరకు చుండెను. ఇది ఆనాటి సురభికి సా నిశ్చరిచ్చిన సరి ఫితెట్లు.

ఒక్క సంవత్సరమైన పటణ మే కారణమున రూపదేవో కచ్చితముగా దెలియుచు ఈ ప్రాంతమువారు కాకతి రుద్రదేవుని నర్త మాన పురదండ దూ తానందర్కమున భీమచోడున కా శయమిచ్చి రుద్రుని యాగ్రహునకు గురియమొనని చెప్పుదురు. ఈ దండ యాత యెప్పుడు ఒంగో నిర్ణయించుట కధారములరేవు గాని దానిని పేర్కొను పుస్తకముకొండ శాసనము క్రి. శ. 1162 నాటిది. ఈ పటణము కాకతి రుద్రదేవినాటి కున్నట్లు నామహేశ్వర మందలి కరణం రామయ్యగారి శాసనమువలన దెలియును అది క్రి.శ. 1280 నాటిది. అందిది నాయంకరమై నటు, దీనిని బండారు మహా దేవుడు పాలించుచున్నట్లు చెలియును.

చంద్రకా సాయ కర్తయగు సురభి మాధవదాయలు తమ వంశమునకు

“ప్రతిస్థాత్కార సురభి పరాధి సురభి-సుగుణార్హ పకాం దైక సురభి-కీర్తిర సురభి శౌర్యసురభి నా సింగనృపతి-పరగ దద్యంశమను గాంధె సురభి సంజ”

అరసార కుటుంబకర్తయగు సింగదూపాలు మూలముగా జెప్పెను అతనికి హాలపురుషుడు అగీరి వరుల సింగమనాయడు, అరచు భోళ నాంబుని కైదవరమువాడు కనుక నీ వంశీయులు దేవరెడ్డి తాలూకాలో సురభిని నిడివి రేవర్లకు వెళ్లి యచటనుండి మరల ప్రస్థాన మొనరించిరేమో యని తలపవలసి యున్నది.

సురభి నామముపై పిమ్మట నచటి ప్రజలు నేటి కారువంగ-పులిజాల, నడిగడ్డ, లాళ్ళపర్తి-రఘులిపేటయను గ్రామ

ములను స్తాపించుకొనిరి. నీనియందు రఘువతిపేట సురదికరణమగు రఘువతిచేత వెలసెనని చెప్పుదురు. అది దాదాపు రశకారుద్యమము వరకు ఆ ప్రాంతమున పనివారలకేమి, సరకులేమి సురభిపేరు నిలిపియే యుండెను. అచట కమ్మరి కుమ్మరి మేదరి మున్నగు పనివారందరు తమ వృత్తులందు సటిలేని వారైయుండిరి. అగ్ని నిశ్చయము జేసేకొని బండిగట్టుకొని వెళ్ళిన పెండ్లికి కావలసిన సమస్తమైన సమగి మేదరి పెట్టెలతో సహా దొరుకుచుండెను. కాని నేడది రివాజా సౌకర్యమునకు దూరమై వెన్ను దిరిగినది.

అయినను ఇప్పటి కీప్రాంతమున రఘువతిపేట నేతపనివారు బాగుగా పేరందియున్నారు. అటులే పులిజాలయందలి కుమ్మరులు ప్రత్యేక నైపుణ్యము గలవారు.

క్రీ. శ. 1966 నందు నాగపూరు నివాసియు నాగము ప్రతాపరెడ్డి కంట్రాక్టరుగారు పులిజాల కారువంగిని నడుమ నొక కుంట వేయించుచుండగా అప్పుడచట నొక పెద్ద చెఱువు తూమురాయి బయటపడెను. వారు దానిని పగులగొట్టి కుంట కుపయోగించిరి. బహుశా అచట బయటపడిన చెఱువు కరణము రామయశాసనమున పేర్కొనబడిన చెఱువు గవచ్చును. అంతేగాక ఆ సందర్భము నందలి త్రవ్వకమున పెక్కు విధములైన పెంకులు బొమ్మల ముక్కలు బయట పడెనట! వానిలో సురక్షితముగానున్న యొక మట్టిబొమ్మను మేము జూచితిమి. దాని పనితనము కొండాపురము బొమ్మల కేషియు లీసిపోదు.

ప్రస్తుతము సురభియని ప్రజలు చెప్పకొనుచోట అచటచట యిటుకలు చిన్న చిన్న దిబ్బలు గనిపించును. కనుక పురాతన శాఖ వారిది యెప్పటికైనను త్రవ్వ పరిశోధింప నలసిన పదేశము.

— శ్రీ కిశోర్ బాబు, శ్రీ లక్ష్మీ బాబు.

‘డబ్బు—దస్కం’

పయిదానిలో ‘దస్కం’ విలాపిర్పడినదీ చర్చిస్తూ యం హెచ్. వి సుబ్బారావుగారు—దస్కం దుకంవల్ల వచ్చిందని, అది అప్పును సూచిస్తుందనీ, క్రమేణ అది ‘అప్పు’ అనే అర్థాన్ని కోలుపోయి ‘డబ్బు’ అనే అర్థంతో రూఢమై స్వరంజిత ప్రతిపత్తి లేకుండా ‘డబ్బు’ అనే మాటప్రక్కన జంట పదంగా స్థిరపడి ఉండవచ్చునని కడచిన (ఆగస్టు 1975) ‘భారతి’ లో తెలిపి ఉన్నారు.

ఇలాటి జంట పదాలలో రెండవ పదం దీర్ఘపదంగా జంటల వాడుకనుబట్టి ఏర్పడిందే గాన, ఏదో అర్థవంతంగా ఉన్నట్లు అనుకోలేము. ‘రావణ దు-గీ-ణడు, కంధవర్షుడు-గింపకచుడు’ అనే చోట్లా నిందార్థంలో గి-గీలు వచ్చినట్లు చిన్నయమంగారు బాలవ్యాకరణంలో స్థూలీకరించారు. కాని నిందలేనిచోట్లా—అంటే ‘బియ్యం గియ్యం, జుబు-గియబు’ మున్నగు స్థిరార్థం నింద కావరాదు. ‘గియబు’కు ఉన్న అర్థాలు ఎక్కడ కుదరవు కూడా.

ఇలాగే ‘మాటా-మంత్రి’ అనే చోట ‘మంత్రి’కి అర్థం వెతకడంవల్ల ప్రయోజనం వందదు. ‘దీ-చింత’ లనె జంట పదంలో లంఘ్యాన్ని తెలిపే ‘చి’ ప్రస్తుతానికి సరిపడదు. ఇలాంటి జంట పదాలు నమ వాడుకలో రెక్కలేన్న కానకస్తాయి చాలా పదాలు నిఘంటువులో కూడా దొరికవు. దొరికినా వాటికి ఇచ్చే అర్థం పస్తలానికి అరకదు.

దీనివల్ల మనం గ్రహించవలసిన గేమంటే—ఇట్టి జంట పదాలలోని దీర్ఘ పదాలు కొన్ని చోట్లా ముందువెనుకలు లచ్చటా ఉంటాయి. అని వాడుకవల్ల ఏర్పడినదేగాని ఏదో అర్థయుక్తంగా ఏర్పడినట్లు లోచదు. వాటికి అర్థం నిర్ణయించే ప్రయత్నంవల్ల ఎక్కువ ప్రయోజనం ఉండదేమో అని తోస్తూ ఉన్నది.

— “అంగీకరణ”

తెలుగునవలపై చైనా దాడి ప్రభావం ‘బంగారు నడచిన బాట’

పెద్దెంబరు నెల తారంలో “గంధ విమర్శలు” శీర్షిక క్రింద ‘తెలుగు నవలా సాహిత్యము’ అన్న గ్రంథాన్ని విమర్శిస్తూ శ్రీ రామ మోహన్ గారు ఒకచోట యిలా అన్నారు. “... 1962 లో జరిగిన ఇండియాపై చైనాదాడి. 1965లో పాకిస్తాన్ ఇండియాపై యుద్ధం, 1971 లో బంగ్లాదేశ్ పై పాకిస్తాన్ పోరాటం మున్నగునవి తెలుగు నవలలపై ప్రభావాన్ని చూపలేదు. అయీ పరిస్థితులకు కవులు ఉద్రేక పూరితులై కవితలు సృష్టించారు.”

1965, 1971 వాటి విషయాలు ఏమోగానీ, 1962 లోని ఇండియాపై చైనాదాడి ఇలివృత్తంగా, అలాటి రాజకీయ వాతావరణాన్ని యధారధంగా చిత్రిస్తూ, నవలాప్రక్రియ ముక్కు

బోకుండా, సాహిత్య గౌరవం దెబ్బతినకుండా, ఏంకో పట్నా పాభ వాలతో వాయబడిన ఒక పశస్త నవల ప్రముఖ సాహిత్య పరిశీలకు లైన శ్రీ రామమోహన్ గారి దృష్టికి ఎందుకు రారకపోయిందో చి తంగావుంది. శ్రీ అయ్యకొలను సదానంద వాసిన ఆ నవల “బంగారునడచినబాట” అనేపేరులో ఆంధ్రచిత్ర వార పత్రికలో 1964 లో ఛాదావాహికంగా ప్రచురింపబడింది అటు తరువాత పుస్తకరూపంలో వెలువడి. రెలుగులో ఉత్తమ గ్రంథంగా కేంద్ర ప్రభుత్వంవారి వేయిరూపాయల బహుమతిని పొందిందికూడా. బాలా కోసం వాయబడిన ఉత్తమ పుస్తకాలకు నిగ్దేశించిన ఈ బహుమతి ఒక సాహిత్య గంధానికి రావడం అరుదైన విషయం. బహుమతి పొందినంత మాత్రంలో ఒక పుస్తకము ఉత్తమమైనదిగా వుంటుం దనికాదు నా ఉద్దేశం

చైనా దురాక్రమణ తెలుగు నవలలపై పదావాన్ని చూప లేదనడం సబబుగదు. చైనా దాడిని అలంబనంగా చేసికొని మని యితర నవల రేవలునా వెలువడి యుండకపోవచ్చుగక, అలా వెలు వడిన ఒకే ఒక నవల మాత్రం (పిల్లల నవల అయితే నా తమేమి? పెద్దల నవల అనుకొన్నా దాని నైశిష్యానికి తోపందాడు.) ‘బంగారు నడచినబాట’ అవుతుంది దీనిపైన వున్నది పూర్తిగా చైనా దురాక్రమణ పభావమే మన వైదేశిక విధానం, అహింసాస్థాంతం శాంతి కాముకత్వం, పంచశీల, చైనా దురాక్రమణ, పాకిస్తాన్ కుటలత్వం, టిబెట్ దైన్యస్థితి సూటిగా కొకుండా చాటుగా, ప్రాత లుగా పాణం పోసుకున్న ఈ నవల పశస్త కథాకలితార్థ యుక్తిలో, సునిశిత న్యంగ్య నైధనంతో, నీతి సబోధాత్మకమై. సరళ సుందర శిల్పాన్ని సంతరించు కొన్నది. ఆరోజుల్లో చైనాను నిరసిస్తూ, భారత్ ను సమర్థిస్తూ వెలువడిన కొన్ని యితర రచనలకంటే కేవల ప్రచారార్థమైనదిగాకాక, ఈనవల అలంకార సాయమైన సాహిత్య గ్రంథంగా మాత్రమే దర్శనమిచ్చింది పరిమాణంలో చినదే అయినా సర్వదేశాలకు, సర్వ భాషలకు, సర్వకాలాలకు ఆదరణార్హమైనదీ, తెలుగు జాతి గర్వించదగినదీ అయిన ఈ నవలకు సరియైన గుర్తింపు రాకపోవడం తెలుగు సాహిత్యపు దురదృష్టం. ఇటువంటి దురదృష్ టాలు ఆంధ్ర భారతీక కొత్త వేమికావు ఇటువంటి నవల సద్వి

చుర్యుక్తమైన శ్రీ రామమోహన్ గారి దృష్టికి రాకపోవడం తోన నీయమే !

— శ్రీ బి శ్రీనివాసులు రెడ్డి.

బాలవ్యాకరణము - త్రిలింగలక్షణశేషము

1975 ఏప్రిల్ ‘దారతి’లో శ్రీ రాగళ్ల గురు వసాద రావుగారు “బాలవ్యాకరణము- త్రిలింగలక్షణశేషము” అను శిర్షికతో నొక వ్యాసమును ఒకటిందిరి శ్రీ పాఠకోట గణాక్షయ్యమూర్తి గారు జూన్ సంచిక ‘కలగూరగంప’ ఖిక్కిరలో శ్రీ వసాదరావుగారి వ్యాసమును విమర్శించుటయు, దానికి వారు సెప్పింబరు సంచికలో సమాధానము నొసగుటయు జరిగినది

శ్రీ వసాదరావుగారు తమ వ్యాసద్వేషమును నిట్లు పేర్కొనిరి “సూరికిఁ దెలిసిన న చిక్కొన్న లక్షణములను త్రిలింగలక్షణ శేషమున నున్నవి సూరి రచించిన నిఘంటువు నందలి కొన్ని వివరణ వాక్యము లను సూక్ష్మముగఁ బరిశీలించినచో నీతారామాచార్యులుగారు గురువులెట్లు ఋణపడిరో స్పటికస్పృహము ఆ శిష్యములనుఁ దెలియ జేయుటయే నా నెకల్పము సీతారామాచార్యుల వారి పూర్వముఁ జూపి ఆ లక్షణములు చిన్నద సూరికిఁ దెలియునని ఋణపుడేముడును’ ఈ పణాళికానుసారముగ వారు ఏడు స్థలము లను సాక్ష్యముగ జూపి తరువాత “అనేక కర్తృక క్రియకు నమీప కర్త లింగవచనంబు గును’ అను నాచార్యులవారి సూత్రమును గ్రహించి ‘అచార్యులుగారు చెప్పిన లక్షణము నిశ్చయి గాదనియు, దానిలో చూపులు వాఁమునఁయు దోచుచున్నవి’ అని వ్యాసమును ముగిందిరి. దీనింబలిపించ శ్రీ వసాదరావుగారి వ్యాసద్వేషము లాము పేర్కొన్నదేగాక, అచార్యులవారి దోషముల నిరూపించుటయును గూడ నని తోచుచున్నది

చిన్నయసూరికిఁ దెలియని లక్షణములను నేను చెప్పుచుంటేనని త్రిలింగ లక్షణ శేషమున నాచార్యులవారెట్లును చెప్పరెదు. సూరి బాలవ్యాకరణమునఁ చెప్పక విడిచిన లక్షణములను వారు చెప్పిరి. “త్రిలింగ లక్షణ శేషము” అను పేరిక బహుళంబు దౌఢత్వము నిదియేదా! అచార్యులవారు చెప్పిన లక్షణములు సూరిగ రికిఁ దెలియ వని యాశించ వారెవరు? అట్లెవ్వరైన సూహించురా! ఐనను విష యమును విశ సవచుటయే వసాదరావుగారి లక్ష్యమని యూహించిన మఱి వ్యాసాక్షయ్యున అచార్యులవారి దోషమునుఁజూపుట యెందులకు?

ఓది యంతయుఁ బగిలిన వ్యాకర్త యాశయము ఆచార్యులవారిని
దుష్కృతబుట్టుటయే యున్నట్లు గుఱున్నది ఈ యభిప్రాయము
వారి వ్యాసమండలమున జీర్ణాతవ్యంగ్యము గుఱున్నది.

మఱియు శ్రీ పరాదరావుగారు చూపిన సాక్ష్యములతో
నొకటిరెండు సవరణలు నాకుఁదోచుచున్నవి.

1 సూర్యులు “శకటరేఖము తత్వమతద్వయ ములందురేడు”
లని బాల వ్యాకరణమున వాసియు నిఘంటు రచనా కాలమునాటికి
రద్దవములందును నలఘురేఖము కనబడుచున్నదని యంగీకరించెనని
వ్యాకర్త పేర్కొనిరి అహోబల పండితులు రద్దవములందు చిట
రేఖము గలదని వక్కాణించియుండెనుగదా! బాలవ్యాకరణమున సూరి
గారు వానినేలకాదనిరి? మరల నిఘంటుకాలమునాటికి తమ యభి
ప్రాయమునెల చు ర్చుకొనిరి? ఓది కమర్చము నొప్పని విషయముగా
నున్నదే! ఈ విషయమును శ్రీ పరాదరావుగా రారోచింపరైరి
“వ్యాకరణ తత్త్వము నాకలించుకొన్న సూరి రచనా వ్యాసంగమున
గలమ నుష్ట బాలవ్యాకరణము” లగు ప్రసాదరావుగారి వాక్యమునకు
స్వస్థో వ్యాసంగము కలుగునేమో!

2. పేట విషయము : పేట శబ్దము వైకృతమని ప్రాథ
వ్యాకర్త. పేట శబ్దము దేశ్యమని సూరిగారు ఈ విషయమున విరి
వురికిని నెట్టి యభిప్రాయ యెదమును లేదు. “బహుజనపల్లి వారి
సభిందుక నిర్మిందుక భేదము నేల గుర్తింపరా దెంచువయ” అని
వ్యాకర్త పేర్కొనుట శోచనీయము. సభిందుక నిర్మిందుక భేద
మును గుర్తిండుటచేతనే ఆచార్యులవారు (సభిందుక) పేట శబ్దము
వైకృతమని పేర్కొనుట జరిగినదీ సూరి రి వాక్యమును ఆచార్యుల
వారు సవరించిరిని మూహించుట ప్రామాదికము.

ఇంక ప్రాథ వ్యాకరణమునందలి దోషములనెత్తి చూపిన
వ్యాకర్త బాలవ్యాకరణమున గల దోషములనేల రద్దవరైరి? విమర్శ
కమున పక్షపాత వైఖరి సరిగాదు.

— శ్రీ మద్దివట్ల సుబ్రహ్మణ్యశర్మ.

లేఖ

గ్రంథ సమీక్ష : సందేహములు

అయ్యా.

లక్ష్మణుడు దారలతో “శిషిలాలయ” గంధరమీక్షను జది
వాను. ఈ మధ్యనే ఈ కావ్యాన్ని చదవటం రటస్థపడింది.

శ్రీ బుయసు వేంకటరమణయ్య గారు పై శిషిలాలయములో
ఉచితస్కృతి లేదని, వాసారు సమీక్షలు వివృతము కావ్వరో పుష్ప
వాటిని గురించి చర్చించాలని, తెలివాటిని పరిష్కార చయ్యడం
ఎందుకను?

పీఠికలు వ్రాసిన తరుపున పండితులు స్పృహించని రచ్చాలు
ఎన్నో ఉన్నవి కావ్వరో. వాటిని చూపటండా లిమ్మినావీ ‘ప్రతింగ’
శబ్దాలు అనిహజంగా, అనందర్పముగ పుష్పని వాశారు సమీక్ష
నికి అనిహజంగా ఉండవచ్చునోమోగాని అనందర్పంగా ఎలా పుష్పవో
అర్థంకారదు! కేవలం పీఠికలమీదనే ఆధారపడ సమీక్ష వాసినట్లు
న్నది. హస్తినాపుర చరిత్ర గల తెలుగు క్షేత్రవానిక ముడిపడి
యున్నదిన్న విషయం కనిగొన్నముగా లోపియున్న విషయాన్ని ఎందు
లకు ఆలా లీయరాదు. వాటిని వదిలిపెట్టెయ్యవచ్చు. ఈ వాసారుల
కాలమునాటికే కవి చెప్పిన తిలింగలకు తెలుగు భాషాభాగం విస్తరించి
యున్నట్లు చరిత్ర చెబుచున్నది గదా! ముక్కడలి నోన తెలుగు
గాజుల భాషాభాగం అనాడు అలా నీల వుండియుండరాదు అంధాభి
మానంకలె కవి ఉద్దేశజేమిటో చివరి రెండు (కడలోన) కావ్య రో
నేర్చబడియున్నది. కేవలం తెలుగు వారిలో సమైక్యత కావాన్ని
చాటి చెప్పే కావ్యయిది అంధరా వ్యంసవి 22 న 1 గారైనను
ఇతర రాష్ట్ర, దేశ రై జరిలలో మూలగుచున్న తెలుగు వార
పరులను గురించి, మన గత చరిత్రకు మూలాధారముల గురించి
ఎవ్వరూ ఏమీ పట్టించుచున్నట్లులేదు ఇకమీదనైనను ఏయ
ల్పించిరే చాల బాగుంచును.

— శ్రీ చాటు వెంకట కృష్ణారెడ్డి

గ్రంథ విమర్శలు

వెలిగే మిన్నలు

[వద్యగీత వచన కవితా సంపుటి, కర్త-ప్రత్యూష; 1/8 డెస్మీ 100 పేజీలు (ప్రవేశికలో కలిపి) వెల : రు. 5...50 ప్రతులు దొరికేవోటు : శ్రీ వేంకటేశ్వర బుక్ డిపో; కొత్తగూడెం; ఖమ్మం జిల్లా.]

ఈ కవి ప్రత్యూష కాబట్టి పుస్తకంపేరు వెలిగే మిన్నలు కావడం ఒక సరిసం. ముందు వ పులో కవితా పథాలలో ముందుకు సాగిపోయే యువకులకు-వికంపుకు వేయి అడగని (అంగంగా అర్థంగా) దోణావార్యుడుగా సోమసుందర్ గారు పితాపురం నుండే దారి చూపుతున్నారు. సోమసుందరం పండితుడు, విమర్శకుడు; తూర్పు పరమధరి సాహిత్యాలు వడబోసే శ్రావ్యరేచిన ఆధునికాశయపూర్ణుడు. వీరి, శిష్యుడో మిత్రుడో-ప్రత్యూష కవిత్వాన్ని ఒక ఒరపువేసి వన్నె చూసి, దానికి ప్రవేశికలో విషయపూర్ణ వ్యాఖ్యానం చేసినారు. కవితా గుణాలను గూర్చి చేసిన దీర్ఘచర్చ కారణ విమర్శకపూర్వకమైనది. కవిత్వం పులు సామ్రాజ్యాని పెట్ట సామ్రాజ్యదండూ, పరనాలవల్ల కవి హృదయం సంస్కృతమవుతుంది-అంతమాత్రమే అంటాడు. ఇది నుంచి విసరే కట్టమంచి రామలింగరెడ్డి దీనినే "నిఘంటువులు వలె వేయుట నూనెకు నష్టియేగాని కవిరకు పుష్టిలేదు" అన్నారు. కవులు కావాలనే తాపత్రయంతో ప్రాసేవారికి చేత్రివాత బాగా కుదురుతుందంటూ, ఇది అనుకొన్న విషయాన్ని చదివిన వారికి రసపూర్తి కలిగించలేని వాయన గండ్ర సంగతి అంటాడు-సోమ సుందర్. పరాసుకవి-వార్తర్ "కవిహృదయం రెక్క చేపవంటిది; అది రోయబోకే యాదగలదు, పైన ఎక్కుగా ఎగిరగలదు" అన్న రసవాక్యానికి వివరణగా "మన గుండెల్ని మీటే రేపటి ఆనుసుల కోసం పుషపాచిత్యాన్ని నేడే పల్లవిస్తున్నాడు" అని కవిత్వ నిర్వచనం సోపనం కంఠా చేసినాడు. అంధనిర్భవిద్వాలయం ఇప్పుడు పేరి గడి రాజ్యంలో (ప్రవాపర్మగ్రీయవాటకంలో అశ్వలచలిల్ని రాతైన చాకలి) కళా పశూర్ బిరుదాన్నిగా అవి పొగవేయడాన్ని గురించి మంచి దెబ్బ కొట్టింది-యా ప్రవేశిక. ఈ కళా పశూర్ బిరుదం మొదట పేరిగడి పాఠకు పుష్పించిన ఆ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రికిగానే

కట్టమంచివారు సృష్టించినారు. ఇప్పుడు నీటికంటే పలుచనై పోయిందిని యాయన వగపు.

ఇంతగా సోమసుందర్ గారిని గూర్చి చెప్పింది ఎందుకంటే-యిదంతా యిప్పుడు అనుసరినానికి ప్రాతికరింపబడిన పుస్తకం సంగతి.

ఇక యీ కవి, ఆయన కవిత్వాన్ని గురించి-ప్రత్యూషగారు రచన కవితాశిక్ష కోరకాలను నిలువెలా తొడుక్కోని ఉన్నది. ఈ గుణానికి ప్రాణం పోసింది సోమగపు లెనుగుపదాలు, సంస్కృతరీతుల చారు గంభీరత. దావాలకు తగిన భాష ధార యీ కవితకు సహజా లంకారాలు. పులుముడు రేకులా సూటిగా చెప్పినాడు. "తూర్పు కన్నె కపిల పారికలు అరుణ రాగరంజిత మపుతున్నాయి" తూర్పు రేకలు మైలబిడిమినవి-అని మా పాటకజనం అదే నుడికారంలో ఎంతరసాత ఉన్నదో అంతే సాబగు యీ వర్ణనలో ఉన్నది. "ఇరుల చీమికొడు, పున్నమ దినం" "ఎడతెగని ఇడుచుల వేడి నిట్కాల్పులు" "మాడుబారిస బ్రతుకు తరువుల గోడు" "మనుగడ నుడుచిపై ఇది చంకుమబొట్టు" మొదలైనవి లెనుగు నుడులు. సంస్కృతపక్షి:-"మధురశక్య (సగ) ఫలపుష్ప ప్రపూత చారుతర తరులలా నికుంఠ మంజుల పుణ్యనదీ నదపూర్ణ మహిత చరిత నా ధరతచాత" "వారు కాంధములు" "అక్కడిక్షితి జాంచలం."

ఇక ఉత్తర సుకుమార సేభాగ్య శ్రీచందనం గ్రంథమంతా అందుకొని పోయినాది:- విరులపత్ర శిరోజులో తురిమి చెటు కన్నె; పుటి చెటు స పూసిన చుక్కలపూవులోకి; తారకలు నింగి కడలిలో మీనాలు; హేమలయ రుణకన్యల శిరాల తురిమిన మంచు బొట విలులు; జంగారు సురాలు శిరంనిండా తురిమి విరగబడి వపుతున్నాయి నుం రేజిగురు జొంపాలు-మొదలైనవి.

నేటి కాలంలోని తలపోసి నిరాశోపహతుడు గాక ఆశామయ ప్రత్యూషానికి ఎదురుచూస్తున్నాడు. నేటి రాజకీయ కుష వాలా వరణాల్ని కడిగిపోతాడు ఈ సీలికి శోకించినాడేగాని శపించడు యీ కవి. ఈ కవి (దీక్షి) నుండి బయటబడే మార్గం గూడ చూపించగలిగి కలగరాది అయినాడు. ఈయన సృజనశీలి, కాబట్టే ఎందరో మిత్రులు మెచ్చుకున్నాడు. అందుని వాటికి అగ్రులు చాచక

“పసిడికాసులై పూవులై పూసెకనగ పూసినటి, తుగ్గెళ్ళ నేదాన సేతు” అంటాడు. “రనజీయ ఉదయ సాయంసంధ్యలు ప్రాక్ పశ్చిమ దిశాకాసాలలో విధిసిన కల్తారాలు కాలి” అని అభిప్రాయపడు. ఈ కవి సంతులన సాంఘిక సురభిమానికాదు. “సరిహదులు చెరిగి పరుతూ దర్శణంలో పాదు పాడిచే సజస్య సరిసంధిరం కావాలి” అనే నమబుద్ధిలో కృష్ణా గోదావరి పాంసరరినపుడు చూరుపు పరమడలు కరవాలనం చెప్తాయి” అని ప్రేమతో దిక్కులన్నిటిని శయిస్తున్నాడు తూరు, పరమడలు విషయా కలువనే కలువపు అనిన పది సామ్రాజ్యవాది రిడ్ యార్డ్ కింది గురు (సాహిత్యానికి రిడ్ యార్డ్ బహుమతి పొంది, భారతదేశంలో చాలాకాలం ఉండన ప్రతిష్ఠ రిడ్ యార్డ్) వివేకాన దస్యో అవలె మంచి జవాబు చెప్పేవాడు. దీనినే కాంగ్రెసు నాయకుడు-ఎం. కె. పాటల్-గోదావరి కన్నులు మహా రాష్ట్రాల యింటి అడుదిడ్డలు, ఆంధ్రులకు కోడంబు అయినారు- అని చమత్కరించినాడు.

ఈయనకు ఎత్తిపాడుపులో చేయిదాగా లిరిగి ఉన్నది. పంక్తి మోతలు, పుష్ప తాదనం దంభం గం చూడండి. “వివాసం మలి బోయి చిలిపేయకొంటోంది” (వ్యాచారి) అని, నానె సైన్సు అభి చారణోపం ప్రారంభించిన దానికి నగస్తున్నాడు. ఇది ఆత్మసంధింశక చారిత్రాత్మక మనస్థితిని సూచిస్తున్నది. వుంటి నా వాపు-లివే గదా!

ఇక-అనుకుంటున్నప్పుడు వచ్చి తన తనదేమో అని సిద్ధున్నది. ఈ రచయితలు పండితులైనా సైన్సింగ్ తనకు అనుకుంటున్నది. ఈ రచయితలు పండితులైనా సైన్సింగ్ తనకు అనుకుంటున్నది. కూటాల నెర్పిన రుదను మనస్సురించుకుంటున్నది. కృష్ణ చక్రిష్ట; యుండురు యుండురు (పాడలదుప్ప) పులు కొమ్మలనంటిది-యూ అక్షరం) శాశ్వతానికి శాశ్వతం; సాహితీక శాశ్వతం; యథార్థానికి యథార్థం మొదలైనవి.

గమకులో ప్రతి అనుభాషా పాన్ని, అనుకుంటున్నది లిరిక పోయినా వాయను అక్షరాలున్నవి అయినా కొందరు-కాదు చాలా మంది, ఏదో అనుకుంటున్నది అయిర్ లేనది? -ఈ గ్రంథం చూడ. ఇది హిందీ వారి అంటున్నాధికామాల. సోమసుందర్ ఎపాయిండ్ మేట్ అంటారు. “వెన్నెల ప్లే సెంటా” లెక ప్లే సెంటా?

— శ్రీ మరుద్ధూరు కోదండరామరెడ్డి

అక్షీ కరుణాలహరి

[మూలము: జగన్నాథ పండితరాయలు రెమినిస్సెంట్ : సాహిత్య విద్యాప్రవీణ, గీతానాథ్ శ్రీ వి.వి.చూడార స్వప్ని, ఎం.ఎ.

[కానుసైత 11+43 పుటలు. వెల 1 రూ. ప్రచురణ-బుక్ సెంటర్, మెయిన్ రోడ్, విశాఖపట్టణం.]

పండిత సార్వభౌముడు, మహాకవి అయిన జగన్నాథ పండితుని వివిధ శాస్త్రాలలోనూ, సాహిత్యంలోనూ అనేక గ్రంథాలు రచించాడు. వాటలో అముక్తమృతం, ఆ లఘు కావ్యాలలో అక్షీ కరుణాలహరి, కరుణాలహరి అనే స్తోత్రాలు మిక్కిలి ప్రసిద్ధాలు. అవి ఎంతో రసవంతమైనవి. ఇప్పుడు రచయితరచేవి.

అక్షీ కరుణాలహరిలో నలభై శ్లోకాలు ఉన్నవి. అవి అక్షీ కరుణాలహరిలో ఉన్నవి. కరుణాలహరిలో అరవై శ్లోకాలున్నవి. అవి అక్షీ కరుణాలహరిలో ఉన్నవి. ఈ రెండింటినీ కలిపి అక్షీ కరుణాలహరి' నామంలో దీనిని ప్రచురిస్తున్నారు.

ఈ అనువాదాన్ని గురించి సరసకవి, కవిభారత కే సుచర్యన వేణుగోపాల మూర్తగారు లఘు 'పస్తాకన'లో “గ్రంథకర్త మనస్తత్వము ననుసరించి యనువాదము సేగుచుండును. కొండల స్వేచ్ఛానువాదము, మరెకొందరు భావానువాదము. ఇంక కొందరు భాషాధర్మానువాదముగాను చేయుచుండురు ఒక్కొక్క దానియందు కొక్కొక్క రమ్యత యుండును. ఏ రకమైన అనువాదమునైనను సిద్ధహస్తము రమణీయత చేహార్చును.

ఈ గ్రంథకర్త మూలమును మల్లముగా నవిగావిన మొనర్చుకొని, యందలి భావమును పట్టికట్ట, రెమినిస్సెంట్ నడికారపు సాంపుతో రసవంతముగ దేర్చినాడు. ఈ భావానువాదమున నీరమ జయము పొందినాడు' అని అనువాద విషయాన్ని చక్కగా వివరించాడు.

రచయిత సి. వి. పట్నంపాండి, కంప్యూటర్ శాస్త్రంలో గట్టి పండితులైనందువల్ల అనువాదం 'ప్రస్తావన' లో చక్కగా చక్కగా సాగింది.

ఉదాహరణకు రెండు-

మూలశ్లోకం-

ముఖాంభోజే నుండస్మిత

సుధురకాంధ్యా వికరం

ద్విజానాం లే హిరవి

విహిత నీరాజనచాన్,
ఇయం జోత్స్నా కాపి
సవదమృత సందోహానరసా
మయోద్యధా, రిద్యజ్వర
తదుణతాపం తిరయతు.

[లక్ష్మీలహరి]

అనువాదం -

'నీదు ముఖాబ్జమందుఁ గను
నియమ జిర్నగవిచ్చు దంతముతో
మేదుర హీర దీధితుల
మేలిమిదాలిచి వేచ్చు బువ్వతో
వాదము లాడు స్వాదు తల
వన్నెలు దెచ్చిన పండువెన్నెలలో
నాదు దరిదరాజ్వరవి
నాకరంబులుగా రహించులన్.

మూలం - కరుణాలహరి చివరిశ్లోకం -

సుర సోతస్వీయా
పులిన మధి లిష్కన్నయనయోః
విధాయాంతర్ముదా
మథ ననది విద్రావ్య విషయాన్,
అభాతాంతర్ద్వారతో
మధుర మధు రాయాం చిలికదా
నిమగ్నశ్చయం కస్యో
చన ననభశ్చయంబుదరుచి,

అనువాదం -

ఎన్నటి కేసు గంగతట
మెక్కి మదంతరయోగ ముద్రతో
గన్నల నిల్చి దుర్విషయ
కాండము దోలి, హృదంబుజాంతరో
ర్వన్నతమంబు పోన రుచి
భాదవదాంబుద రప్యరోచిరు
ద్యస్సవమో నితాంతమధు
రాక్రతిమగ్నునై వెలుంగుదున్.

వ్యాకరణ విద్యా పరీణ, భాషా పరీణ, వేదాంతపాఠీణ ఓరు
గంటి-నీలకంఠ శాస్త్రిగారు దీని ప్రతిని వెల్లడిస్తూ కూర్చిన
'ఆ శాసనము' దీనికి మెరుగు పెడుచున్నది.

పండితశాంతల రచనలకు ఉన్న ప్రశస్తమైన అనువాదాలలో
ఇది ఒకటి అని చెప్పవలసి ఉన్నది.

మా సీమ కవులు

[రచన : శ్రీ జానమద్ది - హనుమచ్ఛాస్త్రి, డెమ్మిసైజు
208 పాటలు. మె. రూ. 6 లు. ప్రచురణ 'మా సీమ పబ్లికేషన్స్',
17/38. వై. వి. స్ట్రీట్, కడప. ప్రచురణ ప్రచురణ కర్తలకే
వ్రాయవలెను.]

అంధప్రదేశ్ లోని వివిధ ప్రాంతాలలో ఎందరో కవులు, పండి
తులు, రచయితలు ఉన్నారు. అందులో కొందరిని గురించి కొందరికి
మాత్రమే తెలుసు కుంది. ఆయా ప్రాంతాలలో ఉన్నవారిని పరిచయం
చెయ్యడానికి ఒక ఒకాద్దానికి ముందే జిల్లా రచయితల సంఘాలు
బయలుపడి తమ తమ ప్రాంతాల రచయితల సంగ్రహ చరిత్రలను
చెలిపే సంపుటలను ప్రకటించడం మొదలు పెట్టాయి. అందులో మొదట
చిత్తూరు జిల్లాలో మార్గదర్శకం అయిందనుకుంటాను. జిల్లా
సంఘాలే కాకుండా ప్రాంతీయ సంఘాలున్నా ఏర్పడ్డాయి. అందులో
రాయలసీమ రచయితలను గురించి కల్లూరి-అహోబిలరావుగా తొక
గ్రంథాన్ని ప్రచురించారు. అందులో తన్నట్లు ఇందు రచయితల
భావాద్వితాలు లేవు. ఇది 'రాయలసీమ రచయితల చరిత్ర'కంటే
ముందు వెలువడిన గ్రంథం. అంతకంటే విపులమైనది.

'రాయలసీమ'లోని కవులు మరుగునపడిన మాణిక్యాలని అంటు
న్నారు. కాని, అందరూ మరుగుపడి ఉండలేదు. వాచికొలనువారు,
ధర్మవరం వారెవంటి విఖ్యాతులూ ఉన్నారు. మరుగుపడిపోయినవారు
అన్ని ప్రాంతాలలోనూ ఉన్నారు. పరిశ్రమించి, వారిని గురించి తెలుసు
కుని లోకానికి వెల్లడి చెయ్యవలసిన అవసరం వించైనా ఉంది. ఇది
ఒక్కోవల్ల అయ్యేది కాదు. అన్ని ప్రాంతాలవారూ దీనికి పూను
కో-లి. రచయితలకు ప్రాంతంలో వారిని గురించి తెలుపుటకు పూను
కోవడం మిక్కిలి హద్దించదగినది.

శ్రీ హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు మొదట 'మా నీమ' అనే పద పత్యంతో ఈ కవులను గురించి వ్యాసాలు ప్రారంభించారు. తర్వాత ఆంధ్రపక్షి, ఆంధ్రపక్షి, ఆంధ్రపక్షి, ఆంధ్రపక్షి మున్నగు పరికలలోనూ కొన్నిటిని పకటించారు నీటిలో మున్నగునంది కన్యలను గురించిన వ్యాసాలను ఈ పుస్తకరూపంగా 'మా నీమ' పత్రికా సంపాదకులు ప్రకటించారు.

ఇందలి కవులు కొందరిలో రచయితలు, పర్యక్ష సచివయం ది. కొందరి రచనలతోనూ తమే పరిచయం ఉన్నది హనుమచ్ఛాస్త్రి గారు ఎంతో శ్రమించి ఆయా కవులను గురించిన విషయాన్ని సేకరించి ఈ గ్రంథాన్ని రచించారు.

"ఈ వ్యాసములు ఆయా కవులగురించినవి, వారి రచనల గురించి కాని సమగ్ర సమీక్షయకావు. సరిహద్దులైనా మాత్రమే!" అని చెప్పడం రచయిత వినయాన్ని వెల్లడిస్తున్నది కమనిగ్లయంలో పాటించబడలేదు. అయినా-కొందరు, గత శతాబ్ది చివరిదాకా జన్మించినా, ఈ శతాబ్దిలో ఉన్నవారే కరుక అందరూ ఇరువదివ శతాబ్దికి చెందినవారే అని చెప్పటం ఉచితంగానే ఉన్నది.

ఇందు గ్రహించబడిన కవులలో స్వప్నసిద్ధులు వావిలికొండు వారు, జనమంచివారు, ఆంధ్రనాటక సిరామహాలు, కోశాచలంవారు, పి. ఆర్. రెడ్డిగారు, గాడిచర్లవారు, రాళ్లపల్లివారు, దుర్భాకవారు, గడియారంవారు, వెంకటకృష్ణశర్మగారు, పుట్టపర్తివారు, కల్లూరి వారు, బెర్హరివారు, మద్దలపర్తివారు, సుబ్బన్న చరావధానిగారు ఉన్నారు. వీరిని గురించి కొంత కొంత చెరిసినా, వీరి సమగ్రచరిత్ర తెలిసినవారు అరుదు. మిగిలినవారిని గూర్చి చాలామందికి తెలియదు. వీరిందరినిగురించి ఇందులో విక్రువగనే చెప్పబడినది. మండల రచయితలను గురించిన సంపుటాలకంటే ఇట్టి గ్రంథాలు ప్రజావీక్షాన్ని ఎక్కువ ఆకర్షించగలవు.

'మా నీమకవులు' కవితాగ్రంథాలలో ఎన్నదగినది. ఎంతో కరిష్రమించి, ఓపికపట్టి దీన్ని రచించిన హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు కష్టగా ముద్రింపించి ప్రకటించిన ప్రకాశకులు లభించినాయిలు — శ్రీ బులుసు వేంకటరమణయ్య

TYAGOPANISHAD
(త్యాగోపనిషద్)

(గ్రంథకర్త: శ్రీ ఎ. ఎస్. పురుషోత్తమన్, వయ: 20)

ఆంధ్రపక్షి సంకీర్తనాటక అకాడమీ ప్రచురణ, కళాభవన్, సైఫాబాద్, హైదరాబాద్ 4)

ఈ గ్రంథమున శ్రీ. ఎస్. పురుషోత్తమన్ గారు శ్రీత్యాగయ్య గారు రచించిన వేంకటాద్రి సంఖ్య కృతులలో 125 కృతులకు సాహిత్యమును మాలము చెనుగు రిపిలో చెప్పి ఆ సాహిత్యములకు ఇంగ్లీషున లర్థములను వివరముగా ఇచ్చియున్నారు.

శ్రీత్యాగయ్యగారిని సంకీర్తించు నారదాంశ సంఖ్యలు లభియు లేక ఆ నాగదావతార విధేయకావ్యాదులు. శ్రీత్యాగయ్య గారు సంకీర్త రిమూర్తు వరుసలో ముఖ్యపృథ్వైన చిత్రించుచు, వీరి సాహిత్యములకు ఈదుగా ఏ ఇతర వాగ్గేయకారులును వియించ లేదనియు, రచియింపలేదనియు కూడ నమ్మబడ చున్నది. అర వాగ్గేయకారులు తమ సాహిత్యములను ఉత్త భక్తిసభావము గలదిగా దైవస్తుతిగ ను, కొందరు వాటిలో దైవస్థల పురాణాది విషయము లను కొందఱు చేర్చియు రచించియుండుట మన మెరుగుదుము

శ్రీత్యాగయ్యగారు తమ బ్యాముననే రాన దాసుల అనేక కీర్తనలను విషయ సెర్పిము గొప్ప రామధర్మలైరి. వారు లన్ని దైవములను శ్రీరామపంతుని స్వరూపముగానే సులించిరి. వారు కృతులను రచించుటకు ప్రారంభించినపుడు రామ గురులచారి కీర్తన సాహిత్యముల కైలిగానే తమ సాహిత్యములను ప్రాసరి. అట్లు తమ సాహిత్యమును రామధర్మ రసపూరితము గలవిగా రచించినదిగా వాటిలో వేదాంత, ఇతిహాస, పురాణ, లోకానుభవముల సామెలలో గలబడు అనేక ధర్మరహస్యముల (= ఉపనిషద్) విశేషా కముల విక్రుటముగాను చాలా వివరముగాను కనపరచియున్నారు వి షింశములన్నిటిని చక్కగా పరిశీలించి వాటికి సంబంధించిన అనే

ఉపయోగకరమైన

సరికొత్త గ్రంథములు

వ్యవసాయము-ఫిషరీ-కోళ్ళ పెంపకం ఆడవులు లోటపని
ఇంటినిరింగ్-వైద్యము-వివిధ సాంకేతిక విషయములపై
గ్రంథములుగలవు. కేటరాగుడవిలో ఇంగ్లీషులో వాయుండి

N. K. PAUL & SONS,
P. B. No. 12202, Calcutta-5.

గ్రంథము : రోని సంభవ వివరములను ఎక్కడ శ్రమపడి పూర్తిగా వివరములలోనూ శ్రీ పురుషోత్తమన్ గారు ఈ గ్రంథము వ్రాసి యున్నారు.

ఈ కాలమున గాయకులు అనేకులు కృతుల సాహిత్యములలోని సదములను శుద్ధముగా ఉచ్చరింప లేనివారుగా నున్నారు. కొందరు వాటి అర్థభావములను బొత్తిగా తెలియకుండా పాడుట చూచుచున్నాము. వారు ఉత్తలద్యజ్ఞాలుమాత్రమే. అనగా అపభ్రంశ శారీరమున చక్కగా కృతుల సాహిత్యములను వాటికి అమర్చి రాగభావములో పాడుదురు. వారిలో అనేకులు సాహిత్యమునకు లక్ష్యము తెలిసి యుండుట ఎవరనుని కూడా ఎంచెదరు. కొందరు లక్ష్యరహితముగా సాహిత్యార్థములను నేర్చుకొనరేకున్నారు. అటువంటి గాయకులకు ఈ ప్రచురణము ఎక్కు ఉపయోగపడుననుట నిశ్చయము.

సంగీతజ్ఞులకును గాయకులకును కృతుల సాహిత్య పదార్థము లను, వాటి విశేషంశములను తెలుపుసేవ మొదలు మొదలుగా చేసిన వారు శ్రీ కె. వి. శ్రీనివాసయ్యంగారు తమ 1922లో “త్యాగరాజహృదయము” అనే గ్రంథము మూలముగా. ఈ “త్యాగరాజహృదయము” మూడు భాగములుగా ఒక్కొక్క భాగములో 75 కృతులను మొత్తము 225 కృతులనుగా విచ్చిరి. అయితే గ్రంథము పూర్తిగలేదు. మరొక (నాల్గవ) భాగము వ్రాయబడకపోయినది. శ్రీ పురుషోత్తమన్ గారు ఈ “త్యాగరాజహృదయము”లోని వివరములకన్న ఎక్కువగా ఒక్కొక్క కృతికిని విషయములను తెలిపి యున్నారు.

ఈ “త్యాగోపనిషద్” గ్రంథమున 125 కృతులు గాక ఇంకను మనకింతవరకు లభించి యుండు సుమారు 700 త్యాగయ్యగారి కృతుల కన్నీటికిని ఇట్లు విషయముగా విశేష పదార్థ భావ రసాంశములను శ్రీ పురుషోత్తమన్ గారు ఇంకను కొన్ని గ్రంథభాగముల మూలముగా శ్రమపడి వ్రాసి ప్రచురించిన గాయకులకు పూర్తిగా ఉపయోగపడుట నిశ్చయము-అవశ్యము కూడా.

గాయకుడు తాను పాడు సాహిత్యముల అర్థభావమును తెలిసి అనుభవించి పాడిన వాటికి అమర్చియుండు రాగరస భావము ఎక్కువగా పరాశించును. శ్రీ త్యాగయ్యగారు తమ “సాగసుగా మృదంగ తాళ” అను శ్రీరంజని రామున కృతిలో ఈ విషయము చక్కగా వివరించి యున్నారు. అట్టి సాహిత్య అనుపల్లవి చివరలో “నిజ

వాక్కులలో స్వరూపముతో” అని సంగీతముయొక్క రెండు అంశములైన (1) నిజవాక్కు (= సాహిత్యబద్ధము), (2) స్వరరూపము (= శ్రవణబద్ధమును రాగభావమును), అనగా మాటను ధాతును చాల ముఖ్యమైనవిగా, మాట (= సాహిత్యము) ధాతును (= రాగభావము) అననరించియు, ధాతు మాటలోని వదరస సందర్భార్థములను ఎక్కువగా పరాశింపజేయునట్టిదియుగాను నుండవలెను. అట్లే కృతులను రచించునరడే ఉత్తమ వాగ్గేయకారుడని లక్షణజ్ఞులు వివరించియున్నారు.

శ్రీ పురుషోత్తమన్ గారు (125) కృతుల సాహిత్యములను మాత్రము చెనున లపిలో వ్రాసి, రచిన వివరములన్నింటిని కూడా తెలుగువారికి వ్రాసియుండిన గాయకులను, కృతులను నేర్చుకొను విద్యార్థులకు చాలా ఉపయోగముగ నుండియుండును. వీరు అతి శిక్షణమున ఇంకొక ప్రతిని ఇంకను ఎక్కువ సంఖ్యల కృతులను గలవిగా తెలుగు ప్రచురించురని నా ప్రార్థన.

గ్రంథకర్త ఈ సాహిత్యములను శ్రీ విచ్చి అప్పారావుగారి పాఠము లని చెప్పియున్నారు. పుత్రస్థానం శ్రీ నరసింహభాగవతుల సాహిత్య పాఠములను శిష్యులైనవి యని వినికి. ఈ రెండు పాఠములలో అనేకచోట్ల అక్షర, పదభేదములు కనబడుచున్నవి.

సురటి రాగములోని “గీతార్థము” కృతిలోవచ్చు “హరి” అను పదమునకు “పపి” అని అర్థము యివ్వబడియున్నది. హరివరుడు కపిశ్రేష్ఠుడు అని. అప్పుడు కపివరరూపుడు అనిన అర్థమేమి? “కపిశ్రేష్ఠరూపుడు” గదా. హరి అనగా సింహమని యొక అర్థముకూడ నున్నది. ఆ అర్థమునకు సరిగా “హరివరరూపుడు” అనిన సింహేంద్రునివంటి రూపము గలవాడని గదా అర్థమగును. హరియన మహావిష్ణువు. విష్ణురూపుడనియు గ్రహింపదగును. వారాత్మజుడగు తర్వాత కపియనుట వునరుక్తి దోషముకాదా?

ఈ గ్రంథమునకు “త్యాగోపనిషద్” అని పేరివ్వబడి యున్నది. 1935లో వాలాజాపేట శ్రీ కె. కె. రామస్వామి భాగవత్ వారు “శ్రీ త్యాగబ్రహ్మోపనిషద్” (మొదటి భాగము) అని ఒక గ్రంథము ప్రచురించిరి. ఆ గ్రంథమున శ్రీ త్యాగబ్రహ్మము హరి యని త సంగ్రహమును, తమ పెద్దరైన వాలాజాపేట వేంకట రామణ భాగవతులు, కృష్ణశ్యామి భాగవతులను మరి ఇతరుల చరిత్రములను కొంతము వ్రాసి గ్రంథము చివరలో 7 శ్రీ త్యాగయ్యగారి

కృతు సువాటి స్వరం చేసే కార్యోపహాసమున్నాకు. శ్రీ త్యాగయ్య గారి పేరు సంరక్షముకూడా, "త్యాగరాజ బహ్మము" అని గదా. వారి కుటుంబము వారందరూను బ్రహ్మములే. గిరిరాజ బ్రహ్మము రామ బ్రహ్మము, ఇట్లు. కనుక ఈ గ్రంథమునకు "త్యాగరాజ బ్రహ్మోపనిషద్" అని పేరివ్వబడియుండిన ఇంకను పొందికగా నుండునని నా అభిప్రాయము.

మధ్యాది తాళమున అనేక కృతులున్నవి వాటిని కూడా దేశాది తాళముని వ్రాసి యున్నారు. ఈ భేదము ఎట్లు వచ్చినది. గ్రంథమున తప్పింపుల పట్టిక ఇచ్చి యుండుటసరియే. అయితే గ్రంథకర్త తానే ఒప్పుకొనియుండు గ్రంథమున ఇంగ్లీషున పెల్లింగు (spelling) తప్పులు ఏ ఒక విధిని అనుసరించక కనబడుచున్నవి. మరొక ప్రచురణలో నైనను ఈ spelling తప్పులనుకూడా సవరించి యిరువది నమ్మెద గ్రంథమున ఇంగ్లీషు భాషలో వ్రాసియున్న యుండు వాటిని సంరక్షు లెదుగు పరచి మరొక గ్రంథమునను వ్రాసి ప్రచురించిన గాయకులకును, నిర్వాహకులకును, సంగీతజ్ఞులకును చాలా ఉపయోగపడునని నిశ్చయముగా చెప్పవచ్చును.

ముద్రింపబడిన సీరా అంటని పుస్తక చాల కలవు అచ్చాఫీసు వారి లక్షద్ద కాబోలు. పుటల సదుచిత పుట సంఖ్యయేకవృత్తి పేజీ హెడ్డింగులేదు. ఉండిన బాగుండును.

మొత్తము పద చాలామందికి ఈ గ్రంథము తెలిసికొనుటలో చాల ఉపయోగపడుననుటకు సందేహములేదు.

- శ్రీ సరస్వతి రామకృష్ణయ్య

అరవిందుని కవిత

(శ్రీ జి. వి. అర్. కృష్ణారావు. పుస్తకం రచయిత. 4-7-167. ఇస్కమియాలబాద్. పైటరాబాదు 500027. మూల్యము 6 రూ. ల).

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య విరాజిమానము 'అరవింద కవిత' అనే శీర్షికపై నిర్వహించిన పోటీలో బహుమతి న దిన గ్రంథమిది. దాదాపు ఐదువేల అరవింద కవిరాచనలున్న స్త్రోపుశాకంగా రచయిత మనకి 140 పుటల గ్రంథంలో పరిచయం చేశారు. అర

విందులు దివ్యయోగి. కాబట్టి అందున కర్తృత్వము వేరల కవిత కాక అతిమానస సాధనలో ఒక భాగంగా సాగిన కర్మయోగ ఫలంగా మనం భావించాలి.

అరవిందులు 1890 పాఠంలో Songs to Mysrtilla అనే తొలికవితను వెలువరించారు. నాటినుండి 'సావిరి' రచనలు విన్నో ఖండికలూ, శుభాశాస్త్రా బృహద్గ్రంథాలూ వచ్చాయి. వాటి నన్నిటినీ క్రమ పద్ధతి శ్రీ కృష్ణారావు మనకు పరిచయం చేశారు. ఇందులో నా తం వినిమిది న్యాయాలు ఉన్నాయి మొదట అర విందుని శీవలం పరిచయంచేసి తర్వాత రచనలను విశ్లేషిస్తూ ఆంగ్ల ఖండికలను తెలుగు అనువాదాలు ఇస్తూ వెళ్ళారు ఇంక సరు గంగా అరవిందుని కవితను మనకు పరిచయంచేసిన తొలి తెలుగు గ్రంథం ఇదేనని చెప్పడానికి నిమి సందేహం లేదు.

అరవిందుని కవితను అరికానన సిద్ధాంతం మూలాధారం. మహాపురుషాచార్యం శల శుని "సావిరి" సారాంశం ఇదే. ఈ దృష్టిలోనే మహర్షి ఊర్వశి పురూరవుల ప్రేమకురుదు - ప్రమద్ధుల వృత్తాంతానికి వ్యాఖ్యానం చెప్పారు. మూర్ఖుండేముని మీదా ధ్యానము దాంకితుడైన శ్రుతిమీదా వారు చెప్పిన ఖండికలలోని అధ్యాత్మిక తాత్పర్యం ఇదే! మృత్యువుపై యుగయుగముగా మానవుడు జరిపే పోరాటం విజయం పొందుతుండని, అందు ప్రేమలో మానవుడు 'మృత్యుంజయు' దవుతున్నాడని, స్వస్థికి సార్థక్యమూ, సాఫల్యమూ ఈ మృత్యుంజయుత్వంలోనే వుందని అరవిందులు అన్నారు. శ్రీ కృష్ణారావు ఈ పథానాంశం విమర్శగా నొక్కి చెప్పవంటే వుంది!! అంతేకాక అరవిందుడు భౌతిక పరమం తుచ్చమైనదిగా భావించలేదు "సదాగ్ధం నిగూఢమైన అత్రలేఖము ప్రకటించుచు" అనేది అరవింద సిద్ధాంతం. ఇది తర్వాత సర ప్రవక్తలు చెప్పిన వేదాంత చర్చనాన్నే సమూలంగా మార్చి వేసింది అరవిందుడు పూర్ణయోగి. శంకరానివలె మిథ్యావాది కాదు. ఈ విషయం కృష్ణారావుగారు స్పష్టంగా చెప్పే బాగుండేది. మొన్న మొదటి పుటలోని మొదటి మూడూ వాయిదా పంక్తుల్లో కృష్ణారావుగారు భౌతిక పరమంచునెడి జలాశయమున స్థిరమై ... దానియందే ప్రస్థితుడై దానినంటక . ముట్టక దీనించేన అరవిందం

అరవిందులు అన్నారు. అరవిందుడు పదార్థంనుండే పరమార్థం వికసిస్తుందని పదార్థం పుత్రీ భూమిక అని అన్నారు. అంటే పదార్థాన్ని అంటక ముట్టక జీవించమని మహర్షి చెప్పలేదు పదార్థం, పరమార్థం ఒకే నాణెమును రెండు ముఖాలని అరవిందుల భావం. శ్రీ కృష్ణారావు అరవింద యోగాన్ని ఐదవ అధ్యాయంలో వివరించారు. అయితే (Tiger and the Deer) 'మార్కండేయ' (The Hero and the Nymph) (Love and Death) పంటి ఖండికల వ్యాఖ్యానంలో దీనిని విస్తరించవలసివుంది. ఖండిక ఇచ్చి అందలి చందస్సునూ, శబ్దాలంకారాలనుగూర్చి చెప్పడం అవసరమే కాని అరవిందుల ప్రత్యేక దర్శనం ఆ ఖండికలో వీలై ప్రతిబింబించిందో 'పద్య విమర్శ' లో బాగా విపులీకరించడం అవసరం. శబ్దం కావ్య శరీరం. అలంకారాలు, వైస్తోద్యలంకారాలు. మహా పురుష

సద్భావం అరవిందుని కావ్యత్వం. శరీరంకన్నా ఆత్మకే మనం ప్రాధాన్యం ఇవ్వాలి కదా!!

శ్రీ కృష్ణారావు విద్వాంసులు. సంస్కృతాంధ్రాంగ్ల భాషలలో నిష్ణాతులు. తెలుగులో లోగడ ఎవరూ చేయని 'అరవింద కవితా పరిశీలన' వీరు చక్కగా చేశారు. ఇందుకు వారికి తెలుగువారు ఋణపడివుంటారు. అరవింద కవితలకు వారు యథామూలకమైన అనువాదాలుకూడా ఇచ్చారు. శబ్దానికి శబ్దం అనువాదం చేయడం మూలానికి ఇది చాలా సాన్నిహిత్యంగావుంది. స్వకపోల కల్పితభావానువాదాలకన్నా కృష్ణారావుగారి భాషానువాదమే ఒక రకంగా మిన్న వీందులంటే అరవిందుడే మనకిక్కడ కన్నడతాడు కదా!!

— "శివప్రసాద్."

BCI

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్

75 సంవత్సరాల పైగా గృహోపధ్యక్షములు
తయారుచేస్తున్నవారు!

- అమృతాంజనం బాధానివారిణి
తలనొప్పి, ఒళ్ళునొప్పులు, చెమటలు,
జలుబు, దగ్గు, కండరాల నొప్పులకు.
- అమృతాంజన్ గ్రేప్ మిక్చర్
పసిడిదనం అతిధానికీ, పళ్ళు వచ్చేటప్పుడు
కలిగే బాధలకు.
- అమృతాంజన్ డెర్మల్ ఆయింట్ మెంట్
కామర, పిట, గడ్డి వగైరాలకు.
- అమృతాంజన్ ఇన్ హేలర్
జలుబుచేసి ముక్కుదిబ్బడ, శుమ్ములు
వగైరాలకు.
- అనోలియమ్-కోల్డ్ రిల్
దగ్గు జలుబులను పోషిస్తే అమామైన
ఒక కొత్త శక్తి.
- కాలిఫెన్ -బాధానివారిణి మాత్రలు
తలనొప్పి, ప్లూ, ఒళ్ళు నొప్పులకు

...ఇండియాలోను,
ఇతర దేశాలలోను
పేరు పొందినవి.

అమృతాంజన్ లిమిటెడ్
మద్రాసు-4

మనమి ఫౌండేషన్ ఫుల్ టైం పని చేస్తున్నామని ప్రకటించు	
ఫుల్ టైం పని	KLVA104M127
ఫుల్ టైం పని	భారతి
జనన తేదీ	07 February 2025
మనమి లెట్ట	yes
పెనుషన్ లెట్ట	yes
మొత్తం పేజీలు	09
పెన్షన్ పేజీలు	NO
భారతి పేజీలు	CT, BCI
లేని పేజీలు	no
అయిదు పేజీలు	gokshaya
పేజీలు పెంచుకుంటుంది	navaya
స్టాన్ చేసుకుంటుంది	HEMA
పరిష్కర చేసుకుంటుంది	
పేజీలు పెంచుకుంటుంది	
స్టాన్ చేసుకుంటుంది	
పరిష్కర చేసుకుంటుంది	
పరిష్కర	goksh